

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

LANDSMØTET 1921

PROTOKOL

KRISTIANIA
ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI
1921

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

PROTOKOL

OVER

FORHANDLINGERNE PAA DET 25. ORDINÆRE
LANDSMØTE 25.—28. MARS 1921

KRISTIANIA
ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI
1921

INDHOLDSFORTEGNELSE.

	Side
<i>Landsmøtets aapning</i>	5
<i>Møtets konstituering</i>	15
<i>Partiet og Internationalen</i>	16
<i>Beretning, regnskaper og budgetter</i>	40
<i>Partiorganisationen:</i>	
<i>Lovforandringer</i>	41
<i>Faste partiapparater</i>	47
<i>Agitationskorps</i>	47
<i>Revidering av partiets programmer</i>	48
<i>Nomination av partiets stortingskandidater</i>	50
<i>Den socialistiske skolevirksomhet</i>	54
<i>Bedriftsraad og sosialisering</i>	58
<i>Valgene</i>	62
<i>Landsmøtets avslutning</i>	68

Landsmøtets aapning.

Det norske arbeiderpartis 25. ordinære landsmøte sammentraadte langfredag, 25. mars, i Folkets hus i Kristiania. Av 346 anmeldte representanter var samtlige fremmøtt paa faa nær. Desuten møtte de svenske og danske gjester, representanterne for Landsorganisationen, landsstyrets medlemmer og stortingsgruppen.

Efter avsyngelsen av Internationalen aapnedes landsmøtet av partiets næstformand, *Emil Stang*, idet formanden, *Kyrre Grepp*, var fraværende paa grund av sygdom i hjemmet.

Stangs aapningstale.

I sin velkomsttale til representanterne og de indbudne gjester gav Stang et rids av partiets utvikling i de sidste aar og pekte paa de opgaver, som laa foran. Han uttalte bl. a.:

Det norske arbeiderparti har gjennomgaat en rik utvikling i de sidste aar. Paa landsmøterne i 1918, 1919 og 1920 har det alt klare slaat fast de revolutionære retningslinjer — det grundsyn paa

utviklingen som nu er det bærende for vort parti. Landsmøterne har slaat fast med stadig voksende flertal *masseaktionen* som det avgjørende middel i klassekampen, *proletariatets diktatur* som et nødvendig overgangsled fra det kapitalistiske til det socialistiske samfund og *raadssystemet* som uttrykk for arbeiderklassens herredømme.

Derigjennem er skapt grundlaget for en fortsat kommunistisk utbygning. De erfaringer som er vundet ved verdenskrigen og de sidste aars revolutioner har ført os bort fra den parlamentarisk-reformistiske idékreds og tilbake til Marx' og Engels' kommunistiske manifest.

Partiet har hele tiden hat glæden av det nære samarbeide med den faglige landsorganisation, og siden vort sidste landsmøte har fagkongressen sluttet sig til de samme grunnlinjer, som vi.

Mot os staar den høiresocialistiske fløi — ikke bare teoretisk, men ogsaa praktisk. Disse folk har mer og mer utviklet sig til at bli ikke partifæller, men partifiender. Det

har for mig længe staaet slik, at det bare var et tidsspørsmål, naar de maatte komme til at bryte ut og danne sit eget parti. Det er nemlig helt motstridende livssyn, som her staaer mot hinanden — her som ute. Og det er klart, at vi som kommunister ikke kan staa sammen med folk, som i virkeligheten er kontrarevolutionære.

Det som vi længe har ventet er da skedd: høiresocialistene har dannet sit eget parti. Man kan beklage tapet av enkelte av disse mænd. Men det er nødvendig, og det er ogsaa ønskelig, at der blir helt ren luft inden partiet. Høiresocialisternes front er vendt mot os, og den maa bli vendt mot os i al fremtid. Det nye parti har heist fanen til kamp mot os, og det skal *faa* kamp.

Det var Moskva-kongressens beslutninger, som endelig bragte dem til at ta standpunkt. Saa uomtvistelig klart fremstiller tesaerne den revolutionære utvikling, at det er umulig at vike undav. De flammer til begeistring, de egger til motstand; men de tillater ikke folk at *være lunkne*.

Vi kan altsaa se bort fra disse elementer. Men inden partiet har vi endnu en strid gaaende. Det har git sig utslag i de to indstillinger, som foreligger for landsmøtet. Jeg skal ikke komme ind paa dem nu. Flertallet gaar frem efter den samme linje som i 1918, 1919 og 1920, og det trækker kon-

sekvensen av den. Mindretallet har efter mit skjønn ikke evnet dette. Men der er en stor forskjell mellem dette mindretal og høiresocialistene. Mindretallet anerkjenner fuldt ut vore grundlæggende principper. Men det er i tvil om tesaerne passer for norske forhold, slik som disse idag ligger an. Den tvil vil jeg haabe, at mindretallet om kort tid overvinder. Men det staaer paa samme grundlag, og vi har grund til at stole paa dem som partifæller og kamerater — under forutsætning av at de erklærer fuld lojalitet overfor Det norske arbeiderparti og dermed ogsaa overfor den 3. Internationale, og at de bryter med høiresocialistene.

Vi kan med dette landsmøte se tilbake paa en epoke av rik utvikling, som paa en viss maate er avsluttet. Vi kan si, at vi nu er kommet saa langt, at det kommunistiske grundsyn har slaat rot i vort sind. Naar bare det livssyn ligger os i blodet og er vort eget sprogs tale vil det ikke være vanskelig at ta standpunkt.

Hvad vi nu skal ta fat paa i første række er et arbeide i overensstemmelse med de kommunistiske principper vi har tilegnet os. Og her ligger et vældig arbeidsfelt og venter. Vi maa arbeide ikke bare ved valgene, men uavbrutt, aaret rundt. For os gjælder det organisation, organisation og atter organisation. Vi maa sætte igang

over hele landet et opplysnings- og organisationsarbeide, som kan gjøre arbeiderpartiet til den hær som kan gjennomføre revolutionen — ta magten, bruke magten og beholde magten.

Centralstyret og de forskjellige myndigheter, som har hat med det at gjøre, har søkt at organisere partiarbeidet saa godt som mulig. Forlaget, det økonomiske samvirke mellom aviserne, skolevæsenet osv. er allerede bragt et stykke paa vei. Der vil for landsmøtet bli fremlagt forslag med sigte paa videre utvikling av skolevæsenet, dannelsen av agitatorskorps, partikontorets organisation m. v. Men arbeidets *opbygning* er ikke nok. Det er *hver mands og kvindes indsats* i agitatorskorpene, skole, presse og foreninger som det spørres om. Land og strand rundt maa hver eneste bevisst kommunist føle sig som en soldat i den hær, som arbeider. Alene derved forbereder vi os slik, at vi kan se den revolutionære utvikling i møte med fortrøstning.

Vi vet ikke, naar revolutionen kommer — naar bølgen atter skytter over Europa. Men vi vet, at den tid som er og som forestaar skal vi bruke til at styrke vore kræfter. Det gjælder at ta den økonomiske utvikling som kommer, slik at vi ikke bare kan ta magten, men ogsaa *bruke* magten til at gjennomføre socialismen og *beholde* den, saa den ikke atter blir

tat fra proletariatet og lagt over i kapitalisternes hænder!

Talen mottoges med sterkt bifald.

Landsmøtets gjester.

Taleren rettet en særskilt velkomsthilsen til de fremmøtte gjester — *Kata Dahlstrøm* og *C. N. Carleson* fra Sveriges socialdemokratiske venstreparti, *Johs. Ervig* fra Danmarks kommunistiske parti og *Ole O. Lian* og *Elias Volan* fra Arbeidernes faglige landsorganisation.

Fra det britiske kommunistparti var anmeldt to utsendinger, formanden *Mac Manus* og sekretæren *Albert Inkpin*. Senere var mottatt meddelelse om, at de ikke hadde faat pas-visum til Norge.

Ordet blev derpaa git til *redaktør Carleson*:

Vi befinner os — sa han — i vaarens første uker og gjennomstrømmes av den lyse og glade følelse som hvert vaarbrud gir. Men der er i disse uker og dage *vaar* ikke bare derute i naturen; ogsaa i samfundene kjender vi, at vi lever i vaarbrytningens tid. Trods det mørke, som ruger, trods al motstand bryter der frem blandt masserne en *ny* vaar etter den uhyggelige verdenskrigs Fimbulvinter. Vi gaar ind i et nyt tideherv. Det rummer for os baade farer og vanskeligheter. Men jeg er overbevist om, at trods meningsforskjel, som raader, vil alle dissonanser tilslut forstumme, saa vi i enighet kan gaa den folkenes vaartid imøte, som fylder os alle.

Det største som sker i denne tid er arbeidet for at bygge op en ny International paa ruinerne av den gamle, som verdenskrigen la i grus. Vi har set et anarki og en opløsning inden arbeiderverdenen, hvis sidestykke vi ikke før har oplevet. Under forhold som disse vil vi forstå, at Rom ikke bygges paa én dag. Men det er heller ikke paa øieblikket vi sigter. Naar vi er med paa at lægge grunden til en ny mellemfolkelig organisation for alle landes revolutionære arbeiderpartier er det git, at det gjælder at bygge *ikke* et korthus, som allerede imorgen kan blaases overende, men en bygning, som er urokkelig og vil holde langt frem gennem de vekslende tider. Det er *grundmuren* vi nu lægger.

Der tales paa motstanderheld med skadefryd om den splittelse, som hersker i arbeiderbevægelsen. Vi lægger ikke skjul paa, at der er forvirring — og det i rikt maal. Men jeg vil stille det spørsmål tilbage, hvordan det staar til paa den *anden* side, paa borgernes og kapitalisternes side. Er forholdene ikke der — og fremfor alt der — i opløsning? Denne tilstand, som er synlig for alle, er et kapitalistiske systems eget verk. Voldsfreden som avsluttedes blev kimen til *ny* vold, nye magtkombinationer, ny ødelæggende konkurranse, som tilslut maatte ende i det herskende systems fuldstændige bankerot.

Det er de klassebevisste arbeideres — de kommunistisk og socialistisk tænkerde arbeideres — store og ærefulde historiske opgave at bringe *orden* i dette kaos, som borgersamfundet selv ikke kan finde vei ut av. Samlingen av alle proletariske revolutionære kræfter vil lægge grunden for den nødvendige,

nye aktivitet som arbeidermasserne maa utvikle for at kunne naa frem til et hurtig og avgjørende resultat. —

Fæster vi blikket paa alt som omgir os, vil vi finde, at striden om det ene eller andet punkt i tesserne fra Moskva allikevel blir liten og uten synderlig betydning — set i forhold til det som sker og det som vaaren indvarsler. Hos os i Sverige har kampens bølger til dels gaat høit. Men den kongres, som aapnes idag i Stockholm, vil i første række bli en partidag for en sterk, klar og maalbevist Internationale. Jeg forstaar — og jeg har faat det indtryk bekræftet, da jeg kom hit igaar — at dere i Norge har hat omtrent de samme meningsbrytninger. Men de har ikke antat den bitterhet som hos os. Naar jeg ser ut over denne store forsamling, som gir os svenske representanter et sterkt indtryk av det liv og den kraft, som rummes inden bevægelsen i Norge, kjender jeg likesom, at I er rullet længer frem i klarhet saavel som i styrke. I det øieblik I har overvundet de største vanskeligheter inden eders egne rækker kan I med samlede kræfter gaa til arbeide for den sak, hvis løsning ogsaa *vi* venter at kunne ta fat paa. Men vi har som sagt endnu et stykke igjen.

Carleson sluttet med at uttale ønsket om et heldig resultat av arbeidet for løsningen av de centrale opgaver. Maatte det styrke og befæste samlingen om den handlingens Internationale, hvis grundlinjer for første gang er optrukket! Og maatte det øke samvirket og solidariteten mellem *Nordens* revolutionære, socialistiske eller kommunistiske, arbeiderpartier! (Bifald.)

Redaktør *Ervig*, Danmark, bragte en hilsen fra de danske kamerater, idet han uttalte:

Det var en særlig glæde for os, som tilhører det lille kommunistiske arbeiderparti i Danmark, at motta indbydelsen fra det store norske arbeiderparti. Jeg sier med vilje det *lille*. Ti det sømmer sig altid bedst for kommunister at se sandheten like i øinene. Og sandheten er, at vort parti i Danmark er litet og litet indflydelsesrikt.

Det spørsmåal stiller sig da: hvorfor ligger den danske arbeiderbevægelse saa langt bakut i utviklingen for bevægelsen i Norge og Sverige? Dertil maa jeg svare, at årsaken først og fremst er den, at vi i Danmark har et mægtig høiresocialistisk parti, som i kraft av sin økonomisk saavel som organisationsmæssig sterke stilling systematisk sørger for at holde alle divergerende opfatninger ute. Som organisation betraktet er det danske socialdemokrati mønsterværdig, og det har evnet aandelig at underlægge sig store lag av arbeiderklassen. Enhver opposition blir slaat ned, og ingen tillates at komme til orde, som har en anden mening om de principielle spørsmåal end den autoriserte — den som raader blandt lederne. Dette parti, som kappes med Brantings og Scheidemanns om at være det mest berygtede i den gamle Internationale, har formaadd at gjøre sig til herre over og ta det aandelige førerskap blandt arbeiderne.

Den faglige bevægelse ledes efter det samme system. I øieblikket er man oppe i en situation av den karakter, at man skulde tro den maatte lede til et almindelig oppgjør med utbytterne. Men tror man det, kjender man de reformistiske ledere av fagorganisationen daarlig.

Den politik som gir sig uttrykk gjennom De samvirkende fagforbund, er ikke indsigtet paa nogen storkamp. Den har allerede i princippet gaat ind paa et forlik ved at erklære sig villig til at akseptere en lønsreduktion. Man har hermed slaat ind paa en ny vei i den faglige historie. Denne politik bæres oppe av et blad som «Social-Demokraten», som nylig skrev, at arbeiderne ikke hadde noget utestaaende med den kapitalistiske stat! (Latter.) Og saa sterk er autoritetstroen, at hvad der staar i det blad er bibelord for mange. Det henger for endel sammen med folkekarakteren. Man har ingen «skarpe kanter» i Danmark og heller ikke, stort set, nogen skarpe, steile anskuelser. Som en kinesisk mur har motstanden reist sig mot dem som vil ha plads for en diskussion om tidens nye tanker. Og motstanden føles ikke mindst, fordi den kommer fra dem som burde møtes med os i erkjendelsen av fælles interesser.

Og dog agter vi ikke at gi op — og det av den simple grund, at vi føler med os selv, at vi representerer fremtiden. Og vi har den sikre tro, at fremtiden *skal gi os ret*. Har vi det end trangt, kjender vi os sterke allikevel, fordi vi er sterke i troen. Vor bevægelse er et led i den kjede som omspænder verden. Og ikke mindst opmuntrer det os, at vi staar saa nær knyttet til broderpartierne i Norge og Sverige.

Tal. uttalte de bedste ønsker for Det norske arbeiderparti, som indtok den førende stilling i Nordens revolutionære klassekamp.

Elias Volan: Paa sekretariatets vegne overbringer jeg landsmøtet en hjertelig tak for indbydelsen. Vi ser i den et ønske fra partiets side om, at det gode forhold, som alltid har hersket mellem den politiske og

faglige organisation her i landet, fremdeles maa fortsætte. Jeg er forvisset om at landsorganisationen deler det samme ønske.

Siden vi sidst var samlet er de økonomiske forhold betragtelig ændret her i landet. Krigsaarenes højkonjunktur er slaat om i sin modsats; istedetfor mangel paa arbejdskraft har vi mangel paa *arbejde*. Der gaar for tiden 25 a 30,000 arbejdere uten beskæftigelse. Og der er al utsigt til, at dette tal vil øke utover vaaren og endnu mer siden. Vi ialfald mener, at arbejdsløsheden vil bli langt større og frygteligere til den vinter vi gaar imøte.

Arbeidskjøperne søker at utnytte den nye situation til sin fordel, likesom de utnyttet høikonjunktoren til sin spekulationslyst. De skriker nu paa lavere lønninger. Arbeidernes livsstandard skal trækkes ned. Ved toldbeskyttelse og andre offentlige forordninger skal kapitalistklassen ogsaa i denne situation redde sin inkomst av arbeidet. Alle tariffer, som utløper iaar, sies op, og kravene er 25 procents nedsettelse av daglønnen og 33 $\frac{1}{3}$ pct. avtrek i akkordsatserne. Dette er arbeidskjøpernes krav idag, og det støttes av hele den borgerlige presse saavel som av det borgerlige samfund forøvrig. Vi ser, at kommuner saavel som staten indtar den samme fiendtlige holdning mot arbeiderne uten forskjel.

Arbeiderne har i denne kamp ikke andet at stole paa end sin politiske og økonomiske organisationer. Det er deres eneste forsvarsvaaben. *Privatkapitalismen har bragt arbeiderklassen paa avgrundens rand*. Det spørres bare om arbeiderne frivillig vil la sig føre ned i avgrunden, eller om de vil sette midler op mot det og hindre det.

Det vil bli et tungt løft at ta, men vi vil haabe at arbeiderklassen skal kunne vinde over vanskelighetene. De kampe som kommer maa mer og mer anta karakteren av *revolutionær* kamp, hvis maal maa være overtagelsen av den fulde samfundsmagt. Skal det kunne ske maa baandet mellem arbeiderpartiet og landsorganisationen knyttes stadig sterkere. Og det maa være mer end et fromt ønske; det blir en bydende nødvendighet.

Jeg uttaler haabet om, at beslutningerne paa landsmøtet vil bidra til at klarne dette forhold, slik at arbeiderklassen kan faa nye impulser herfra og ny tro og styrke til den kamp de fører mot den kapitalistiske samfundsmagt!

Talerne hilstes med levende bifald.

Stang: Der har altid i Norge raadet et intimt samarbeide mellem fagorganisationen og partiet — mer intimt end kanske i noget andet land. Dette har gjort det mulig, at vi har kunnet arbeide os frem til det kommunistiske grundlag i partiet saavel som i fagorganisationen. Ja, saa nært er dette samarbeide, at jeg har litt vanskelig for at betrakte landsorganisationens representanter som gjester — jeg synes i grunden de er vore egne. Men naar de er møtt som gjester til vort landsmøte, skal de være hjertelig velkommen.

Det venstresocialistiske parti i Sverige har vi hat den glæde at arbeide sammen med i flere aar. Alle klassebevisste arbeidere i Skandinaviens har grund til at være det stor tak skyldig, allernest for det arbeide det har optat for at spre opplysning om den russiske revolution og dermed om kommunismen i sin helhet. Jeg tror, at det i denne henseende har *indlagt sig større fortjeneste end noget parti i verden*.

Vore partikamerater i Danmark har en svær overmagt at kjæmpe mot, men vi ønsker dem lykke og fremgang i kampen. Jeg ber samtlige gjester bringe møtets hilsen med tilbake!

Oprop.

Følgende representanter var fremmøtt:

Østfold Fylke

Tune kredsparti: Hans Bjerkholt, Magnus Johansen.

Glemmen kredsparti: Fredrik Karl- sen.

Rygge kredsparti: Frithjof Snar- berg, Aksel Olsen.

Eidsberg kredsparti: Ivar Smøds- mo, Johan Pedersen, Gustav Haang- man.

Akershus Fylke.

Akers kredsparti: Trygve Lie, Wil- helm Magnussen, Helge Hermansen, Julius Didriksen, Jacob Friis, Peder Løwe.

Bærum og Follo kredsparti: Sigurd Hansen, A. Jensen, C. Johnsen, Emil Pedersen, Oscar Nygaard.

Nedre Romerikes kredsparti: As- bjørn Dorumsgard, Chr. Solli.

Mellem Romerikes kredsparti: K. M. Nordanger, Oskar Stav, Ole Ed- vardsen, Gunnar Lund, Petter Haug.

Hedmark Fylke.

Eidskog, Vinger og Odalen kreds- parti: Andreas Kolstad, Karl J. Hans- gaard, K. Thonander.

Solor kredsparti: Ole Ruud, Thv. Refseth, Hartvig Lisarud.

Søndre Hedemarkens kredsparti: Oskar Nilsen, Petrine Olafsen, Kr. Bakke.

Nordre Hedemarkens kredsparti: Even Johannesen, O. Sønnes.

Søndre Østerdalens kredsparti: John Norstrøm, Eivind Petershagen.

Nordre Østerdalens kredsparti: Ole J. Negaard.

Opland Fylke.

Totens kredsparti: E. Hermansrud, Hans P. Haugli.

Hadeland og Lands kredsparti: Kri- stian Odden, Marius Hansen, Johs Bøe.

Buskerud Fylke.

Peder Olsen, Otto Olsen, Ole Bnaa- then, Anton Tandberg, Aksel Nilsen, Vilhelm Olsen, Andreas Nordnæs, Karl Laugerud, Mads Ringen, P. Lofstad, Aksel Johnsen, Lars Løkkebø, A. Smedsrud, H. Sorteberg, A. Blomkvist.

Vestfold Fylke.

Anton Tollefsen, S. Baardsen, Ge- org Lykke, Lundberg, Johan Mathias- sen.

Telemark Fylke.

Øst-Telemarkens kredsparti: N. Høl- jesen, Hans Sandsdalen, Olav Steinnes, Ole Moen.

Vest-Telemarkens kredsparti: Jo- han Bjelland,

Gjerpens kredsparti: Tollef Stens- rud.

Aust-Agder Fylke.

Aust-Agder arbeiderparti: Søren Sørensen.

Søtedalens kredsparti: Tellef Fjermedal.

Vest-Agder Fylke.

Salve Lian.

Rogaland Fylke.

Jæderens kredsparti: Charles Søl- land, Jacob Sørnes.

Dalenes kredsparti: Anders Søren- sen.

Hordaland Fylke.

Hardanger kredsparti: Karl Bøthun, Johannes Hjellen.

Voss kredsparti: Steffen Hansberg, Thomas Bryn.

Midthordlands kredsparti: D. M. Davidsen, B. Grouth Jacobsen.

Sogn og Fjordane Fylke.

Sogns kredsparti: Joh. A. Skjelfjord, Ivar Rikheim.

Møre Fylke

Nordmøre arbeiderparti: Rudolf Kanestrøm.

Sør-Trøndelag Fylke.

Uttrøndelagens arbeiderparti: Olaf Kregnes, Johan Kvernberg, Haagen Løvaas, H. Garten, Haakon Hoff, Svend L. Skaardal, Eugen Schick, Ole Fles- vik, B. Gifstad, Johan Løvaas.

Nord-Trøndelag Fylke.

Indtrøndelagens arbeiderparti: John Aalberg, S. O. Øraker, Anton Solem, B. Adde.

Namdalens kredsparti: Herman Thornæs, G. K. Bratli, Haugemo.

Nordland Fylke.

Helgølands arbeiderparti: Jørgen Henriksen, Angell Pettersen, Edv. M. Nilsen, Alsgaard.

Søndre Saltens kredsparti: Johan Nordvik, Karl Bottenvand.

Nordre Saltens kredsparti: Aksel Olsen.

Lofoten kredsparti: W. E. Haug.

Vesteraalens kredsparti: Haakon Ramberg.

Troms Fylke.

Trondenes kredsparti: Bergeton Larsen, Alfred Skar.

Senjen kredsparti: Jørgen Rotvik, Hans Steinholdt.

Byerne.

Fredrikshald: Jørgen Hustad.

Sarpsborg: Martha Karlsen, Hans Andresen, Oskar Torp, Alma Julsen.

Fredrikstad: Jens Jensen, Albert Johansen.

Moss: Sigurd Hansen, Hans Engebretsen, Andreas Fjeld.

Drøbak: Carl Simensen.

Kristiania: Martin Tranmæl, Chr. H. Knudsen, Kr. Aamot, Ingvald Rastad, Adolf Andresen, Knut Eng, Edward Mørk, Olav Scheflo, Sverre Sivertsen, Emil Stang, H. Eberhardsen, Torger Heggen, Frithj. Andersen, Hans Abelsnes, Oskar Olberg, Anna Nilsen, Andreas Bøe, Anna Lein, J. O. Johanson, Johan Helgestad, Gudbrand Hoff, Olaf Hansen, G. Waaler, Ingebrigt Kristiansen, Sigurd Malmberg, Aksel Jacobsen, Joh. Strøm, Haakon Myrann, Karl Kristiansen, Anders Myrann, Edvin Iversen, Kr. Dygg, Chr. F. Bergstrøm, Ole Hansen, Audén Th. Baastad, Georg Jensen, Charles Syvertsen, E. Bakke, W. Norbæck, Chr. Olsen, Einar Smith, Sverre Johannesen, Kristian Kristensen, Reidar Eriksen, Chr. Mørck, Karl L. Olsen, Dagfin David- sen, Gustav Johansen, Pontus Karlsen, Olaf Johansen, Hans Fladeby, Olav Haave, Olav Elvejord, C. A. Jensen, S. Arntsen, R. Askenstedt, O. Eiesland, Arthur Andersen, Einar Gerhardsen,

Thorbjørn Henriksen, Jacob Anker Olsen, Henrik Henriksen, Halvdan Johnsen, Einar Løvaas, Martin Strandli, Marius Pedersen, Angel Solfjell, Søren Due, Erik Eriksen, Signe Nilsen, O. Sodstad, Emma Hansen, Alfred Waatvik, Jonathan Larsen, Hans Ruud, Aksel Eliassen, Johan Heiestad, Louis Johansen, Birger Arnesen, Hjalmar Haraldsen, Anna Karlsen, E. E. Rudlang, K. K. Hagen, Martinius Martin- sen, Ingvald Larsen, Lars Knudsen, Haakon Meyer, Hanna Adolfsen, Anna Johnsson, Harry Nilssen, Wilhelm Andersen, Hans Braathen, Jens Hansen, Rolf Haraldson, Johan Hoff, Adolf Schou, H. A. Nilsen, Henry Andersen, Martin Martinsen, Anton Olsen, Thorstein Abrahamsen, Ivar Hannestad, Chr. Heinsen, Karl Eliassen, Chr. Sy- stad, Fr. Nilsson, K. Georgsen, Karl Brovold.

Kongsvinger: Waldemar Carlsen.

Hamar: Josef Thorbjørnson, Evald O. Solbakken, Ottar Lie, Josef Nilsen.

Lillehammer: Ole Engeli.

Gjøvik: Sig. Solheim, Johs. Stubbe- rud, Niels Ødegaard.

Hønefoss: E. W. Bakken.

Kongsberg: C. Wallén.

Drammen: Edvard Paulsen, Ole Gregersen, Søren Olsen, Harald Haare, Christoffer Kulland, A. H. Arntsen, Torgeir Vraa, Young Nilsen.

Holmestrand: Anders Kristensen.

Horten: Arthur J. Olsen, Helge Halvorsen, Joh. Schau.

Tønsberg: Ole Holm, Thv. B. Olsen,

Sandefjord: Anders Kaupang.

Larvik: Johan Andersen, Anton Kristiansen, Ludvig Larsen, A. Eines.

Brevik: Karl Pettersen.

Porsgrund: Nils Pilgaard.

Skien: Eivind Reiersen.

Notodden: Emil Ødegaard, Johan Randbye.

Kragere: Aksel Olsen.

Arendal: Karl Hornli, O. H. Maur- stad.

Kristiansand: Aamodt Mindrebø, Ole Øisang, Gunnar L. Berntsen.

Flekkefjord: Thv. E. Olsen.

Stavanger: C. Strøm, B. Olsen-Ha- gen, A. Egede Nissen, Henry Edlund, Mathilde Olsen-Hagen, Elias Gabriel- sen, Casper Carlsen, Olav Hindahl.

Haugesund: Johan Sverkesen, Carl Westerlund, Martin Olaussen, Hans Ness, Nils Nordland.

Bergen: Daniel Vatne, Lars O. Aasen, Joh. Wilhelmsen, J. Helle, K. L. Smedsvik, Arne Tvedt, Johan Jørgensen, Thure Johansson, K. Nordahl, Otto Lühn, P. Furubotten, I. B. Aase.

Aalesund: Harald Thoresen, Iver Ertresvaag.

Kristiansund: Knut Siem, Kr. Olsen.

Trondhjem: Gustav Sundbye, Iver Skjåanes, Jens Berg, Georg Eliassen, Lars Aune, Karen Holsbø, Anton Kalvaa, Olav T. Vegheim, Olaf Holm, Ole Rinnan, John Augdahl, J. G. Olsen, Andreas Østvik, Lage Lagesen,

Olaf Bruaas, Martin Strømmen, K. O. Thornæs, Sverre Støstad.

Bodø: Harald Langhelle, Annæus Larsen.

Narvik: Jeanette Olsen, Alfred Pedersen.

Tromsø: Erik Vangberg, Harald Pedersen.

Hammerfest: Sigurd Simensen.

De anmeldte repræsentanter fra Nordre og Søndre Gudbrandsdalen, Banile og Øst-Finmarken var ikke fremmøtt.

Møtets konstituering.

Efter foretat oprop fremla den av styret opnævnte fuldmagtskomite — Chr. H. Knudsen, Ingv. Rastad og sekretær Tranmæl — sin indstilling om

fuldmagterne.

Fra *Aalesunds arbeiderparti* var anmeldt to delegationer — den ene fra vor partiorganisation, paa Harald Thoresen og Ivar Ertresvaag, den anden fra den høiresocialistiske fløi, som ogsaa paaberopte sig at repræsentere partiet. Komiteen foreslog, at de første blev git sæte. Den anden delegation var forøvrig heller ikke fremmøtt.

I anledning av en uttalelse fattet av oppositionen paa generalforsamlingen i Aalesunds arbeiderparti kort tid forut bemerket fuldmagtskomiteen:

«Denne uttalelse er ifølge baade sin form og sit indhold saa illoyal, at de som har ansvaret for den ikke længer kan betragtes som menings- eller partifæller. Desuten finder fuldmagtskomiteen, at høiresocialisternes «generalforsamling» ingen ret har til at optræde paa Aalesunds arbeiderpartis vegne. Det norske arbeiderparti maa som den retmæssige samorganisation i Aalesund anerkjende den organisation, som har

valgt Thoresen og Ertresvaag som repræsentanter til landsmøtet.»

Indstillingen vedtoges uten debat.

Fuldmagten fra Molde foresloges forkastet paa grund av partiavdelingens illoyale optræden overfor centralstyret. Den valgte repræsentant hadde ikke avgit møte. Indstillingen vedtoges enst.

De øvrige fuldmagter godkjendtes efter en bemerkning for Midthordland og Nordre Salten.

Ialt var fremmøtt omkring 340 repræsentanter foruten landsstyret og de indbudne..

Sekretær *Tranmæl* oplyste, at der videre var sendt indbydelse til Internationalens eksekutivkomite, det finske broderparti og det forenede kommunistparti i Tyskland. Noget svar herpaa var ikke indløpet.

Forretningsordenen.

Det besluttedes at holde landsmøtet for lukkede døre, dog saaledes, at partimedlemmer hadde adgang til at overvære forhandlingerne fra gallerierne. Partipressens journalister blev git adgang til at være tilstede i salen.

Som møtets hovedsekretær var antat Alfr. Aakermann. Meddelelser til Norsk telegrambyråa forutsettes besørget av sekretæren gjennom pressekontoret.

Den tidligere benyttede forretningsorden besluttet fulgt. Likesaa vedtoges uten debat den opsatte dagsorden.

Møtets funksjonærer.

Til ordstyrere valgtes *Ole O. Lian*, *A. Egede-Nissen* og *Halvard Olsen*, til sekretærer *Hanna Adolfsen*, *P. Furubotten*, *Oskar Stav* og *Ivar Skjaanes*.

De faste komiteer fik følgende sammensætning:

Valgkomiteen: Ingv. Rastad, S. Johannessen og Ole J. Strøm, Kri-

stiania, E. Wangberg, Nord-Norge, Skaardal, Trøndelagen, Josef Nilssen, Oplandene, Peder Olsen, Buskerud, A. Eines, Vestfold, T. Steinnes, Telemark, Salve Lian, Sørlandet, B. Olsen-Hagen, Stavanger, og J. B. Aase, Bergen.

Redaktionskomitee: M. Tranmæl, Olav Scheflo, Ole O. Lian, Oscar Torp og Alfred Madsen.

Reisefordelingskomitee: Trygve Lie, S. Støstad og Lars Aasen.

Efter at *Lian* hadde overtatt dirigentpladsen besluttet at gaa over til behandlingen av dagordenens punkt 3: Stillingen til Internationalen, i eftermiddagsmøtet.

Aapningsmøtet hævdes kl. 1.

Partiet og Internationalen.

I landsstyrets møte 30. og 31. oktober 1920 behandlede partiets stilling til de beslutninger som blev fattet paa den 3. Internationales 2. kongres. Fra centralstyret forelaa en flertalsindstilling (Grepp, Stang, Scheflo, Chr. H. Knudsen, Thina Thorleifsen, Halvard Olsen, Aamot og Tranmæl) og en mindretalsindstilling (*Lian*).

Flertallets indstilling blev mot 3 stemmer (*Lian*, Vatne og Aamodt-Mindrebø) besluttet lagt til grund for behandlingen. Mindretallet deltok i behandlingen av centralstyrets flertalsindstilling, som i alt væsentlig blev tiltraadt av landsstyrets flertal: Grepp, Stang, Scheflo, Chr. H. Knudsen, Thina Thorleifsen, Halvard Olsen, Aamot, Tranmæl, Nordvik, Jeanette Olsen, Aalberg, Madsen, Ertresvaag, Egede Nissen, Moen, Olaussen, Torp, Hauger, Oscar Nilsen og Fremo.

Flertalsindstillingen hadde følgende konklusjon:

Under henvisning til de sidste landsmøters anerkjendelse av raadssystemet, arbeiderklassens diktatur og masseaksjonen som det avgjørende middel i klassekampen og med tilslutning til den begrundelse landsstyret har gitt, aksepterer Det norske arbeiderparti som avdeling av den kommunistiske Internationale de retningslinjer, beslutninger og betingelser som blev vedtatt paa Internationalens 2. kongres.

Mindretallet foreslog:

Det norske arbeiderparti fastholder anerkjendelsen av masseaksjonen som det avgjørende middel i klassekampen, raadssystemet og arbeiderklassens diktatur og vil fort-

sætte sit arbeide for socialismens gjennomførelse paa dette grundlag og efter de grundlinjer, som er vedtatt paa de sidste landsmøter.

Saaledes som forholdene ligger an i vort land finder landsmøtet ikke at kunne godkjende de av den 3. Internationales 2. kongres vedtagne beslutninger.

Videre forelaa under samme sak to indstillinger m. h. t. partiets navn (se side 40).

Ved eftermiddagsmøtets begyndelse fremla ordstyreren, Lian, følgende

loyalitetserklæring fra mindretallet:

«Under henvisning til den stilling de enkelte partiorganisationer har tatt til landsstyrets forslag og med henblik paa den nuværende partisituation, vil mindretallet avgi følgende erklæring:

Vi ønsker, at Det norske arbeiderparti fremdeles fastholder sit medlemskap i 3. Internationale, idet vi helt og fuldt slutter os til Internationales bærende principper: Arbeiderklassens diktatur, raadssystemet og masseaktionen som det avgjørende middel i kampen for socialismen, — hvad der forøvrig ogsaa tydelig fremgaar av mindretallets indstilling. Derved er fra første stund av trukket op saavel det principielle skille mellem mindretallet og høiresocialisterne, som ogsaa den fælles revolutionære platform for mindretallets og flertallets fremtidige arbeide. Siden mindretallet

avgav sin indstilling har den tidligere partiopposition gaat til dannelsen av et nyt parti, hvis front i første række er vendt mot Det norske arbeiderparti. At vi likefuldt som flertallet tar avstand fra det nydannede socialdemokratiske parti og bekjemper det som enhver anden motstander er selvsagt. Det splittelsesforsøk høiresocialisterne ved denne partidannelse har gjort og den fare for arbeiderbevægelsens vekst og fremgang dette i de nærmeste aar kan indebære, gjør det efter vort syn til en uavviselig pligt for alle revolutionære arbeidere i vort land — uanset meningsforskjel om detaljer — at staa solidarisk sammen og slaa ring om Det norske arbeiderparti.

Ut fra dette grundsyn mener vi at vor plads fremdeles er i Det norske arbeiderpartis rækker. Vi agter der at utføre vort arbeide til bevægelsens bedste saalangt vor evne rækker, likesom vi indenfor rammen av partiets love og landsmøternes beslutninger med samme ret som andre partifæller til enhver tid frit vil hævde vort syn paa hvad der er til partiets og bevægelsens vekst og gagn.»

Erklæringen var forelagt et gruppemøte av mindretallet umiddelbart forut og fik der enstemmig tilslutning.

Tranmæl oplyste, at den uten bemerkning var mottatt av landsstyret som erklæring fra mindretallet.

Man gik saa over til behandlingen av indstillingen om partiets forhold til den 3. Internationale.

Redaktør *Scheflo* indledet for flertallet, hvorpaa lærer *Vatne*, Bergen, redegjorde for mindretallets indstilling.

Scheflo:

Jeg maa først faa lov til at si nogen ord i egenskap av redaktør av «Social-Demokraten» i forbindelse med tesimalene.

Der blev i borgerpressen og av høiresocialisterne gjort et stort nummer av, at der gik nogen dage, før «Social-Demokraten» begyndte at offentliggjøre alle beslutninger som blev fattet paa kongressen i Moskva. Det blev sagt, at det var «rimelig» at man kviet sig for at komme med disse dokumenter. — Jeg tror det er nødvendig at forklare sammenhængen.

Sammenhængen er, at efter at tesimalene var vedtatt blev de oversendt et redaktionsutvalg som skulde fastsætte den endelige ordlyd. Det var ikke *meningen*, som skulde ændres, men sproget, formen, som det gjaldt at gjennemgaa og gjøre fuldstændig. Dette blev ikke gjort før efter at vi hadde forlatt kongressen. Vi maatte da holde os til den tekst, som kom i de tyske partiaviser. Men nu var det selvsagt ikke om at gjøre for os at lave nogen *sensation* paa affæren ved paa sæt og vis at søke at faa frem det mest avstikkende i tesimalene. Vi saa dem som de viktigste partidokumenter vi hadde holdt i vor haand, og det var os magtpaaliggende at bringe en gjengivelse, som var saa korrekt som mulig.

Det viste sig imidlertid at være en meget vanskelig opgave at bringe en helt korrekt og fuld-

stændig oversættelse, tiltrods for at arbeidet blev utført av dygtige folk. Dertil var ogsaa tiden knap. Det kunde derfor ikke undgaaes, at der i hastverket indsnek sig en del feil. Disse er rettet i de senere oplag, som er overensstemmende med eksekutivkomiteens originalutgave. —

Jeg tror, at disse opplysninger vil være nok til at vise, at de insinuationer som er fremkommet i den partifienttlige presse er ganske ubegrunnet.

Noget andet er, at vi som var i Moskva, var klar over, at tesimalene vilde vække en *storm* i Norge som i andre land — at enkelte partifæller vilde reagere mot dem, fordi det var noget nyt osv. Derfor kom motstanden ikke uventet.

Men paa den anden side var vi sikker paa, at stormen om kort tid vilde legge sig — at efterhvert som arbeiderne fik anledning til at sette sig ind i saken og drøfte den frit og uhindret vilde det gaa op for dem, at tesimalene ikke var noget nytt i og for sig, men at de tvertom var i bedste overensstemmelse med det, som vort arbeide har været bygget paa i de sidste aar. Naar partifællerne fik tid paa sig vilde de, mente vi, *forstaa* tesimalene og gi dem sin tilslutning.

Det var ogsaa en anden ting som gjorde, at vi var sikker paa flertal for dem i vort parti. Naar man faar et slikt hefte til bedømmelse og skal ta stilling spør ingen klassebevisst arbeider bare om, *hvad* der er besluttet, men *hvor* det er besluttet. Hvis beslutningerne var fattet av et eller andet tilfældig kollegium vilde de ha vakt en ganske anden motstand. Men fordi de kom fra en organisation, som i gjærning har vist, at *den er til kun for den ting at faa frigjort den*

internationale arbeiderklasse, derfor var motstanden avvæbnet faktisk allerede fra første stund. Det er uttalt fra et enkelt hold som et paradoks, at arbeiderne sluttet op om tesimalene, netop *fordi* de var vedtatt i Moskva — de vil si, fordi de representerte grundloven for den organisation som har tatt opp kampen mot den internationale kapitalistklasse.

Det viktigste er nemlig, at vi maa

ha en international organisation.

Hvorfor?

Vi har lagt merke til, at hver gang der hænder noget stort, som er til gagn for arbeiderklassen i vedkommende land, virker det straks tilbake paa vor egen tænkemaate; kræfterne svulmer i os ved det, og vi blir sterkere, gladere. Et fremstøt i et land virker umiddelbart paa opfatningerne og arbeidet i alle andre land. Det vil si: verden er blit international.

Den herskende klasse er forlængst organisert internationalt. Da finanskapitalens mænd var samlet til konferanse i Brüssel blev de enige om sine internationale fremgangslinjer. Kravene om lønsnedslag stammer derfra. Nationernes liga er i virkeligheten heller intet andet end en international organisation for bourgeoisiet. Paa alle felter drives de kapitalistiske interesser mer og mer sammen.

Paa den anden side har vi set *Rusland* befinde sig i aapen kamp mot den internationale kapitalisme allerede i flere aar — en kamp paa livet. Det er den 3. Internationales kamp mot Nationernes liga og de interesser, som der finder sit uttrykk, og det er en *kamp for os* — for arbeiderklassens eksistens over hele verden.

Vi maa altsaa ha en Internationale. Men den har vi da, sier nogen, i den *gamle*. Vidnes fortæller, at den endnu har en 8 millioner medlemmer, og da er den altsaa ikke død. Nei, den er paa sæt og vis levende. Hvorfor melder vi os saa ikke ind der?

Vi gjør det *ikke*, og det av den grund, at den mangler de egenskaper som den 3. Internationale angripes for. Carleson kaldte den gamle Internationale et konglomerat. Og det er hvad den er. Om den fattet aldrig saa gode beslutninger paa sine «kongresser» var de tilsluttede organisationer og deres medlemmer uten enhver forpligtelse overfor dem. Da saa krig kom og arbeiderne hadde *bruk* for en international sammenslutning, som kunde tale deres sak med magt og myndighet, viste den 2. Internationale, hvor magtesløs den i grunden var — og *maatte* være. Ti ingen følte sig forpligtet til at følge nogen parole fra Brüssel.

Da sa vi, at skal vi ha en virkelig Internationale maa porten der være saa trang, at de som kommer ind der *ogsaa vet, hvilke forpligtelser de har paatatt sig*.

Naar man kommer ind i den 3. Internationale skal man ikke føle det som en skam at «motta parole fra Moskva». Indenfor vor egen organisationspraksis vilde det ikke falde nogen ind at knurre og sætte sig opp mot det, som landsmøterne har besluttet. Trods meningsforskjel vil de selvsagt bøie sig for det som er partiets lov. Internationaalen kræver det samme av os og ikke noget andet. Sier den, at slik skal der handles i en given situation, da bøier vi os for det.

Men om nu eksekutivkomiteen vilde beordre revolution i Norge! sier man. Hvad da? Ifølge tesimal-

ne er det *forbudt* for Sinoviev og Lenin at gi nogen slik parole. Det heter i kongressens beslutninger om *dannelse av sovjets*:

— De anførte kjendsgjæringer viser, at visse bestemte forutsætninger kræves for dannelsen av sovjets. Organisere arbeidersovjets og forvandle dem til sovjets av arbeider- og soldatdeputerte bør man bare, naar følgende tre betingelser er tilstede:

a) en revolutionær massereisning blandt de bredeste kredser av arbeidere og arbeiderkvinder, av soldater og av den arbeidende befolkning overhodet;

b) en saa skarp tilspidsning av den økonomiske og politiske krise, at magten begynder at gli den tidligere regjering ut av hænderne;

c) naar man inden rækkerne av betydelige lag av arbeiderne og fremforalt i rækkerne av det kommunistiske parti er blit alvorlig forberedt til at begynde en avgjørende og systematisk og planmessig kamp om magten. —

Ingen mand i Moskva kan vite, naar disse forutsætninger er tilstede. Derfor vil nogen parole som nævnt heller ikke kunne gives.

Vi staar ikke *frit* i valget av tidspunkt for revolutionen. Vi er ikke herre over, hvad der besluttes i Paris, London eller Versailles. Men vi er herre over vort partis optræden, forsaavidt som vi kan bedømme situationen til enhver tid koldt og rolig og avgjøre, om det er beleilig *nu*.

Hvad betyr det at

lystre en parole?

Et eksempel vil bedst forklare det. Og vi har et udmerket eksempel i forholdet mellem det italienske parti, før det blev splittet, og eksekutivkomiteen.

Redaktør *Serrati*, partiets tidligere fører, deltok i kongressen i Moskva, hvor han bl. a. var en av dirigenterne, og stemte for tesarne. Nu er han kommet paa kant med Internationalet og staar utenfor. Hvorfor? Jo, han vilde ikke *bøie* sig. I et meget viktig spørsmaal som agrarspørsmålet fører han sin egen politik. Han forlanger en «viss bevægelsesfrihet», det vil si: han vil ha frihet til *ikke at bevæge sig*. (Munterhet.) Agrarspørsmålet spiller en vældig rolle i Italien. Og nu er landarbeiderne dernede begyndt at ta jorden i sin besiddelse og dyrke den for egen regning. Men dette, sier *Serrati*, kan man ikke støtte; det er ingen *socialisme* i det. Hadde landarbeiderne derimot git jorden til staten og tat den i forpagtning, *da* var det anderledes; det vilde være *socialisme* for *Serrati*.

Overfor dette sier Moskva: Det at eiendomsretten krænkes paa den maate, at de fattige tar jorden fra de rike og avsætter godseierne, det er en *stor revolutionær handling* og et nødvendig gjennomgangsled til en stabil og endelig ordning av jordspørsmålet i Italien. Derfor skal landarbeiderne støttes. — De italienske kommunister stiller sig her side om side med de fattige landarbeidere i deres kamp for jorden, og det er modig og riktig gjort.

I kolonispørsmålet er et lignende forhold tilstede. *Serrati* vil ikke støtte de indfødte afrikanere i deres kamp mot den italienske regjering; han ræsonnerer som en prokurator og undgaar derved at komme i konflikt med sin regjering.

Vi kan tænke os hvad der vil ske i vort eget land, hvis arbeidsløsheten fortsætter at bre sig; ar-

beiderne kan en dag se sig henvist til at gaa til *besættelse av fabrikerne*, som de har gjort i Italien, Luxemburg og delvis andre steder. Det vil ikke være «god socialism», vil nogen si. Men det er *god klassekamp*. At rive produktionsmidlerne ut av hænderne paa de besiddende er revolutionær handling. Og kom der en parole, som gik ut paa det, maatte vi lystre den.

Jeg tror ikke, naar jeg skal være ærlig, at der er nogen grund til *frygt* for, at Moskva-Internationalen vil gi paroler i utrængsmaal. Den er desværre ikke endnu saa sterk. Men den *blir* det i fremtiden. Vi vil haabe og arbeide for, at forbindelsen med Moskva vil utvides mer og mer.

Vel, sier man; det er godt at faa en international sterk organisation, men hvorfor

alle disse detaljer,

— hvorfor alle disse smaating?

Der er dem, som er enig i grundprincipperne, men som har villet forbeholde sig en viss grad av bevægelsesfrihet. De har steilet overfor detaljerne, og man har oplevet at det er kommet til brud av den grund. Vi har typiske eksempler i folk som Crispian, Hilferding og andre av de tyske uavhengige. Det viser sig imidlertid, at efter at de er kommet *ut* av Internationalen er de likesaa hatefulde mot den russiske revolution som høiresocialisterne. De er fuldstændig anti-bolschevikkiske. Jeg tror man vil finde, at det er meget betegnende.

Jeg er i den stilling, at jeg har stemt mot enkelte ting i tesimalene. Men de detaljer, som der kan være at criticere, representerer intet væsentlig og spiller ingen rolle. Det er *viljen* det gjælder.

Mindretallet i landsstyret sier, at man skal ikke overvurdere betydningen av en handlekraftig International. Jeg mener, at den *kan* ikke overvurderes. Har vi først en handlekraftig international organisation, da *har vi ogsaa seiret*. Jeg gjentar, at vi derfor ikke kan vurdere betydningen av den for høit.

Mindretallet svæver i den tro, at arbeiderne i Norge ikke er modne for revolutionen, og at vi som følge derav heller ikke er modne for at staa i den 3. Internationale. Der staa intet i tesimalene om, at et parti skal være «modent for revolutionen». Men der staa at partiføllerne skal være modne for at drive kommunistisk propaganda og oplyse arbeiderklassen om de ting som er nødvendig for den at kjende.

Principper er ét, taktik noget ganske andet. Selv Lenin, som vel skulde ha principperne i orden, har i bestemte situationer sagt fra om, at *nu* kan vi ikke gaa til aktion. Vi husker begivenheterne sommeren 1917. Lenin advarte dengang mot forhastede skritt. Han indsaa det nødvendige i, at Kerenski fik løpe linen ut — fuldføre sin offensiv og ta nederlaget. Denne linje blev fulgt. Og netop dette, at man paa det tidspunkt *hindret* revolutionens for tidlige komme, er noget av det mest fortjenstfulde bolschevikerne har gjort.

Organisationsformen.

Under behandlingen av tesimalene saa vi straks, at bestemmelserne om *utrenskning* ikke passet for Norge med de organisationsformer som partiet for tiden har. Bortset fra det finske parti er vort det eneste som tilsteder kollektivt medlemskap. Moskva-kongressens beslut-

ninger forutsætter som bekjendt en opbygning av Internationalens partier paa *individuell* medlemskap. Og denne organisationsform har faat en høi utvikling inden det russiske parti. Efter partiets love skal et medlem sættes paa *prøve*, før det tillates at gaa ind i partiet. Der spørres ikke først og fremst, om han er mer eller mindre bevandret i teori, men om han er villig til at arbeide.

Hos os er det jo slik, at fagforeningerne gaar ind samlet. Og vi har unegtelig medlemmer, som dels er høiresocialister, dels likefrem borgerlige. Dette gjorde vi opmerksom paa, da saken blev behandlet, og vi fremholdt, at der maatte vedtages specielle bestemmelser for Norge, fordi vi der indtok en særstilling. Naar vi saa reiste til Halle for at konferere med *Sinoviev* om dette var det alt-saa ingen pilgrimsfærd; det var avtalt paa forhaand, at vi *skulde* forhandle. Vi forela ham det forslag til ordning, som man har samlet sig om, og i dette forslag var han enig. Det har ogsaa faat eksekutivkomiteens tilslutning.

I henhold hertil indføres den saakaldte *reservationsret* og *reservationspligt*. Hvis et fagforeningsmedlem, som staar tilsluttet partiet gjennom sin forening, samtidig staar i et andet parti, som bekjemper os, eller han ikke vil bøie sig loyalt for partiets beslutninger, faar han ikke utlevert partikort og blir strøket. Foreningen betaler alt-saa ikke kontingent til partiet for ham. Hvis han ikke sier fra selv, at han vil reservere sig, blir det paalagt ham som *pligt*.

Det er paastaat, at dette skulde komme til at virke saa oprivende paa fagforeningerne. «Moralske» indvendinger er ogsaa hørt. Det

maa imidlertid staa klart for enhver, at det ikke er noget personlig chikanøst i dette ikke at staa i vort parti; vedkommende kan være like bra mand for det. (Munterhet.) Det høiresocialistiske parti i Sverige har allerede i flere aar praktisert *reservationsret* — uten reservationspligt, og det er selvsagt ikke noget ærekrænkende for nogen i det.

Det er kanskje farlig at være spaamand, men slik som jeg ser stillingen nu vil antallet av reserveranter neppe bli saa stort. Ialfald blir det et meget litet antal, som paalægges pligt til at reservere sig; det føler jeg mig overbevist om. Paa de almindelige medlemmer, den jevne arbeider i fagforeningerne, vil bestemmelsen nemlig ikke faa synderlig anvendelse. Det er ikke de *kjæpende proletarer*, som den tar sigte paa, men først og fremst de *tillidsmænd* som ikke er at stole paa — de som optræder offentlig paa bevægelsens vegne som taler, journalist og lignende. En høiresocialistisk stortingsmand f. eks. kan ikke opretholde medlemsskap i vort parti ved at betale kontingent til fagforeningen — og der gaar mange av dem. Men de skal vi ikke ha, de maa fjernes. Jeg tror nok det skal vise sig, at vi skal komme over dette med utrenskning og reservationspligt.

Et punkt som vakte megen strid i Norge var partiets

forhold til fagbevægelsen.

Saken er den, at naar det gjælder partiets ledende stilling inden arbeiderbevægelsen som saadan tror jeg, at vort parti staar foran partierne i de fleste andre land.

Teserne er her slik at forstaa, at alle partiets folk i fagforeningerne er pliktig til at *optræ* som

kommunister og gjøre sin indflydelse gjældende der. En følge av den loyalitetserklæring, som er avgit av mindretallet, vil være, at samtlige vore medlemmer maa stemme for landsorganisationens utmeldelse av Amsterdam-Internationalen. En av erklæringens første konsekvenser blir saaledes, at *striden i Norge om Amsterdam nu er utkjæmpet*.

Det er sagt, at tesimaler ikke stemmer med fagoppositionens program. Men der er ingen uoverensstemmelse der. Efter mit syn har den norske fagopposition været en *forløper* for den bevægelse vi nu har, og som er i kontakt med tesimaler. At opløse fagforbundene og gjennom en tidsmessig omlægning av organisationen faa utvisket faggrænserne og gjort bevægelsen til en *samlet klassebevægelse* er i overensstemmelse med tesimalernes aand. Man kan og man *bør*, hvis man er kommunist, efter min mening komme over til en føderativ form for organisationen.

Det illegale arbeide. — Militærposten.

Jeg stemte paa kongressen mot punktet om dannelsen av *illegale organisationer*, mens Friis stemte for. Han har *faat ret*. Det er av stor moralsk betydning, at et parti er saa løsrevet fra det nuværende samfund, at det aapent vedstaar sig, at det driver illegal virksomhet. Der ligger ogsaa en agitation i dette, kfr. literaturforbudet. Vi driver allerede illegalt arbeide i *princippet*; men vi er ikke dygtige nok til det; vi ligger her desværre endnu langt tilbake. Efter at vi nu har utkjæmpet striden om tesimaler tror jeg det vil være nødvendig, at vore folk lægger an paa at dygtiggjøre sig ogsaa for denne side av arbeidet.

Men om vi nu kommer op i en virkelig borgerkrig, hvordan vil det saa arte sig med kravene til en stram organisation og disiplin?

I Rusland er man allerede kommet saa langt, at der er bestemmelserne om «militær disiplin» et tilbaketragt stadium allerede. Man er kommet over i mere kameratslige former. Det er ogsaa klart, at man har ikke kommando for kommandoens egen skyld. Og naar den ikke lenger er nødvendig, da kan man uten skade slippe av paa de strengeste forskrifter. Jeg haaber dog, at den dag da det blir *nødvendig* for os at vise blind lydighet overfor de forskjellige instanser vil vi ogsaa ha evnen til at gjøre det. Men forutsetningen herfor er, at disse instanser til gjengjæld *bæres oppe av medlemmernes fulde tillid*. At det saa maa være staar ogsaa i tesimaler. Og i bedste overensstemmelse med dette er det foreslaaet et tillæg til lovene, som i høiere grad end hittil vil gi garanti for, at beslutningerne bygges paa medlemmernes vilje.

Om militærposten behøver jeg ikke at si stort. Jeg tror ikke der findes svært mange som ikke nu forstaar, hvordan utviklingen er gaat. Det «brukne gevær» var engang ildeset, og ungdommen haantes, fordi den bar det paa trøieopslaget. Hvem var det som trak paa skuldrene av denne «naragtighet»? Det var vore venner høiresocialisterne. Det var nemlig revolutionært og radikalt den gang at vise, at man brøt med den militære tankegang og truet med generalstreik mot militærvæsenet. Men det er det ikke lenger. Nu er det konservativt — det er *arbeiderfiendtlig*.

Nu skulde vi ønske, hvis ret var, at vi hadde paalidelige partifæller i alle stillinger i hær og marine,

paalidelige kommunister som kunde lære os at organisere os militært; vi kunde *trenge* det. Det er min alvorlige overbevisning, at hvis vi ikke er istand til at skaffe os et militært klasseforsvar vil vi faa undgjelde for det. Men naar vi skaper vort forsvar gjør vi det for at *avskaffe kapitalismen*. Og naar vi *har* gjort det og grundfæstet arbeiderstyret, da falder det hele bort av sig selv.

Man *ønsker* ikke, sier man, at gaa den vei. Ja, ja; man skal ikke letsindig snakke om borgerkrig. Men man skal heller ikke bringe den i direkte miskredit ved at si, at den er det værste av alt. Nationalkrigen er langt værre. Hvis jeg skulde gaa i krig vilde jeg foretrække den første. Borgerkrigen er bare det *næstværste!* (Bifald.)

Om *partiets navn* er der dissens i landsstyret. Jeg holder paa navneforandring, men er forberedt paa at bli nedstemt. Det er beklagelig, at forslaget herom ikke har vundet tilslutning i partiet. Det er det *første offer* vi skal bringe Internationalen. Vi er sat paa prøve for første gang. — Vi skal ha navnet kjært, javel; men vi skal ogsaa ha Internationalen kjær. Og den maa være det *første*. Om ikke forslaget vedtages denne gang gaar jeg ut fra, at det maa gjøres paa næste landsmøte.

Saa kommer vi til

parlamentarismen.

Naar det kommer til stykket er *det* kanskje det vanskeligste.

Det er en almindelig mening, at det skal være forbudt partiets representanter at gaa ind i stortinget for at utføre nyttig arbeide. Deres opgave skulde være den at «skaffe luft i luka» og ingen anden. (Munterhet.)

Jeg mener, at naar man stiller sig til valg som kommunister, har man *opgit stortinget som levedygtig institution*. Vi ser parlamentet som noget der vil forsvinde med kapitalismen.

Hvis jeg var stortingsmand vilde jeg være med paa at fremsætte reformforslag med sigte paa avhjælp av arbeidsløsheten, indførelse av folkepension, en sterkere formuesbeskatning osv. Jeg vilde benytte enhver anledning jeg hadde til at skaffe arbeiderklassen en fordel eller til *at paavise, at ingen varig fordel kunde vindes paa det bestaaende samfunds grund*.

Derved vilde man opnaa at avsløre systemets evneløshet og elendighet. Og forsaavidt vilde allerede meget være vundet.

Den stortingsgruppe, som vi faar efter de nye valg, maa, hvis den skal leve efter tesimalene, drive en *langt mere aggressiv politik*, end der hittil er gjort — og langt mere end høiresocialistene vil og kan gjøre.

Om vi faar indført en reform utgjør den ingen del av fremtidens samfund. Samfundet blir ikke mere levedygtig av den grund. I kampen for reformer viser vi netop arbeiderklassen, at det nuværende samfund ikke er levedygtig.

Det heter i tesimalene, at stortingsfraksjonen skal være underordnet centralstyret. Det er sagt, at dette skulde være et «uverdigg forhold». Hertil er for det første at bemerke, at vi *har* i Norge været langt paa vei med hensyn til dette. Paa landsmøtet i Trondhjem kjæmpet vi om dette princip. Vi husker, at før den tid optraadte fraksjonen ved flere leiligheter helt selvstændig og sendte bl. a. ut manifeste paa egen haand. I 1915 grep landsmøtet ind overfor dette, og der blev

git en lovbestemmelse som sa, at hvis der i et foreliggende spørsmål ikke opnaaes enighet mellem gruppen og partistyret skal *dette* avgjøre, hvad som er partiets vilje. Ingen spurte længer om hvad gruppen vilde.

Saa er der gjort ophævelser over at centralstyret gjennem sin repræsentant i gruppen skal ha «veto-ret» overfor denne. Man maa gaa ut fra, at centralstyret bestaar av fornuftige mennesker. Og finder det grund til at nedlægge sit veto kan man være sikker paa, at der vil være al opfordring til at behandle den sak paany. Man kan aldrig være for forsigtig her.

At gruppen staar i nøie kontakt med partiets styre er ingen *skam* for den, hvis den er virkelig kommunistisk, og hvis dens medlemmer er kamerater og partifæller i sit forhold til styret. Da er de nødt til at ta hensyn til hverandre. Et sted maa jo avgjørelsen ligge, og det er naturligt, at den ligger i partiets centrum.

Teserne har gjort sin virkning.

Efter den fremkomne erklæring tror jeg ikke, at denne debat vil bli særlig skarp eller langvarig. Situationen er oplagt. Vi har faat den utrenskning som vi *maatte* ha. Jeg er ikke sikker paa, at vi vilde hat den *uten* Moskva-teserne. Vi er Internationalen stor tak skyldig for dette. Teserne har allerede gjort en stor og god gjerning i Norge.

Det er forutsat i teserne, at der er partimedlemmer som vil stemme *mot* dem. Hvis de stemmer mot av prinsipielle hensyn skal de utstøtes av partiet. Jeg antar, at ingen er mødt op her, som gjør dette. De som stemmer for mindretallets forslag med tiltrædelse

av den erklæring, som Lian læste op, stemmer ikke av prinsipielle grunde imot, og de blir at anerkjende som gode partifæller. Dermed er det avgjort, at *partiet gaar praktisk talt helt ut av den svære kritesituation*. Der var en høire-socialist, som talte om at «baaten var hvælvnet;» han saa den allerede med kjølen i veiret. Han saa syner. (Latter.) Vi vet, at der *har* været en krise. Men bortset fra nogen bygder i Viken og enkelte andre steder er det frafald, som der er truet med, uteblit. Det har forøvrig alltid været *Viken* som har sviktet i Norges historie.

Nu har vi endelig faat et grundlag for vor virksomhet, som ikke lar sig trække i tvil av nogen. Vi har gaat *styrket* ut av kampen og krisen. De andre blir ikke istand til at skape sig et parti, som kan kalde sig et arbeiderparti; de har ingen arbeiderbevægelse bak sig. *Arbeiderklassen* staar fremdeles med os. Og *faa* partier har slik grund til at være tilfreds med virkningerne av teserne som vi her i Norge. (Bifald.)

Daniel Vatne:

Scheflo har paa sin festlige og levende maate gjort rede for sit syn paa den foreliggende sak. Jeg skal saa kort, som jeg evner, søke at fremlægge det syn, som jeg og mindretallet i landsstyret har paa den samme sak.

Min opgave blir i virkeligheten at lægge klart vort syn paa teserne, vor stilling til den 3. Internationale og vor stilling til det nye parti.

Der var for en ti aar tilbake vel neppe nogen som mente, at den 2. Internationale — dette verk skapt av arbeiderklassen gjennem dens organisationer — ikke skulde kunne

formaa i en given situation at lægge det avgjørende lod i vegtskaalen for at hindre utbruddet av en verdenskrig. Men verdenskrigen kom allikevel. Den dokumenterte, at den 2. Internationale var en kjæmpe paa lerbjeller, som ramlet sammen i prøvelsens stund. De som maatte *betale* dette blodgilde var denne gang som altid ellers arbeiderklassen. Omkostningerne blev lagt og blir lagt som en fælles byrde paa det arbeidende folks skuldre.

Det er ikke mer end naturlig, at dette satte et præg av mismod og slappelse i arbeiderbevægelsen. Paa samme tid blev det signalet til en almindelig politisk reaktion. Det som trængtes var et vækkelsens veir. *Og det kom.*

Moskva-teserne vakte ved sin fremkomst en storm av raseri ikke bare hos kapitalismens yppersteprester, men ogsaa blandt det jevne borgerskap verden over. Men — og jeg sier: *heldigvis* — de skapte et uveir, som gik rensende og vækkende over arbeiderklassen — ogsaa den norske. Der blev et liv og røre som vi sjelden har set. Ved de brytninger, som Moskva-kongressens beslutninger avstedkom, blev arbeiderne løftet op av sin søvn. De gav forstaaelse ikke bare av maalet for vor kamp, men ogsaa av *veiene*, ad hvilke maalet skulde vindes.

Uten hensyn til hvordan man stiller sig til detaljerne i teserne og deres tilpasning efter norske forhold maa det medgives, at *kjernen* i disse teser er den egteste. De som har læst dem nøie igjennem vil sande, at de aander av en inderlig hengivenhet for arbeiderklassens frigjørelse. De maner til en uforsonlig kamp mot kapitalismen og alle dens gjerninger og alt dens væsen — mot alle dens støtter, i hvilken form de findes. Der gaar en merkelig klar-

het gjennom teserne, baade hvor det gjælder at tegne de kapitalistiske tilstande slik, at den jevne arbeider forstaar det, og hvor det gjælder at peke paa *veiene*, som arbeiderklassen maa gaa for at finde ut av dette kaos. Teserne lærer dem, at uten at sætte *den største indsats* ind kan man ikke vente at naa frem til klassens endelige frigjørelse.

Dette vil jeg si om teserne som indledning, fordi det dækker mit syn paa dem.

Ikkedestomindre har jeg været med paa at si, at der findes ting i teserne, som ikke passer for norske forhold, og som jeg derfor ikke har fundet det nødvendig eller praktisk for tiden at ta med. Men der er ingen *væsen* forskjjel mellem os og flertallet i dette stykke; der er kun en gradforskjel. Heller ikke flertallet har fundet at kunne ta mot teserne i den form de er vedtat og foreligger for partierne i Internationalen.

De retningslinjer som teserne bygger over er de samme som Det norske arbeiderparti gjennom sine sidste landsmøter allerede har vedtat som forpligtende for sig. Disse retningslinjer har ogsaa mindretallet været med paa at godkjende, og dette standpunkt holder vi fast ved. Jeg vil om disse ting kort uttale:

Vi vet, at den parlamentariske linje *fører ikke frem*. Masseaksjonen maa bli det avgjørende middel i vor kamp om magten. Selv om vi har et aldrig saa godt «demokrati», og selv om det borgerlige apparat gjøres saa fuldkomment, som det under de nuværende forhold er mulig, vet vi, at *parlamentet* er ikke magtens centrum og sæte. Det er ganske visst sæte for borgerklassens og borgerstatens politiske magt. Men det økonomiske tyngdepunkt ligger *utenfor* parla-

mentet. Og vil man ta magten, maa man søke den, hvor den er at finde.

Vi vet ogsaa, at de nuværende borgerlige institutioner og samfundsorganer er uskikket til at overta formidlingen og forvaltningen i et socialistisk samfund. En organisation bygget op paa *arbeidslivet* er den eneste brukbare styreform for en stat, hvor magten er tat i besiddelse og utøves av det arbeidende folk selv.

Diktaturet anser vi for en nødvendig form for magtanvendelse i den tid, da arbeiderklassen vistnok er naadd frem til magten, men hvor motstanderne ikke endnu er gjort helt kampudygtige og vil lægge raad op mot arbeiderstyret for at søke at styrte det. At gi slike elementer adgang til deltagelse i det offentlige styre vilde under forhold som disse være et likefremt forræderi mot revolutionen og arbeidernes interesser. —

Da vi i 1919 vedtok at indmelde os i den 3. Internationale blev der samtidig tat forbehold om fuld bevægelsesfrihet under hensyn til forholdene, som de er hos os. Med «bevægelsesfrihet» i denne forbindelse mente vi selvfølgelig ikke, at vi skulde staa frit, teoretisk set, overfor Internationalens ledende principper. Vi mente, at vi maatte tilpasse vor politiske kamp efter det, som fandtes naturlig her hjemme, paa *grundlag av disse retningslinjer*. Baade organisationsformer og kampformer maatte fremstaa som en naturlig utvikling av selve tidens og øieblikkets behov.

Mindretallets indvendinger.

Det som er mindretallets første indvending mot tseserne gjelder *maaten hvorpaa de kom til*. Forslagene til kongressen burde været

sendt ut til de allerede tilsluttede partier. De vilde da ha tjent som grundlag for en forutgaaende diskussion. Kanske enkelte av de detaljer i tseserne, som vi finder uheldige eller unødvendige, da ikke vilde været kommet ind der.

Det sies, at man ønsker en ensartet, klar og handlekraftig Internationale. Det forekommer mig, at en international organisation kan skape klarhet alene om de store og almindelige *retningslinjer*. Detaljerne kan alene *tid* og *sted* skape. Den overlæsselse av detaljer, som vi finder i tseserne, betegner derfor en svakhet.

Revolutionen gaar over verden, men kommer til forskjellig tid i de forskjellige land. Et parti, som vil ha indflydelse paa masserne, maa gjøre sig fortrolig med den til enhver tid foreliggende situation og være dypt rotfæstet i den. Det maa stikke fingeren i jorden og lugte hvor det er.

Hvad forutsætter saa tseserne? Jo, at vi er inde i en borgerkrigens epoke. Avgjørelsens time er nær, heter det; ingen fredelig omvæltning er tænkkelig; arbeiderklassen maa «gripe til våbnet opstand». Men denne forutsætning knytter ogsaa fast den *praktiske anvendelse av tseserne*. Og det er dette, kampen staa om.

Stang sa i sin aapningstale, at det er ikke *vi*, som bestemmer tiden for revolutionen. Jeg har hørt det samme mange gange. Men jeg maa si, at jeg forstaar det ikke. Skal arbeiderne da overlate til *motstanderne* at bestemme det? Jeg antar, at de som har interesse av revolutionen ogsaa maa ha en viss bestemmelse her og interesse av at lede den. Noget andet er, at vi ikke er herre over, at de forutsætninger til enhver tid er tilstede,

som betinger at *revolutionen skal lykkes*. Hvis det er dette, som laa i Stangs uttalelse, har han megen ret.

Og forutsetningerne er, efter min opfatning, *ikke* tilstede hos vort folk i den situation hvori vi for tiden staar.

Ser vi paa hele det arbejdende folk er det min mening, at opgaven nu i første række maa bli at styrke os indad. Der møter os altfor megen alderdomssvakhet, desværre. Opgaven blir ikke den, som Scheflo sa, at skape et militær, men langt mere at skape *viljen* blandt os, skape den *arm* som vi med fordel kan bruke om det gjøres nødvendig. Klassen som klasse betragtet er svak endda. At skjule det tjener til intet.

Al vor bevægelse viser, at vi har seilet saa længe uten at ta den opgave alvorlig, at det er paa tide nu at ta fat. Det er først i de sidste aar, at man har faat øinene op for nødvendigheten av dette. Moskva-teserne peker paa en av de ting, som her melder sig: agitationen blandt proletariatet paa landet. Hittil har vi drevet vort organisationsarbeide hovedsagelig blandt industriarbeiderne. Der venter os et stort virkefelt blandt landarbeidere, fiskere og sjømænd og ikke mindst blandt *funktionærerne*. De maa vindes for os, ti de vil være de kanskje nyttigste av alle.

Det er et par ting jeg særlig vil fæste mig ved her. Om parlamentarismen har jeg intet væsentlig at si efter Scheflos indlæg. Jeg kan være enig med ham, selv om kanskje ikke alle av *flertallets* folk vil være det. Jeg kan altsaa la det spørsmål ligge. Tilbake staar saa bl. a. det avsnit i teserne, som taler om den væbnede opstand. La

os se litt paa dette om *bruken av vaaben*.

Det har været en gjængs opfatning, at anvendelsen av fysiske vaaben maatte være det værste som nogen kunde forestille sig. Ja vel. Der anvendes dog vaaben nu, som synes mig langt mere barbariske end dem man her skriker op om. Overklassen gjør bruk av det avskyeligste av alle vaaben i sin kamp mot arbeiderne, idet den paafører dem *sulten, nøden* i dens forskjellige former og med de følgesvende den har. Hvis en mand, som med sin familie lider under arbeidsløshet og bolignød, trodde at kunne hjelpe sig ved *vaaben*, grep han sikkert til det mer end gjerne. Slik virker det nuværende samfundssystem paa arbeiderne. En anden ting er, at det ikke med god grund bør kunne sies om os, at vi har noget *ønske* om at bruke vaaben. Vi vil ikke utelukke muligheten for os i vort land av at naa frem til et socialistisk samfund uten væbnet kamp. Men blir væbnet kamp *nødvendig* for at sikre arbeiderklassens frigjørelse er ogsaa vi med. Vi fremsætter det bare ikke som noget *ønske*. For noget saadant ønske har vi ikke.

Et andet punkt jeg vil opholde mig ved er *centralismen*.

En hær i kamp maa lystre én vilje, og *disciplin* maa der selv sagt være i arbeiderpartiets rækker, naar det kommer til den avgjørende kamp. Det er ganske sikkert. Men der bør ikke findes det som kaldes *jernhaard disciplin*. Ti den forutsetter, at man settes til at gjøre noget man enten ikke forstaar eller ikke ønsker at være med paa. «Villig lyde selvgivne love» — den disciplin er værdifuld. Men den betinger rigtignok, at vi er kommet adskillig længer end vi er idag.

Der tales om et «strengt centralistisk partiapparat» paa en maate, som kunde friste til at tro, at man saa mer paa *rammen* end paa *indholdet* — mindre paa liv og mer paa klerne.

Navneforandringen skulde være et «offer» til Internationalen. Ja, da koster det ikke stort! At bytte navn er jo ingen affære. Men *hvilken nødvendighet* der skulde være for at skifte navn for Det norske arbeiderparti har jeg endnu ikke faat oplyst. Selv om vi er kommunister i aller høieste grad kan vi, mener jeg, godt bruke det navn vi har. Og jeg er sikker paa at flertallet inden arbeiderklassen tænker som jeg.

Efter Schefflos uttalelser om reservationsrettens praktiske anvendelse, at den helst er myntet paa usikre ledere, mindre paa de menige partifæller, kan jeg gjerne gaa ogsaa dette punkt forbi.

Tilslut nogen ord om

mindretallets erklæring.

Det har været hævdet mot mig, at om min vilje var aldrig saa god saa var konklusionen allikevel den at jeg hverken vilde eller kunde bli staaende i den 3. Internationale. Det skal medgives, at konklusionen paa vore betragtninger om tesserne kunde været formet heldigere. Jeg kan ogsaa indrømme — og jeg skal være ærlig nok til straks at tilstaa det — at mangt og meget har forandret sig og git mig adskillig at tænke paa, siden vi stemte over tesserne i oktober.

Hvad nu forholdet til Internationalen angaar, staar partiet, som sagt, allerede tilmeldt denne og har sit medlemsskap i orden. Da mener jeg, at naar mindretallet erklærer sig enig i det, som er det bærende i Internationalens pro-

gram og grundlinjer, maa der indenfor denne Internationale ogsaa være rum for en liten smule diskussion om saker og forhold, som gjælder os selv. Vi mener, at en saadan diskussionsfrihet maa der være, uten at vi skal bli støtt ut, naar vi staar *helt paa dens grund*. Vi *ønsker* en handlekraftig Internationale, og vi undervurderer ikke dens betydning. Vi mener, at i den 3. Internationale hører vi hjemme.

Med hensyn til *det nye parti* har vi ogsaa der fra første stund av præcisert vor stilling. Vi ser i det et parti, som ikke vil *styrke* arbeiderklassen, men heller føre til svækkelse av baade den faglige og politiske bevægelse. Efter sin optræden hittil ialfald har det høire-socialistiske parti vendt fronten saa at si udelukkende mot dem, som skulde være deres klassefæller. At hverve tropper er en ærlig sak, men de kommer med en taktik om politisk nøytralitet som intet andet er end fusk og fanteri. Dette er en tilsigtet splittelse av den politiske og faglige bevægelse, og det vil jeg være med paa at *fordømme*. Hvilket principielt grundlag det end maatte stille sig paa, er denne optræden alene nok til at fæste den karakteristik paa det nye parti, at det er «født i synd og undfanget i misgjerninger». Dets tilsynekomst bør være en saa meget kraftigere maning til os alle om at *slaa ring om Det norske arbeiderparti*.

Erklæringen er uttryk for vort syn. Vi sier: la detaljerne være detaljer, der hvor det gjælder vore livsspørsmål.

Jeg venter ikke, at nogen skal *rose* mindretallet for dette; det kan jeg ikke tænke mig. Men jeg venter, at mindretallets mænd blir

set paa som ærlige folk, som vil det bedste for arbejderklassen. Og naar man vet, at saa er det, da bør det baade respekteres og anerkjendes. Jeg tillater mig at tro, at mindretallet har *hat* en opgave under denne saks forberedende behandling, og at det ogsaa i fremtiden vil ha en opgave at fylde til gavn for Det norske arbeiderparti. Vor bestræbelse skal gaa ut paa at skape et sterkt, maalbevisst arbeiderparti, med ærlig og frit forhold indendørs til arbejdskamerater og en skarpt markert front utad mot alle arbejderklassens fiender!

Efter Vatne som mindretallets ordfører hadde

Ole O. Lian

ordet til endel supplerende bemerkninger. Han uttalte bl. a.:

Det er vel unødvendig at gaa nærmere ind paa mindretallets indstilling efter den redegjørelse, som Vatne har git. Men jeg vil si, at Scheflos foredrag virket noget overfladisk — uten at jeg skal indlate mig paa at kritisere heller *det*, da stillingen nu skulde synes at være klar. Det som har været veiledende for mindretallet er, at vi *ikke* er uenig i Internationalens store, bærende principper. Men det maa være tillatt for organisationsmænd at komme med den bemerkning, at en behandlingsmaate som den, som beslutningerne i Moskva har faat, ialfald hittil har været ukjent i vort land. Teserne var ikke blit forelagt de tilsluttede partier forut. Vi hadde sluttet os til Moskva-Internationalen uten at behandle detaljer, og derfor kom teserne væltende ind over os, uten at vi hadde anelse om deres indhold. Det er

denne behandlingsmaate, som jeg har ment kunde være en anden.

Med hensyn til detaljerne i teserne har jeg ment, at mange av dem har litet at gjøre med norsk opfatning. De virket ganske overvældende detaljerte og stred ialfald mot den reservation vi tok i 1919, at partiet skulde beholde sin bevægelsesfrihet. Dette er et av de punkter, hvor vi skulde ha ønsket de enkelte partier git noget større bevægelsesfrihet indenfor den revolutionære platform, hvorpaa vi skal samles i den 3. Internationale.

En anden ting, som for mig har været noksaa bestemmende, er tesernes forutsætning om, at borgerkrigens epoke er inde. For mig stod det saa, at ialfald herhjemme i vort land var det ikke mange tegn til det. Jeg hadde en følelse av, at hverken vore organisationer eller det norske folk som saadant kunde være modent til at gaa til revolution. Dette er ogsaa fremholdt i mindretallets indstilling.

Jeg forlangte væsentlig ordet for at navne en ting — det er

forholdet til fagforeningerne.

Der har været uklarhet om, hvordan fagforeningerne vilde bli stillet, naar Moskva-kongressens retningslinjer var vedtat. I flertallets indstilling er git en utredning av det, som blev forelagt eksekutivkomiteens formand i Halle. Det heter heri:

Samarbeidet mellem parti og fagorganisationen har været betinget av et gjensidig tillids- og gjensidighetsforhold. De to bevægelser har fuldt anerkjent hinandens organisationsuaværenitet. Dette forhold maa fremdeles anerkjendes og opretholdes som et ufravikelig grundlag for det fortsatte samarbeide.

Fagforeningsmedlemmer som staaar tilsluttet partiet, maa i sin politiske virksomhet i fagforeningerne opfylde de forpligtelser som partiet, paalægger sine medlemmer.

Likeoverfor dette erklærte Sinovjev, at tesoerne ikke forutsatte nogen *overhøighet fra partiets side overfor fagbevægelsen*.

Scheflo sa, at de fagforeningsmedlemmer som stod tilsluttet partiet var forpligtet til at bekjempe den faglige Amsterdam-Internationale. Jeg vil her ta en reservation. I henhold til centralstyrets og eksekutivkomiteens opfatning er det jo fagforeningerne selv, som skal avgjøre dette spørsmål. Jeg vil ikke føle mig bundet av de beslutninger, som her skal fattes, med hensyn til hvordan jeg for mit vedkommende mener, at den faglige Internationale skal bygges op.

Sekretariatet har allerede besluttet at sende repræsentanter til den forestaaende kongres av den faglige Moskva-Internationale. Vi vil sende en dygtig og alsidig sammensat delegation, som har betingelser for at sette sig ind i forholdene. Naar man saa kan stille de to Internationaler op mot hverandre med fuldt kjendskap til begge, vil spørsmålet bli forelagt fagforeningerne, og det vil bli avgjort paa organisationsmessig maate, hvordan dette skal ordnes i fremtiden.

Ellers er jeg enig i, at i de *politiske* aktioner er fagforeningerne nødt til at ta hensyn til de prinsipper som vi her slaar fast.

Erklæringen.

Der er to ting som særlig har været fremme under diskussionen om mindretallets forslag. Det første spørsmål var: hvad skal vi gjøre med vort medlemsskap i den 3. Internationale? Den 2. er død

og borte; utviklingen har bragt det dithen, at den aldrig vil kunne reise sig igjen. Derfor har vi, efter den behandling saken har faaet — hvad der ogsaa er præcisert i indstillingen — funde at burde erklære, at ogsaa vi ønsker medlemsskapet i den 3. Internationale

Det andet spørsmål som har reist sig er forholdet til høiresocialistene, efter at disse har besluttet at danne sit eget parti. Jeg kan ikke slutte mig til dem. Jeg har sagt det før og vil gjenta det, at det virker *motbydelig* paa mig at se denne partidannelse indenfor arbeiderbevægelsen — særlig i en tid som nu, da kampen staaer ikke bare mot arbeidskjøperne, men hvor den *gjælder gjennomførelsen av socialismen i praksis*. For mig vil det være ganske utelukket at gaa ind der.

Jeg tror, at den fremlagte erklæring er saa tydelig, grei og fyldestgjørende, at der ikke kan reises nogen indvending mot den. Det maa da være forutsetningen, at man inden partiets ramme frit kan hævde sin opfatning om de spørsmål som reiser sig — noget som forøvrig vil være selvsagt for os alle.

Chr. H. Knudsen

hilstes med minuttlangt bifald, da han tok ordet som sidste taler i aapningsmøtet langfredag.

Naar man nu — begyndte han — skal ta standpunkt, *endelig* standpunkt, til en saa viktig sak, finder jeg det nødvendig at se litt mer historisk paa den.

Det er en kjendsgjerning, at allerede i 1890 var der tvil om det formaalstjenlige i for arbeiderklassen at opta noget arbeide for at søke at faa sine saker løst ad parlamentarisk vei. Paa den skandinaviske arbeiderkongres som holdtes i salen

bak denne væg, blev taktikken drøftet, idet der opkom spørsmålet om, hvorvidt den parlamentariske linje i det hele var den som arbeiderpartiet fortsat burde gaa for at naa sit socialistiske maal. Spørsmålet var stillet slik: Har den moderne arbeiderbevægelse nogen fordel av at delta i valg til de lovgivende forsamlinger? Kongressen besvarte det derhen, at man maatte delta fremdeles — først og fremst fordi man gjennom de politiske valg vilde kunne *mønstre sin styrke* og derigjennem ogsaa bidra til at skaffe arbeiderne den opplysning, som den endnu ikke sat inde med, men som den *maatte faa* indpodet i sig. Der-næst stod det for kongressens deltagere slik, at selv om man erkjendte den ting, at gjennomførelsen av det socialistiske program ikke var mulig gjennom parlamentarismen, var det dog klart, at vi stod saa langt tilbake i forståelse av socialismen, at man maatte *benytte talerstolen i Norges storting* for derfra at naa ut til den store masse, som man ellers ikke kunde række.

Der blev av kongressen vedtat en aktionslinje som laa nær op til den der blev fastslaaet av Pariserkongressen aaret forut. Under debatten fremkom den ene uttalelse efter den anden, som gav uttrykk for den overbevisning, at det at *naa frem til socialismen uten magtanvendelse var umulig*. Tydeligst blev det uttalt av daværende redaktør av «Arbetet» i Malmø, *Axel Danielsson*, som hævdet, at den endelige kamp maatte og vilde bli utkjømpet paa gaten. Andre, som ikke uttrykte sig fuldt saa krasst, tilkjendegav i andre ord den samme opfatning.

Sikkert nok er det, at hvis man vilde gaa den «fredelige» vei gjennom lovgivningen og beskatningen, maatte det ske under iagttagelse av

grundlovens paragraf 105, som sier, at «fordrer statens tarv» o. s. v. skal de besittende ha krav paa fuld erstatning for avgivelse av sin eiendom til staten. Dette vilde si, at det arbeidende folk gjennom slegtled vild bli bundet til at arbeide som trøller — tilsynelatende under andre herrer, men dog som trøller under dem, som før hadde hat magten økonomisk. Det blev med andre ord det samme paa en anden maate. Folket vilde komme i nogenlunde samme situation som nu det tyske folk, hvis det skulde imøtekomme entente-imperialisternes krav paa «fuldt vederlag». Arbeiderklassen vilde her som der synke ned i et avhengighetsforhold, som var et oplyst folk uværdig.

Med denne pris skulde socialismen kjøpes! Selv med de største ofre vilde man allikevel ikke ha oppnaadd noget mer end at forlænge den bestaaende tilstand, idet at ledelsen av økonomien blev flyttet over paa stortingets og regjeringens hænder.

«Med den saakaldte statsocialisme, som sætter staten i de private arbeidskjøperes sted, har man intet at bestille,» erklærte Socialdemokratiske forening i Kristiania i en programuttalelse i 1895. Videre avgaves en uttalelse, som viste, at man allerede da ogsaa var paa det rene med nødvendigheten av en *Internationale*, som virkelig kunde gjøre tjeneste for det arbeidende folk rundt omkring i landene.

Pariserkongressen i 1889 fattet beslutninger, som efter datidens forhold og utvikling ialfald kunde synes at være revolutionære. Da Jeppesen kom hjem fra kongressen fandt han det naturlig og riktig at si, at Norge sluttet sig til den «revolutionære socialismen». Jeppesen har naturligvis gjennomgaaet en ut-

vikling siden den tid. Om den utvikling vil jeg ikke uttale mig, men jeg hadde aldrig trodd, at han skulde komme til at staa blandt dem, som vilde sprænge Det norske arbeiderparti.

Det er et faktum, at socialdemokratiet her i landet har søkt fra længst tilbake i tiden at holde sig nøie ind til det som var Karl Marx' program, og som var nedlagt i Det kommunistiske manifest. At partiet senere gled over i moderasjonen, at der ikke til enhver tid har været gjort det, som kunde gjøres for at holde partiet i skridt med utviklingen, kan vel ha mange aarsaker, som det vilde føre for vidt at gaa ind paa i dette møte. Men, som vi vet, var det ikke bare Norges socialdemokrati, som var slik situert, at det ikke fulgte de retningslinjer som var opstukket fra første stund; det er en kjendsgjerning. Det var ikke at vente heller, at et litet parti som vort skulde kunne gjøre det som Internationalen ikke evnet.

Vi oplevet den frygtelige verdenskrig, som ialfald til en viss grad lærte arbeiderne rundt omkring i landene, at slik som det hadde gaat kunde det ikke fortsette; nu maatte man samle sig paa handlingens grund. Og heldigvis: de russiske arbeidere heiste fanen, gjennomførte sin revolution og viste os veien frem, teoretisk som praktisk.

Man kan si, at tesimalene fra kongressen i Moskva er unødig detaljert, men jeg tror det forholder sig saa — uagtet jeg ikke var der: Belært av tidligere erfaringer fra den 2. Internationale og belært av erfaringerne fra de nationale partier har kongressen fundet, at det nytter ikke bare at opstikke maalet med angivelse av de linjer, som fører

frem dit; der maa noget *mer* til — for at informere organisationerne rundt om og faa dem til at *gjøre noget*. Derfor har man tat detaljbestemmelse med — fordi de var *nødvendige*. Vi har grund til at være det russiske kommunistiske parti taknemlig ogsaa for dette.

Tesimalene taler blandt meget andet om at «ta vaaben i haand». Det har forskrækket ikke bare høiresocialistene, men ogsaa enkelte inden vor egen kreds — for ikke at ttale om borgerpartierne; fra dem maatte man jo kunne vente det. Men naar arbeiderne stanges ved den parlamentariske linje, maa de spørre sig selv, hvilke midler de mener at maatte anvende for at kunne gjennembryte muren og styrte det kapitalistiske herredømme. Vi *vet* jo, at den besittende klasse ikke godvillig avgir sine rettigheter til det arbeidende folk. *Oscar Nissen* sa i denne sal ikke mange aar før sin død: «Tror nogen at de som sitter inde med magten godvillig vil overgi den i arbeidernes hender — de maatte være *daarer*, om de gjorde det.»

Vi opsatte i 1906 et antimilitært program, og det kunne *synes* at være i strid med den sats, at arbeiderklassens frigjørelse ikke kan vindes uten med «vaaben i haand». Men det *er* ikke saa. Ti det *er* klart, at kunde man avskaffe militarismen i det borgerlige samfund saa *gjorde vi det*. Utallige gange er der fremsat forslag herom i stortinget — *men det sker ikke* i det privatkapitalistiske samfund om vi har det paa vort program aldrig saa mange gange. Og hvorfor? Jo fordi de nuværende magthavere *tranger* militarismen og sine vaaben. I 1908 sa *Lowzow* som forsvarsminister, at «vi (borgerstaten maa ha en sterk militærmagt mot

den indre fiende.» Og den indre fiende var de *norske arbeidere*. Vi har ogsaa set i *handling*, hvordan vaabnene er blit rettet mot arbeiderne. Det er forsøkt saa mange gange, at det vilde være uraad her at repetere det i nogen detalj. Det har git os at forstaa, tydeligere for hver gang, at militærmagten er nødvendig for det privatkapitalistiske samfunds bestaaen, og at vi kan ikke inden rammen av dette samfund *avskaffe* den.

Men den militarisme, som hersker idag, og som faktisk borgerklassen har herredømme over, den vil vi ikke være medansvarlig for, den motarbeider vi, og derfor holder vi *fast ved vor antimilitarisme*. Før den har slaat igjennem og seiret vil arbeidernes stilling altid være utryg.

Vi har arbeidet for at danne soldatforeninger for derigjennem at føre agitationen ind i de vernepligtiges rækker, og vi vil fortsætte med det. Vi vil bryte den disiplinære magt, som ungdommen paa moerne lever under, og sette dem i *vor saks tjeneste* som aktive arbeidere for antimilitarismen og socialismen. Der vil naturligvis gaa en tid, før rekrutternes organisationer blir av saadan styrke, at de kan bli et instrument i arbeidernes haand. Men saa sandt som socialismen formaar at gjennemsyre de unge med sin begeistring og tro og gjøre dem til levende individer i kampen for retten, mot undertrykkelsen, vil den ogsaa formaa at gjøre disse til vore *første tjenere*, naar vor saks styrke skal staa sin prøve. Paa dette som paa alle andre felter maa tiden nyttes til at spre oplysning og skape forstaaelse for, hvad vi vil. Og fornemmelig gjælder det at styrke kræfterne *indad*.

Taleren uttalte til slutning, at han ikke skulde komme ind paa de andre spørsmaal, da det lot til, at landsmøtet let vilde samle sig i enighet om de store grundlinjer, som her skulde slaas fast. Han vilde stemme for bibehold av partiets gamle navn av praktiske grunde og anbefalte forøvrig flertallets indstilling.

*

I den fortsatte debat paaskeaftens formiddag var *Karl Lauge-rud*, Buskerud, første taler. Han argumenterte ut fra mindretallets standpunkt. Vi maatte, sa han, være taknemlig for alt som kunde tjene bevegelsen. Men vi kunde ikke med glæde og begeistring mota hvadsomhelst fordi om det var kommet fra «Moskva». Teserne passet ikke like meget overalt. Naar saaledes forutsætningerne ikke i alle enkeltheter var tilstede hos os, maatte det kunne gaa an at oppnaa visse ændringer eller lempninger, slik at tesernes anvendelse blev mer i overensstemmelse med norske forhold. Taleren var klar over nødvendigheten av at slaa ring om den 3. Internationale, men han følte sig ogsaa viss om, at Internationalen vilde forstaa, hvad der gagnet bevegelsen bedst under de givne forhold. Navnet var her av underordnet betydning; det var *indholdet* som det kom an paa. Han fremsatte følgende forslag:

«Landsstyret sørger for, at der til førstkommande kongres for den 3. Internationale indsendes forslag til ændring eller dispensationer saaledes, at betingelserne for medlemskap passer for norsk kultur og norske forhold.»

Alfred Madsen:

Det blev sagt igaar, at vi «i blinde» hadde sluttet os til Moskva

— av den grund nemlig, at kongressens dagsorden m. v. ikke var blit utsendt paa forhaand til organisationerne, slik som vi er vant til.

Vi kjender alle de vanskeligheter, som de russiske kamerater arbeider under, og som gjør det saagodtsom umulig for dem at ordne sig paa den maate, som i dette tilfælde vilde været den mest ideelle. Men det er helt uriktig av *den* grund at trekke en konklusion som den, at vi i «blinde» har sluttet os til Moskva. Vi har tidligere med stadig voksende tilslutning paa partiets landsmøter git tilkjende, hvor vi staar.

Den karakteristik som blev git passer derimot ganske godt paa forholdet til Amsterdam-Internationalen. Den faglige landsorganisation i Norge er blit tilmeldt denne, uten at medlemmerne engang er spurt. De saker som var oppe paa kongressen i Amsterdam og i London var heller ikke forelagt medlemmerne paa forhaand. Saa *der* er i virkeligheten anklagen berettiget.

Moskva-kongressen behøvet hele fjorten dage for at gaa igjennem sin dagsorden. Det vil da let forstaaes, at det er ganske ugjørlig i nogen minutter at komme ind paa en drøftelse av sakerne, slik som de burde og skulde drøftes. Hvad vi kan gjøre er at ta for os hovedspørsmålene.

Gang paa gang gaar det igjen i teserne, at kongressen peker paa, at arbeiderbevegelsen staar foran avgjørende kampe, som tilspidse indtil borgerkrig. Dette er noget som alle, der staar paa klassekampens grund, tidligere har været klar over, at kampen mellom arbeide og kapital nødvendigvis maa anta karakteren av en saadan utvikling. Naar klassefølelsen reiser

sig paa begge sider er det bare en gradforskjel med hensyn til *styrken* fra en bitter, omfattende politisk og økonomisk kamp til en revolutionær kamp, en borgerkrig. Dette har alle socialister været paa det rene med. *Høiresocialistene* er da heller ikke motstandere av borgerkrig. De har allerede i flere land avgit beviser paa det. Det er bare den feil med høiresocialistene, at de retter sine vaaben mot *arbeiderklassen selv*, naar den reiser sig for at kaste aaket av.

Stiller vi os det spørsmål, om dette med den tilspidsede klassekamp er riktig, om det svarer til de faktiske forhold, maa vi ta stilling og besvare det uten at la vore følelser og sympatier faa anledning til at forkludre det som vor fornuft tilsier os. Og gjør vi det, da maa vi vel erkjende, naar vi ser spørsmålet fra en international synsvinkel, at man i en række store land, hvor der findes nogen arbeiderbevegelse av betydning, allerede er kommet ind i borgerkrigens fase. Borgerkrigen er en kjendsgjerning i Rusland som i Tyskland og i mange andre land. Vi ser, hvordan motsætningerne vokser, hvordan de løper ut i en stadig mer omfattende, international klassekamp, som er skapt av selve den økonomiske utvikling, og at konsekvensen herav blir arbeiderklassens revolutionære aktioner.

Men det er jo klart for enhver, at en slik epoke i utviklingen ikke er nogen dage eller aar. Det er i virkeligheten et meget længere tidsrum det her er tale om. Marx forutsa allerede for femti aar siden, hvilken gang utviklingen vilde ta. Den gang var det mange som sa, at dette var fantasterier og utopier; det «passet» ikke osv. Men de som har gjennemlevet de sidste aar,

først og fremst arbeidermasserne i de krigførende land, de som har oplevet de store folkekampe, de erkjender nu, at hvad Marx sa var en korrekt vurdering av situationen. Borgerkrigen er frugten av den kapitalistiske samfundsutvikling, den er den bitre kalk som stilles frem for arbeiderklassen, og som den maa tømme tilbunds — for gjennom kampen at kunne ændre sig selv og ændre *samfundsforholdene* i socialistisk retning.

«Teserne passer i Rusland,» sier man, — for *der* gaar det ikke an at fornegte borgerkrigen. Og man fornegter heller ikke teserne for Tyskland og andre land. Bare her i Norge «passer de ikke». Men er det nogen international synsvinkel som *der* anlægges? Det er mulig, at den tilspidsede borgerkrig kan være noget fjern f. eks. paa Spitsbergen. Men i virkeligheten er forholdet det, at om der var bevisste kommunister paa Spitsbergen vilde de akseptere teserne, selv om der ikke fandtes borgerkrig der.

Teserne er nok i god overensstemmelse med de faktiske forhold. Det lar sig ikke fornegte, at kampen mellom arbeide og kapital blir stadig mere uforsønlige og bitter, det vil arbeiderne ogsaa her i landet komme til at erfare. Og derfor er det, at Internationalen oppfordrer os til ikke at forsømme en time av den kostbare tid, men forberede os, aandelig og praktisk, paa at løse de opgaver, som stilles os, naar den avgjørende kamp mellom arbeide og kapital skal kjempes ut.

Vi er selvfølgelig fremdeles tilhængere av avvæbningen. Det er og har alltid været vort principielle program. Frem til orden i samfundsforholdene, fred mellom de arbeidende mennesker i alle land —

det er hvad vi vil. Men hvad vi *har lært*, er dette, at skal vi naa frem til vort lysende maal, en international folkeforbrødring, gaar veien gjennom revolutionen, gjennom avvæbning av borgerklassen.

Hvis vi *vil* maalet, avvæbning, og virkelig mener noget med dette, maa man ogsaa ha vilje til midlerne. Og midlet — det absolut nødvendige middel — er at knuse og tilintetgjøre den nu herskende klasse for at bane vei for en virkelig folkeforbrødring.

Det er ogsaa klart, at vil vi arbeiderklassens herrevælde, maa vi ha vilje til i gjennomgangstiden at bevæbne den arbeidende klasse, for at arbeiderne med alle de midler de raader over — politisk, økonomisk og moralsk, men ogsaa med de almindelige fysiske midler — kan være istand til at hævde sine interesser. Det er i virkeligheten et videnskabelig humanistisk synspunkt, som kommer til uttrykk i dette. Det er bedre, at at arbeiderklassen slaar sig igjen og knuser dem som staar den imot, end at den lar sig holde nede og langsomt gaa tilgrunde for det kapitalistiske tryk! (Bifald.)

Vi skal klart og tydelig fremholde, at vort første og foreløbige maal er at avvæbne og tilintetgjøre den herskende klasse; derved — og bare derved — baner vi vei for avvæbning av alle verdens folk.

I 1907 stod *Lenin* og *Rosa Luxemburg* sammen paa den 2. Internationales kongres i Strassburg og formet det forslag, som dannet den radikale fløis uttalelse i militærspørsmålet. Hvad skulde arbeiderne gjøre, naar sammenbruddet var over dem? De gav svaret: generalstreik mot krigen — og generalstreik med dens nødvendige konsekvens: *væbnet oprør*

blandt arbeiderne, naar de var mobilisert og stod under vaaben. De skulde ta vaabnene og rette dem mot dem, som gav arbeiderne vaaben ihaende!

Det forslag som var formulert av vore kamerater blev ikke akseptert i 1907 av den 2. Internationale. Det kom op igjen i Kjøbenhavn i 1910 og blev heller ikke der vedtat, men *utsat*. Den gamle Internationale hadde sin styrke i at utsette de kinkige internationale problemer. Saa skulde spørsmålet endelig op til avgjørelse paa kongressen i Wien i 1914.

En maaned før kongressen — før arbeiderklassen internationalt hadde tat standpunkt — brøt verdenskrigen ut. Hvad har vi set? Med millioner av dræpte og lem-læstede og med ødelæggelse av hundrede milliarder av værdier har verdens arbeidere maattet betale for, at de ikke i tide aksepterte det standpunkt, som Lenin vilde slaa fast allerede i 1907.

Nu er verdens arbeiderklasse i den samme situation. Skal man utsette disse ting, eller skal man ta sin beslutning — være med paa at bygge op en handledygtig Internationale med myndighet og autoritet til at optræ paa arbeiderklassens vegne?

Vor eneste styrke er i virkeligheten vor internationale organisation, vor internationale solidaritet. Vor styrke er ikke i den enkelte fagforening, parti eller landsorganisation; *vor styrke i den internationale kapitalismes periode bestaar i den evne til international solidaritet og handling som vi er i besiddelse av.* Vil man ha en sterk international organisation, da vedtar man landsstyrets flertals forslag; vil man ha *utsættelse*, stemmer man for mindretallets; men

da svækker man ogsaa sig selv og den arbeidende klasse, det skal man være opmerksom paa. (Bifald.)

Dirigenten: Ingen flere talere er indtegnet!

Før saken gik til avstemning tok

Martin Tranmæl

ordet og uttalte:

Spørsmålene som ligger foran os er i virkeligheten utdebattert i organisationerne paa forhaand. Vi staar nu umiddelbart overfor avgjørelsen i den viktige materie. Før vi gaar til votering er det et par ting jeg vil nævne. Vi har hat en teoretisk diskussion i partiet; den maa nu følges av et aktivt organisationsmessig arbeide. Hvis diskussionen ikke følges av en sterkere utfoldelse av de kræfter vi raar over vil den teoretiske erkjendelse ikke nytte det mindste. Vi skal tilkjendegi vor internationale solidaritet, det er vel; men vi maa ogsaa i vor egen virksomhet bevare sammenhengen og sørge for, saa langt vi evner, at gi *vort* bidrag til løsningen av opgaverne — ta vor del av den kamp som er nødvendig til arbeiderklassens endelig frigjørelse.

Spørsmålet om det fortsatte medlemskap i Amsterlam-Internationale vil om ikke længe bli forelagt de fagorganiserte arbeidere i Norge til uttalelse og til avgjørelse paa organisationsmessig maate. Stillet overfor avgjørelsen av et spørsmål som dette kræves der, at medlemmerne ogsaa har oversigt over konsekvenserne av den beslutning de skal fatte — at de vet, hvad de gaar til, og kan handle under fuldt ansvar. Jeg gaar ut fra, at de fagorganiserte, som tilhører

partiet, vil handle ut fra sin kommunistiske erkjendelse; deres stilling kan ikke være én i partiet og en anden i fagforeningerne. Mangt er forbundet med en nyorientering her. Vi bryter ikke alene med Amsterdam-Internationalen; vi blir samtidig nødt til at bryte med de internationale faglige forbund. Spørsmålet maa derfor nøie overveies og sees ut fra de faglige konsekvenser som melder sig av vor standpunkttagen her.

Det som imidlertid nu kommer til at bli det viktigste er *aktionslinjen* indenfor den norske arbeiderklasse. Efter den erklæring som er avgitt av mindretallet bør striden mellom flertal og mindretal være fjernet i og med dette landsmøte, slik at alle, som deler grunnsyn med os, kan møtes til arbeide for at skape netop *forutsættningene* for en mer revolutionær kamp inden vor klasse. Og det trænger kamerater. Vi maa være med paa at gi bedriftsraadene kjøt og blod, og vi maa revolutionere indholdet av vor økonomiske kamp ogsaa paa andre omraader. Der staar meget ugjort her. Vi maa videre evne at sætte mer fart i agitationen. Vi maa — som ogsaa Madsen var inde paa — trænge ind i hær og flaate for gjennom en nyorientering i militærspørsmålet at skape virkelig organisationssans blandt de vernepliktige og nøytralisere den kapitalistiske militærmagt. (Bifald.) De som taler om at der vil «flyte blod», de som taler *letsindig politik*, er dem paa den anden side. Men for at kunne faa tak i soldaterne maa vi utføre et ganske andet arbeide, end vi før har gjort. Hvad det spørres om, her som paa andre omraader, er at skape *større vilje til handling*. Skal det ske maa der

vises en ganske anden interesse baade fra de ældre og de yngre.

I vor parlamentariske virksomhet maa der indtræ den forandring, som tesser og forutsætter. Og er det noget omraade, hvor det er nødvendig, er det netop her. Vor parlamentariske deltagelse skal sigte paa at befordre det kapitalistiske samfunds sammenbrud. Ved at stille kravene helt og uavkortet slik som arbeiderne ser dem yder vi virksom støtte for den revolutionære vilje og den sociale nydannelse. Det vil gi parlamentarismen nyt indhold og virke paa hele arbeiderklassens stilling til dagens praktiske opgaver.

Gjennem et planmessig organisations- og opplysningsarbeide viser vi, hvordan vi oppfatter beslutningerne om vort medlemsskap i den 3. Internationale. Det er hver enkelt organisations stilling til oppgaverne som blir bestemmende ogsaa for vort medlemsforhold, vor skyldighet, baade overfor vort eget parti og overfor den kommunistiske Internationale. (Sterkt bifald.)

Efter Tramøls indlæg hadde

Kalvaa

ordet som sidste taler. Det kan — sa han — være unødvendig for mig at ta ordet nu, ti det som er sagt fra denne plads i aarrækker uten at bli paaaktet: at arbeiderklassen skal være *bevæbnet* for at ta magten i et givet tilfælde, det er mottatt med *bifald* idag. Og det glæder mig. Jeg er enig i, at arbeiderne trenger opplysning. Men hvad skal vi opplyse dem om? Blandt andet om det nødvendige i at ordne sig med illegale foreninger. Vi skal ogsaa opmuntre dem til at drive spionage i hæren, som staar os imot. — Om der kan være ting i

teserne, som vi ikke i alle dele er enig i, og om der endog kan være programspørsmål, hvor vi deler os, kommer meningsforskjellen herom i anden række. Naar *partiet har talt* har det været vor lov. Slik skal det være ogsaa i fremtiden. Jeg er enig i grunddragene, som er: arbeiderklassen frem til magt og myndighet i verden! La os utnytte klodens rigdomme i fællesskap!

Avstemningen.

Fra Øst-Finmarken kredsparti referertes et indkommet telegram av følgende indhold:

Forslag.

Betingelserne som er opstillet av den tredje Internationale for at oprettholde medlemsskapet i denne akcepteres av Det norske arbeiderparti. Det norske arbeiderpartis proqram og love ændres saaledes, at dette og disse blir i overensstemmelse med den 3. Internationales retningslinjer og statutter.

For Øst-Finmarkens kreds arb.parti

Bugge.

Dirigenten (Egede Nissen) fandt at man ikke kunde ta et slikt forslag under behandling. Han fortsatte:

Der foreligger altsaa to forslag: Landsstyrets flertalsindstilling og mindretallets forslag med den dertil knyttede erklæring. Jeg gaar ut fra, at de som ønsker at stemme mot begge forslag, paa forhaand gir dette tilkjende. — Der vil bli tat forbehold med hensyn til avgjørelsen av partiets navn, som derefter kommer til votering.

Ved voteringen avgaves 281 stemmer for indstillingen og 20 for mindretallets votum, mens 5 stemte mot begge.

31 var fraværende.

De 20 var: Otto Olsen, Anton Tandberg, Vilhelm Olsen, Karl Laugerud og P. Lofstad fra Buskerud, Jørgen Rotvik og Hans Steinholdt fra Senjøn (Troms fylke), Olaf Hansen, Hans Flaadeby og Anton Olsen fra Kristiania, samt alle fra Drammen: Edvard Paulsen, Ole Gregersen, Søren Olsen, Harald Haare, Knistoffer Kulland, A. H. Arntsen, Torgeir Vnaa og Young Nilssen, Anders Kristensen, Holmestrand, og D. Vatne, Bergen.

De fraværende var: Ivar Smedsmo, Peder Løwe, C. Johnson, Thv. Refseth, Hartvig Lisarud, Arthur Jansen, Albert Kvammen, M. Smeby, Lars Løkkebø, N. Høljesen, Johan Bjelland, Søren Sørensen, M. L. Uglem, Eugen Schick, Olav Guldal, Edv. M. Nilsen, Thoralf Bugge, Oskar Torp, Ohr. H. Knudsen, Sigurd Malmberg, Anna Johnsson, Adolf Schau, H. A. Nilsen, K. Georgsen, Aamodt Mindrebo, Olav Hindahl, Henry Edlund, Mathilde Olsen-Hagen, Sverre Krogh, Lars Aune og Harald Langhelle.

Dirigenten: Voteringen har desværre en konsekvens, idet dirigenterne ser sig nødsaget til at fremsætte følgende forslag:

De 5 fra Haugesund, som har stemt mot begge forslag, ansees for værende uttraadt av Det norske arbeiderparti.

Forslaget vedtoges uten debat.

Efter voteringen, som blev hilset med avsyngelsen av «Internationalen», bad *Kata Dahlstrøm* om ordet og holdt en vakker hyldningstale til Det norske arbeiderparti, som nu hadde bevaret sin enhet og enighet, mens det svenske venstre-socialistiske parti hadde splittet sig i paasken. Hun sluttet med at si:

«I gaar sterke ut av kampen og kan gjøre Eders indsats i Internationalen; I maa være stolte og lykkelige over det arbeide I har utført. Et leve Det norske arbeiderparti, det kommunistiske parti, slik som det utgaar fra denne kongres!»

Kraftige hurraer hilste den svenske gjests tale, og dirigenten fik fuldmagt til at sende Interna-

tionalens eksekutivkomite et hil-
ningstelegram med underretning om
beslutningen.

Partiets navn.

Et flertal i landsstyret (12 av
23) foreslog, at partiets navn æn-
dredes til *Norges kommunistiske
arbeiderparti*. Tidspunktet for be-
slutningens ikrafttræden forutsat-
tes bestemt av landsstyret.

Styret foreslog enstemmig at
der under partiets navn sattes i

parentes: *Avdeling av den kom-
munistiske Internationale*.

Ved *voteringen* forkastedes fler-
tallets forslag til navneforandring
mot 100 stemmer.

Med to tredjedels flertal var
det dermed avgjort at partiets nu-
værende navn skulde beholdes.

Parentesen vedtoges enstemmig.

Det før fremsatte forslag av
Langerud blev ikke gjenstand for
behandling av landsmøtet og over-
sendtes landsstyret.

Beretning, regnskaper og budgetter.

Ordstyreren refererte partiets
beretning for 1920, omfattende føl-
gende poster: Det 24. ordinære
landsmøte, landsstyret og central-
styret, representasjon, nye organi-
sationer, agitationen (agitationsrei-
ser, 1. mai, enkeltforedrag, sam-
let muntlig agitation og nye fore-
ninger), Det norske arbeiderparti-
s forlag, partipressen, Det social-
demokratiske pressekontor, «Social-
Demokraten», centralkomiteen
for socialistisk skolevirksomhet, den
socialistiske dagskole, komiteer,
Fernanda Nissen og Augusta Aa-
sen, troppeforsendelser til Vilna,
Chr. H. Knudsens 75-aarsdag, Kri-
stiania og Oplands vekselbank,
Mohrs legat, arbeiderbevegelsens
stipendium, økonomisk samvirke,
handelsforbindelse med Rusland,
nominationsloven og partiet, den
hvite terror, det skandinaviske
samarbeide, soldatraadenes landsut-
valg, Chr. H. Knudsens fond, ind-
samling til tyske arbeiderbarn,
Skandinaviens og Sovjet-Rusland,
Moskva-kongressen, «Arbeiderbon-
den», landsorganisationens, parti-
ets og ungdomsforbundets fælles-

komite, Nationernes forbund, O. M.
Gausdals eksklusion, dyrtidsmani-
fest, beretning for kvindeforbun-
det, Arbeiderbevegelsens arkiv,
Arbeidernes Aktietrykkeri og de
lokale beretninger om partiets or-
ganisationer.

Efter en bemerkning av *Maur-
stad* om ønskeligheten av agitation
i Sørlandsdistrikterne vedtoges be-
retningen enstemmig.

Stortingsgruppens beretning gav
heller ikke anledning til nogen de-
bat.

Regnskapene for partikassen,
det antimilitaristiske fond, presse-
fondet, forlaget, bokhandelen, «So-
cial-Demokraten» og pressekontoret
godkjendtes enstemmig.

Forslagene til *budgetter* hadde
følgende totalsum: Partiet 142,000
kroner, forlaget og bokhandelen
60,000, «Det 20de aarhundrede»
15,500 og «Social-Demokraten»
1,512,000.

Rudlang henstillet til overvei-
else at styrke hovedorganets fag-
lige medarbeiderskap gjennom an-
settelse av en dygtig mand, som

helt kunde ofre sig for dette arbeide.

Dirigenten lovet, at saken skulde bli overveiet.

Med denne bemerkning bifaldtes de fremlagte budgetforslag enstemmig.

Partiorganisationen.

Dagsordenens post 4 omfattet en række forslag til *lovforandringer* forutten forslag om oprettelse av *faste partiapparater* i distrikterne samt dannelse av *agitationskorps*.

Landsstyret fandt, at de krav, som nu stilledes til partiorganisationerne, gjorde det nødvendig at foreta endel forandringer i partiets organisation og som følge derav endel ændringer i lovene. Det gjaldt omorganiseringen av kreds-, fylkes- og bypartierne, oprettelse av partiapparater i distrikterne, en større spesialisering av partiadministrasjonen, lovbestemmelser om indførelse av reservationsret og reservationspligt, oprettelse av agitationskorps og enkelte andre bestemmelser.

Om *præmissene* til disse forslag var der ingen debat paa landsmøtet.

Man gik derpaa over til behandling av de enkelte paragraffer i forslaget til

lovforandringer.

Partiets formaal.

Enstemmig besluttedes formaalsparagraffen (lovenes paragraf 1) git følgende form:

Formaalet er at samle til et enig parti alle organisationer i Norge, som kjemper for arbeiderklassens frigjørelse efter de kommunistiske retningslinjer.

Dette angis nærmere i det program og de taktikkuttalelser, landsmøtet vedtar.

Partiets samorganisationer.

Efter den nye valgordning er fylkerne atter blit politiske enheter. Dette har ført til, at spørsmålet om at gaa tilbake til fylkespartier paany er blit aktuelt. Denne omlægning har ogsaa vist sig ønskelig for at kunne magte at ansætte fastlønnede fylkes- eller distriktssekretærer. Landsstyret pekte derfor paa som ønskelig at partiets samorganisationer omfattet et fylke med dets byer, bygget paa herreds- og bypartier. Land og by hører naturlig sammen. En undtagelse dannet de større bypartier, som antoges fremdeles at burde staa direkte tilsluttet landspartiet. Landsstyret fandt det dog for tidlig endnu at *paalægge* organisationerne at gaa til en omlægning fra kreds- til fylkespartier og anbefalte, at landsmøtet indskrænket sig til at *tilraade* en saadan. Ut fra disse forutsetninger foresloges en forandring i lovenes paragraf 2, punkt 2, saa dette kom til at lyde:

Partiforeninger i samme kommune — i by og paa land — slutter sig sammen i by- og herredspartier. By- og herredspartier i samme fylke danner én samorganisation, fylkespartiet. En undtagelse gjøres for de større bypartier. Centralstyret kan gi tilladelse til at kredspartier fremdeles kan oprettholdes som samorganisationer, naar det (som foreskrevet i punkt 6) paa anden maate etableres samarbeide mellem de forskjellige organisationer i samme fylke.

Niels Ødegaard vilde anset det

rigtigst, at fylkesformen blev gjort obligatorisk med det samme.

Dirigenten: Det er utvilsomt rigtig, men tingen har sine vanskeligheder. Da man dertil ikke kan være sikker paa, hvor længe den nye valgordning blir staaende, har man ment at burde nøie sig med det som her er foreslaat.

Lian henviste til indstillingens præmisses, hvori det uttaltes, at man ved en øieblikkelig omlægning kunde risikere at rive istykker istedenfor at bygge op, og at partiorganisationerne derfor maatte gives en viss tid.

Forslaget bifaldtes derpaa enstemmig.

Efter dette besluttedes indledningen i punkt 6, samme paragraf, forandret til at lyde:

«Saalænge kreds- eller distriktsorganisationer opretholdes, pligter disse i hvert fylke at samarbeide i alle politiske og organisationsmæssige sager vedrørende fylket» o. s. v.

I paragraf 3 (om samorganisationernes opgaver og pligter) var der ingen forandring.

I paragraf 4, *landsmøtet*, blev punkt 2 omredigeret, saa det kom til at lyde:

Til landsmøtet har enhver samorganisation (fylkes-, kreds- eller byorganisation), som har opfyldt de i lovene fastsatte pligter, ret til at sende en repræsentant for hvert paabegyndt 300 medlemmer.

Ved punkt 6 vedtoges, at fuldmagterne til landsmøtet skulde indsendes til *centralstyret* istedenfor som hittil til partiets sekretær.

I forbindelse med dette punkt bebudet *B. Olsen-Hagen* at ville opta forslag om bibehold av den nuværende ordning med landsmøtevalgt sekretær for partiet. Det besluttedes derfor at forbigaa de fore-

slaatte ændringer i punkt 7 (paragraf 4) og paragraf 5 for at gaa over til den av landsstyret foreslaatte nye paragraf 9 om

partiets administration.

Landsstyret foreslog, at der ansattes sekretærer, som fik det nærmeste ansvar for hver sin virksomhedsgren eller «central». Foreløbig foresloges ansat en sekretær for partikontorets administration og en for agitations- og organisationsarbeidet. Disse blev at ansætte av landsstyret, som forudsattes git fuldmagt til at ansætte yderligere flere sekretærer og gaa til en videre specialisering av arbeidet, naar det viste sig nødvendig og økonomisk tilraadelig. For at bistaa sekretæren for agitations- og oplysningsarbeidet skulde nedsættes et udvalg.

I henhold hertil indstilledes som paragraf 9:

1. Landsstyret ansætter:
 - a. En sekretær for partikontorets administration. Vedkommende har ansvaret for regnskaperne og de forskjellige kasser og stiller saadan garanti som centralstyret forlanger. Han fungerer som protokolsekretær og utfører forøvrig det arbejde som av styret blir paalagt ham.
 - b. En sekretær som har til særopgave at organisere partiets agitations- og organisationsvirksomhet i forstaaelse med et agitationsutvalg, nedsat og kontrollert av centralstyret og forøvrig besørge det arbejde der blir paalagt ham av styret.
2. For sekretærerne gjælder 3 måneders gjensidig opsigelsestid. Hvis de viser grov forsømmelighet i tjenesten, kan de straks avskediges av centralstyret, men de har ret til at indbringe sin sak for landsstyret.
3. Redaktøren, sekretærerne og andre heltlønnede tillidsmænd og funktio-

nærer i partiets tjeneste kan ikke uten centralstyrets samtykke paata sig andet lønnet arbejde eller lønede hverv.

4. Regnskaperne avsluttes ved utgangen av hvert kalenderaar.

Olsen-Hagen optok sit forslag under punkt b 1. Punkt a hadde han intet at indvende imot.

Sekretær *Trammæl*: Naar landsstyret er gaat til at foreslaa denne forandring, er det først og fremst av praktiske grunde. Forholdet er, at partiarbeidet i det sidste er vokset saa sterkt, at en viss specialisering er blit en nødvendighet. Jeg har som sekretær maattet være ute paa agitationen i ukevis, og det er klart, at man ikke under disse omstændigheter samtidig kan skjømte om administrationen i almindelighet; man har maattet stole paa de enkelte funktionærers dygtighet og interesse. Partiets utvikling har medført, at det gjøres nødvendig at ansatte specialsekretærer, som ogsaa har *ansvaret* for det arbejde, som falder ind under deres virkefelt. Nogen økning av arbeidskræfterne skulde dette ikke i øieblikket bety. Men man har, som det vil sees, forutsat, at styret skulde ha myndighet til at gaa til en utvidelse, efterhvert som dette viste sig gjennemførlig og nødvendig. Det hadde været paa tale i det kommende aar ogsaa at lønne *formanden*, enten helt eller delvis, men dette vilde den nuværende formand ikke vite av for sit vedkommende, ifald han gjenvalgtes. Det voksende arbejde gjør det imidlertid nødvendig, at en bestemt tillidsmand fører tilsyn med de forskjellige virksomheter; denne pligt burde tillægges formanden, og landsstyret gik derfor ut fra, at det maatte ha adgang til at geditgjøre denne for hans arbejde i partiets tjeneste.

Tal. vilde anbefale for landsmøtet, at det i forbindelse med indstillingen vedtok en uttalelse med henstilling til styret om *straks* at ansætte en tredje sekretær, saaledes at organisations- og agitationsarbeidet kunde holdes utskilt allerede fra starten av. Denne ordning var i overensstemmelse med det indsendte forslag fra *Eugene Olausen*, hvortil organisationskomiteen i princippet hadde sluttet sig. Dens vedtagelse nu vilde ogsaa være det mest rationelle.

Joh. A. Skjelfjord (Sogn) fremholdt betydningen av agitationen i almindelighet og pekte herunder paa sosialiseringen og bedriftsraadene som den største av de foreliggende opgaver i partiets oplysningsvirksomhet.

O. H. Maurstad (Arendal) hævdede, at som forholdene laa an burde landsmøtet fremdeles ha ret til at vælge sin sekretær for agitationen m. v. Distrikterne vilde gjerne ha et ord med i et saa viktig spørmaal som dette. Ved siden herav burde landsstyret selvsagt ha adgang til at ansætte hvilke ansvarlige sekretærer det ønsket.

Nils Ødegaard (Gjøvik): Det vilde være en styrke for partibevegelsen som helhet, at landsmøtet her fik beholde det avgjørende ord. Rigtignok vil det være vanskelig at finde en sekretær, som kan erstatte den nuværende, men allikevel —. Sekretæren bør, likesom redaktøren, vælges som hittil.

Chr. H. Knudsen: Jeg vil beom, at man ikke nu gjør nogen ændring i det forslag som foreligger for landsmøtet. Det er vel gjennemtænkt. I den forløpne tid er det *formanden*, som i stor utstrækning har maattet overta ledelsen av kontoret; han har saa at si hat sin

dag der. Han har i virkeligheten maattet gjøre partisekretærens arbeide, naar Tranmæl var ute paa de reiseruter som blev anlagt for ham. Jeg nævner f. eks. Nordlandsturen ifjor sommer. Da vi nu staar i den situation, at vi mister vor nuværende sekretær — hvad vi alle meget maa beklage — tror jeg landsmøtet gjør rettest i at følge styrets forslag, hvorefter det overlates til styret at finde de bedste mænd at sætte paa de enkelte poster.

B. Olsen-Hagen: Vi forstaar naturligvis de grunde, som landsstyret har at anføre for sit forslag. Dets hensigt er at gavne partiarbeidet. Men jeg tror, at man har tænkt vel meget paa kontoret i *Kristiania*. Vi som ønsker den gamle ordning med landsmøtevalgt sekretær, gjør os til talsmænd for *distrikterne* i dette tilfælde. Vi gir vor tilslutning til det som Tranmæl sa, at styret maa ansætte de sekretærer, som viser sig nødvendig, saavel for agitationen som for det rent kontormæssige arbeide. Men den mand, som vi skal staa i kontakt med sammen med formanden, han maa *vi være med til at vælge her*. — Istedetfor punkt b i landsstyrets forslag vil jeg antyde: «Landsstyret kan, dersom det finder det nødvendig, ansætte flere sekretærer.»

Tranmæl: Det er fuldstændig feilagtig at trække sammenligninger med valget av redaktør her. Redaktøren sitter paa sin plads og har det hele og fulde ansvar for sit arbeide med avisen. Men sekretæren kan ikke samtidig administrere partiet og reise paa agitation — det er en fysisk umulighet. En reisesekretærs og partisekretærs pligter lar sig ikke godt forene. Og at paalægge formanden at gjøre arbeidet ulønnet gaar ikke. Her maa en praktisk fordeling til.

Efter bemerkninger av *Maurstad* uttalte *E. Stang:* Jeg tror, at de som er imot dette lovforslag i nogen grad misforstaar, hvad meningen er. Vi har hittil hat to i spidsen for partiet: formanden og den lønnede sekretær. Disse er begge blit mer og mer optat med partiarbeide i kontoret. Det rigtigste vilde være, at vi vælger én, som staar i spidsen, og at denne — foruten at være partiets politiske fører — samtidig er chef for kontoret. Dette er den ene side ved saken. Den anden gjælder ordningen av det arbeide som ligger under kontoret. Vi foreslaar her to sekretærer, som er *lovfæstet*, eventuelt tre, om nødvendig — og jeg tror vi kan være enig om, at det er nødvendig. Men disse behøver ikke at vælges av landsmøtet. I den valgte sekretærs sted blir der saa at vælge yderligere et medlem av centralstyret.

Skjelfjord var enig i, at der trængtes flere sekretærer, men han mente, at de alle uten undtagelse burde komme paa valg. Han henstillet til Olsen-Hagen at ændre sit forslag dithen. Hovedsaken var at sikre, at de to sekretærer man fik var vel kjendt med forholdene utover landet.

Hornli holdt principielt paa den tidligere ordning.

Saken optoges derpaa til voting.

Som *tillæg* til indstillingen foreslog landsstyret:

«Landsstyret bemyndiger landsstyret til straks at ansætte 3 sekretærer.

- a. En sekretær for partiarbeidet.
- b. En sekretær for agitations- og oplysningsarbeidet.
- c. En sekretær for organisationsvirksomheten.»

Landsstyrets forslag bifaldtes i sin helhet mot 50 stemmer.

Det overlotes centralstyret at foreta den endelige redaktion av paragraffen, saa den blev i overensstemmelse med det vedtagne tillæg.

De *forbigaaende paragraffer* vedtoges derpaa uten dissens. Til punkt 7 i paragraf 4 føjedes: «De av landsstyret ansatte partisekretærer har ret til at delta i landsstyrets forhandlinger paa samme vilkaar.» I fortegnelsen over centralstyremedlemmer i paragraf 5, punkt 2, utgik *sekretæren*, hvorfor der blev at vælge 5 istedenfor som tidligere 4 repræsentanter til centralstyret. Efter dette kommer sidste sætning i punktet til at lyde: «Formand, næstformand og redaktør vælges ved særskilt valg med absolut flertal.» Endelig vedtoges som ny paragraf 7:

Formanden leder i forbindelse med centralstyret partiets arbeide og fører tilsyn med de forskjellige partivirkemoheter.

Fratrær formanden sin stilling, fungerer næstformanden til landsmøtet. Har næstformanden ikke anledning til at paaata sig dette hverv, konstituerer landsstyret en midlertidig formand.

Den tidligere paragraf 7 blev da paragraf 8. Paragraf 8 utgik og erstattedes med den nye paragraf 9.

I paragraf 10 (tidligere paragraf 9) blev uttrykket «like antal suppleanter» byttet med *to varamænd*.

Reservationsret og reservationspligt.

Som ny paragraf 11 foresloges:

1. I de fagforeninger som er indmeldt i partiet, kan fagforeningsmedlemmer som ønsker det reservere sig fra at bli betragtet som partimedlemmer og gir derved avkald baade paa de pligter og de rettigheter som følger med partimedlemsskap.

Fagforeningsmedlemmer som staar i andre politiske partier (borgerlige eller det høiresocialistiske) kan ikke være medlemmer av Det norske arbeiderparti. Personer som ikke bøier sig for partiets beslutninger, kan heller ikke bli staaende som partimedlemmer.

Dersom de ikke selv frivillig reserverer sig, maa vedkommende fagforening eller politiske samorganisation paalægge dem reservationspligt. Et fagforeningsmedlem som av sin forening paalægges reservationspligt, har ret til at indbringe sin sak til prøvelse for den politiske samorganisations styre.

Vedkommende kan derefter indanke sin sak til avgjørelse for partiets central- eller landsstyre. En slik anke maa indbringes gjennom den politiske samorganisations styre.

Fagforeningsmedlemmer som ikke tilhører partiet (reservanter) kan i sine foreningsmøter ikke delta i behandlingen av organisationsmessige partianliggender, som instillinger til landsmøter, valg av parti-tillidsmænd etc.

2. Ensartede medlemskort for alle partimedlemmer utstedes av partikontoret og formidles gjennom samorganisationerne.

Disse lovbestemmelser var nærmere begrundet i indstillingen om partiets forhold til Internationalen.

Bakken (Hønefos) var bange for at bestemmelseerne i punkt 1 vilde kunne føre til en lammelse av organisationernes politiske virksomhet paa vedkommende sted, hvor de blev bragt i anvendelse.

Maurstad var ikke uenig i forslaget, men forutsaa adskillige vanskeligheter med ordningens gjennomførelse, og han fandt at burde gjøre landsmøtet opmerksom paa de mulige konsekvenser herav.

Tranmæl: Vi er her inde paa et nyt og tildels vanskelig felt, og

vi er nødt til at indvinde erfaringer om, hvordan dette nye vil utvikle sig. Men vanskelighetene skulde allikevel ikke bli saa store, naar vi bare har for øie, at vi *handler i vore fagforeninger, som vi paa dette landsmøte har handlet*. Deri ligger en tydelig anvisning. — Det bør være tydelig forstaat, at den kontingent, som reservanterne spares for til *partiet*, maa gaa til *fagforeningerne*. Bare ekstrakontingent kan de forlange at bli fritat for — ikke for den *dirckte* kontingent. Den bør anvendes av fagforeningerne gjerne til fremme av det videre opplysningsarbeide.

E. E. Rudlang frygtet for, at naar disse medlemmer ikke kunde regne med lettelser i kontingenten, turde følgen for en del bli, at de av pur forargelse meldte sig ut ogsaa av fagforeningen. Det vil si saadanne medlemmer som politisk søgnet enten til høiresocialisterne eller til de borgerlige partier. Men der ved mistet organisationen adgangen til at paavirke dem for at bringe dem paa bedre veie.

Ole O. Lian: Bestemmelseerne maa sees som en retningslinje for, hvordan partiet betrakter forholdet til fagforeningerne. Jeg er enig med *Tranmæl* i, at det vilde være en farlig vei at slaa ind paa at la de fagforeningsmedlemmer, som reserverer sig, slippe med billigere kontingent til sin fagforening. Med hensyn til mulige *utmeldelser* av den grund tror jeg ikke, at der er nogen fare for det; dertil er det for sterke kræfter som holder folk i fagforeningerne. — Bestemmelsen sigter paa et *moralsk* krav, som er absolut nødvendig; de som vil reservere sig, maa forstaa, at den er i deres egen interesse. Jeg synes i det hele, at paragraf 11 er saa lempelig og rimelig som den kan være,

naar vi er nødt til at ha slike reservationsregler.

K. O. Thornæs syntes, at paragraffen smakte av næsten for meget kompromis, og han hadde det haab, at den samorganisation han tilhørte (Trondhjem) vilde vedta betydelig strengere bestemmelser for medlemsforholdene i det kommunistiske parti. Han gik ut fra, at der ikke fra landspartiets side var noget til hinder herfor. Det gjaldt, at medlemmerne blev sigtet nøie.

Derefter vedtoges paragraffen enstemmig.

Den demokratiske centralisme.

I den tidligere paragraf 10, som herefter blev paragraf 12, foresloges som et nyt punkt 1:

Styrer og tillidsmænd i partiet er forpligtet til, naar det er anledning til det, at forelægge alle vigtige spørsmåal til behandling paa medlemsmøter.

I landsstyrets motivering uttales:

«Det norske arbeiderparti har altid erkjendt nødvendigheten av en fast organisation og en sterk koncentration av kræfterne. Denne nødvendighet blir mer og mer indlysende efterhvert som man kommer ind i en revolutionær epoke. Men man vil samtidig paa det sterkeste understreke nødvendigheten av en aktiv partivirkosomhet, nødvendigheten av at alle nye spørsmåal — naar der er anledning til det — forelægges medlemmerne til prøvelse, at partientret maa bæres oppe av medlemmernes tillid og at enhver tendens til byraakratisme eller funktionærvælde ubønhørlig maa tilbakevises.

For at motvirke alle tendenser til byraakratisme inden partiet bør der indtages en ny paragraf gaaende ut paa, at alle styrer og til-

lidsmand inden partiet i størst mulig utstrækning maa forelægge alle vigtige saker til behandling paa medlemsmøter.»

Punktet bifaldtes enstemmig.

Likeledes vedtoges enstemmig som en tilføjelse til paragraffens punkt 4, at *centralstyret skal være repræsenteret ved stortingsgruppens møter*. Indvarsling til fællesmøter av gruppen og centralstyret foretages av partiets formand.

Ved endelig votering vedtoges derpaa de nye lovforandringer enstemmig og besluttedes sat i kraft straks.

Faste partiapparater.

Landsstyret uttalte:

Forutsetningen for dannelsen av utvidede samorganisationer er at der oprettes faste partiapparater med avlønnede sekretærer, som helt kan ofre sig for organisations- og oplysningsarbeidet. Det er ikke mulig at række over alle distrikter og drive *metodisk* arbeide ved frivillig og tilfældig hjælp. Flere fylkespartier har allerede besluttet at oprette slike sekretærstillinger. Men det er paakrævet i alle fylker. Det haster ogsaa med at faa disse partiapparater istand. Derfor vil man foreslaa, at der i forbindelse med lovbehandlingen vedtages en beslutning om at samorganisationerne paalægges at ansætte fastlønnede sekretærer.

Kontingenten til samorganisationerne maa forhøies betragtelig. Ellers vil de ikke kunne fylde sine opgaver. Det kunde være grund til at forhøie kontingenten til landspartiet, slik som kravene vokser. Men av hensyn til samorganisationernes økede virksomhet, som nu i første række maa støttes, vil man ikke foreslaa nogen kontingentforhøielse til partiets kasse.

I henhold hertil indstilledes til vedtagelse følgende *beslutning*:

«Da det er en bydende nødvendighet at drive et metodisk oplysnings- og organisationsarbeide, maa der i alle distrikter eller fylker oprettes faste partiapparater med lønnede sekretærer, som helt kan ofre sig for partiarbeidet. Det henstilles til partiorganisationerne at forhøie kontingenten til samorganisationerne, saa de kon sættes istand til at løse denne opgave.»

Maurstad ansaa det umulig i øieblikket, ialfald for partiet i Aust-Agder, at efterkomme et saadant paalæg. Centralstyret blev nødt til at vise nogen taalmodighet, indtil man fik den økonomiske ryggrad, som var nødvendig for at skaffe disse fylkessekretærer.

Tranmæl: Forholdene i Aust-Agder ligger slik an, at de netop *trænger* en fast sekretær. Men det er givet, at med den organisationsform man nu har i dette fylke vil det ikke gaa. By- og herredspartierne maa *gaa sammen* om opgaven. Og da vil de greie den.

Efter bemerkninger av *Maurstad* og *Langerud* vedtoges beslutningen enstemmig.

Videre forelaa fra landsstyret følgende forslag om dannelse av

agitationskorps:

«1. Alle partiorganisationer pligter at oprette agitationskorps. Korpserne har som opgave:

- a) Spredning av partiets presse og literatur.
- b) At delta i det organisationsarbeide som iverksettes paa arbejdssteder og i hjemmene.
- c) At fungere som agitationsutvalg for soldatraadsbevægelsen.
- d) At delta i agitations- og organi-

sationsarbeidet i nærliggende distrikter hvor partiarbeidet maatte ligge tilbake med særlig sigte paa at organisere landarbeidere, arbeiderbønder og fiskere.

- e) At bistaa organisationerne ved arbeidskonflikter, under valgkamper og forøvrig naar korpsets bistand er ønskelig eller paakrævet.

2. Det paaligger herreds- og bypartiernes styrer at organisere korpset. Hver partiorganisation utser medlemmer til korpset enten valgt av medlemsmøter eller opnævnt av styrerne.

Der skal ved valg eller opnævnelse tages hensyn til at hver virksomhet eller arbeidssted og de forskjellige kredse eller distrikter saavidt mulig er representert.

By- og herredspartier fører særlig fortegnelse over korpsets medlem-

mer. Samorganisationerne og gjennem disse centralstyret skal holdes underrettet om korpsets organisation og virksomhet.

3. Hvert korps konstituerer sig med sin egen formand og sekretær. Hvor det er hensigtsmessig kan korpset opdeles i flere grupper f. eks.:

- a) Gruppe for literaturspredningen.
- b) Gruppe for partipressens utbredelse.
- c) Gruppe for soldatraadsagitatio-
nen.
- d) Gruppe for landarbeidervirksomhet (om sommeren cykelkorps).
- e) Gruppe for at bistaa med foredrag, oplæsning og anden underholdning i partiorganisationerne.

Nærmere arbeidsplaner for korpsets virksomhet kan utarbeides av centralstyret.

Forslaget vedtoges enstemmig.

Revidering av partiets programmer.

Landsstyret foreslog, at det fikk møtets fuldmagt til at opnævne en særskilt *programkomite*, hvis forslag skulde omsendes til foreningerne for saa at forelægges næste landsmøte til endelig behandling.

Otto Lühn fremsatte følgende forslag:

«Som stortingsprogram for høstens valg indtages det nuværende stortingsprogram seks første punkter. Som post 7 tilføies: Avvæbning. — Jordprogrammet bibeholdes.»

Til begrundelse uttalte forslagsstilleren:

Vort valgarbeide maa vel ansees for at være den bedste agitativirksomhet som partiet utfolder under de nuværende forhold. Vort stortingsprogram er det manifest, hvormed vi gaar til landets befolk-

ning for at vække, *ikke* partimedlemmer, men de som *skal bli* partimedlemmer, til sans for vort arbeide. Det er da av betydning at møte bedst mulig rustet. — De poster, som jeg i mit forslag har latt ute av programmet, er i virkeligheten programposter om borgerlige reformer. Man kan ta folkepensionerne som eksempel. Dette krav optas nu i kommunerne rundt om av selv patente hørefolk. Som pensionsordningen praktiseres paa de fleste steder kan den heller ikke akcepteres av os som fyldestgjørende; det er og blir en borgerlig reform, som vi ikke har nogen særlig interesse av at programfaste. Posten om «ingen toldskatter» er ogsaa tvilsom. — Hvor det gjælder oppstillingen av programmet vil der ved siden av de principielle ting,

som det inneholder, være en tilbøielighet hos mange til at søke at skaffe plads for de særøpfatninger og interesser, som de ønsker at manifestere. Det blir ofte en skjønssak at avgjøre, hvad man skal ta med av dette, og hvad man skal la være. Paa samme maate vil man ha læsset paa programmet ting, som er likefrem *selvfølgelige*, og som netop derfor er unødvendige. Jeg peker paa en sætning i post 9 om sjøfolks lugarer. Skal man ha slikt med paa vort stortingsprogram kommer man nok saa vidt. — Naar dette forslag er blit nedstemt av tidligere landsmøter, tror jeg, at avholdsposten for en stor del er aarsaken til dette. Principielt set har denne post intet at gjøre paa vort program. Den bør ialfald ikke staa i veien for vedtagelsen av det fremsatte forslag. Jeg har tænkt, at det maatte være tilstrækkelig at markere partiets syn paa ædruelighetsspørsmålet og dets vilje til at fremme det gjennom det valgmanifest, som vil bli sendt ut. Den ledende betragtning bør her være den, at vi stiller et avgrænset program, som peker paa de spørsmåal som er de viktigste for os — hovedspørsmåalene, de *økonomiske spørsmåal*. Dermed kan vi muligens en gang opnaa, at det er *vi*, som bestemmer retningen i aarets valgagitation.

Som tillæg til sit forslag foreslog Lühn en anmodning til programkomiteen om at overveie, hvorvidt der burde utarbeides et særskilt *fiskeriprogram*.

Trammæl: Vi skal ikke glemme, at spørsmålet er overordentlig viktig. Men jeg finder det besynderlig, at Lühn kommer med dette forslag først *nu* — istedenfor at fremsætte det gjennom Bergens arbeiderparti, saa avdelingerne kunde faat anledning til at ta stilling. Det

er noget vel stridt at ta det op her som et bænkeforslag. — Der kan selvsagt reises indvendinger mot de poster som han har berørt. Det samme gjælder like meget, om ikke mer, enkelte ting i de 6 første punkter, som han vil la staa urørt. Ut fra dette har landsstyret ment det at være ønskelig og nødvendig at faa istand en almindelig revision, saa vort program kunde fremtræde saa helstøpt, som vi gjerne vil ha det. Og fremfor alt trænges der en revision av *kommune*programmet. Derfor maa jeg holde fast ved forslaget om en programkomite, og jeg vil anbefale det. Vi har drøftet, at partiet senere ut paa aaret maatte sende ut et valgmanifest i overensstemmelse med de synsmaater landsmøtet har hævdet — et manifest, hvor socialiseringsspørsmåalene stilles i forgrunden, set ut fra et bedriftsraadssynspunkt. Vi har videre arbeidsløshetsproblemet. Det gjælder at *aktualisere* programmet for at faa frem i diskussionen, saa langt det er mulig, de saker vi mener bør staa i forgrunden.

Hans Engebretsen, Moss, saa forbudsposten som noget reformistisk, som ingen berettiget plads hadde paa arbeiderpartiets program. Han vilde stemme for Lühns forslag for at markere denne sin opfatning, og henstillet til andre at gjøre det samme, saa det kunde bli en pekepind for komiteen som senere skulde nedsettes.

Høljesen, Telemark, opfordret til samling om forbudsposten, støttet av *Haugmo*, Namdalen.

Dirigenten henstillet, at man ikke kom for sterkt ind paa realiteten i et eventuelt valgprogram. Landsstyrets forslag var paa sæt og vis et utsættelsesforslag.

Lühn var ikke særlig begeistret for dem som vilde gjøre dette til en

avholds- og forbudsdebat. Hvis hans forslag vedtoges var forutsetningen fra hans side den, at styrets manifest uttrykkelig markerte partiets stilling til denne sak i overensstemmelse med de tidligere beslutninger. Tal. repliserte til Trau-mæl, idet han hævdede, at spørsmålet om programmet stod i en særstilling ved dette landsmøte.

Stang gjorde opmerksom paa, at han hadde dissentert overfor formuleringen av forbudsposten paa valgprogrammet, men han fandt ikke derfor nogen grund til at stemme for Lühns forslag. At gaa til en strykning i flæng var altfor letvindt. Saken maatte bearbejdes nøiere. Det var ikke mer mening i at stryke programmets 2. halvpart end at stryke den første. Begrunnelsen var i begge tilfælder nogenlunde den samme, og ut fra denne

begrundelse kunde man gjerne foreslaa strykning av det hele. Disse poster utgjorde partiets *arbeidsprogram* og gav som saadant væsentlig uttryk for rent dagspolitiske krav. De økonomiske grundspørsmål i vort *principielle* program stod i en helt anden stilling, forsaa-vidt som vi ikke ventet dem gjennemført ad parlamentarisk vei.

Langerud anbefalte styrets forslag for at sikre, at den revision, som programmet maatte ha, blev saa indgaaende og vel overveiet som mulig.

Opnævnelsen av en programkomite blev derpaa vedtat mot 6 stemmer, hvorved votering over Lühns forslag om ændringer i programmet bortfaldt. Hans tillægsforslag om et fiskeriprogram bifaldtes enstemmig.

Nomination av partiets stortingskandidater.

Stang redegjorde for hovedtrakkene i den nye valg- og nominationsordning, idet han anbefalte vedtagelsen av følgende forslag fra landsstyret:

«Det norske arbeiderpartis nomination av stortingskandidater foregaar efter de regler som partiets landsmøte vedtar. Lov om nomination ved stortingsvalg av 17. decem-ber 1920 betyr ikke.»

I henhold hertil var utarbejdet et forslag til nominationsregler i to alternativer — til avbenyttelse efter partiorganisationernes eget valg. Disse regler gik ut paa:

Alternativ A.

1. I hvert valgdistrikt nedsættes et valgutvalg. Hvor der i distriktet er en samorganisation for partiet (by- eller fylkesparti) bestaar utvalget av

organisationens styre. Hvor der er flere samorganisationer, vælger hver av disse et medlem av utvalget, fortrinnsvis formanden. Utvalget paaser at nominationen foregaar paa betryggende maate og forestaar ledelsen av det fælles valgarbeide.

2. Hver forening i valgdistriktet opfordres til at bringe stortingskandidater i forslag. Forslagene med kandidaternes stemmetal sendes valgutvalgets formand. Derpaa sammenkal-des et repræsentantskapsmøte, som alle distriktets partiorganisationer har repræsentationsret til. Hver forening har ret til at sende en repræsentant for hvert paabegyndt 100 medlemmer. Hvis organisationsforholdene i distriktet gjør det ønskelig, kan repræsentationsretten utvides til en repræsentant for hver paabegyndt 50 medlemmer, eller ogsaa indskrænkes til en for

hver paabegyndt 200 medlemmer. Dette bestemmes av by- eller fylkespartiet — i tilfælde av tvist av centralstyret.

3. Repræsentantskapet foretar den endelige nomination av partiets kandidater.

Alternativ B.

1. Som alternativ A. 1.

2. Valgutvalget sender alle parti-afdelinger sit forslag til stortingskandidater. Der foreslaaes mindst saa mange kandidater som efter loven skal opføres paa stemmesedlen. Forslaget sendes saa betids at uravstemningen kan være færdig i god tid før valget.

3. Alle partiforeninger foretar derefter uravstemning. Foreningerne er ikke bundet av indstillingen. De maa ordne det slik at medlemmerne faar let adgang til at delta i uravstemningen. Den kan derfor foregaa til forskjellige tider og paa forskjellige steder, men maa altid foregaa under betryggende kontrol. Avstemning foregaaar ved personlig fremmøte og ved afgivelse av stemmesedler. Disse opbevares indtil avstemningen er avsluttet og optælles under ét av valgutvalget eller av vedkommende samorganisations styre efter utvalgets bestemmelse. Foreningerne maa føre fortegnelse over de partimedlemmer som avgir stemme. Denne fortegnelse maa paa forlangende tilstilles valgutvalget til gjennemsyn.

Paa stemmesedlen maa angis den nummerorden man vil ha kandidaterne opstillet i. Hvis nummortal ikke er angit, regnes nummerordenen efter den rækkefølge, hvori kandidaterne er opført paa stemmesedlen. Den som saaledes faar de fleste stemmer som nr. 1, opføres som nr. 1 paa valglisten osv.

En fremgangsmaate der er avviken- de fra de foreslaaede er ikke gyldig, medmindre Det norske arbeiderpartis centralstyre har approbert den.

I sin redegjørelse uttalte Stang bl. a.:

Den nye valgordning kræver et mer indviklet apparat end tidligere har været nødvendig ved opstillingen av kandidater til stortin- get. Paa basis av den nye ordning med forholdsvalg i flermandskredse er der git en særskilt nominations- lov, som gir ret til bidrag av staten i form av reiseogdtgjørelse for partiernes repræsentanter til nomi- nationsmøtterne. Imidlertid inde- holder loven bestemmelse om, at et- hvert parti kan ordne sig som det selv vil med hensyn til fremgangs- maaten ved sine nominationer; det taper derved bare retten til saadan offentlig godtgjørelse.

Spørsmålet, som foreligger, er da, om vi skal gjøre bruk av loven eller ikke. I det store og hele kan den sies at være nogenlunde bruk- bar. Men den har en bestemmelse, som efter min — og ogsaa landssty- rets — mening gjør det ganske unulig for partiet at benytte den, idet det foreskrives, at et partimed- lem maa ha fylt 23 aar for at kun- ne delta i valget av sit partis ut- sendinger til distriktsmøtet, hvor nominationen foregaaar. Vedkom- mende maa altsaa være *stemmebe- rettiget* for at kunne benytte sine rettigheter som partimedlem. Dette vilde for vort partis vedkommende være ensbetydende med at *utelukke vor bedste ungdom*, og det vilde være i strid med partiets traditio- ner, om vi indførte en slik praksis. Vi blev saaledes nødt til at utelukke fra disse valg ogsaa utlændinger, som er medlemmer av vort parti.

Det gjælder da for os at finde saadanne regler, som for det ene til- fredsstiller kravet til en *betryggen- de behandling*, og for det andet ikke falder for *dyr* for vore partiorgani- sationer.

Vi har her stillet op to alterna- tiver. Det første falder i linje med

den fremgangsmaate, som loven anviser, idet den bygger paa *repræsentantmøtets* avgjørelser. Det forutsættes da, at de enkelte foreninger inden valgdistriktet paa forhaand er git anledning til at bringe i forslag de kandidater de vil ha. At dette blir en kostbar ordning er klart. Derfor har vi i alternativ B aapnet adgang til listens opstilling ved *uravstemning*. Valgutvalget skal da ha traadt sammen forut for at utfærdige forslag til kandidater, som omsendes til foreningerne. Dette blir jo et noget enklere arrangement. De to alternativer er stillet valgfrit for distriktsorganisationerne.

Tal. sluttet med at anbefale, at landsmøtet holdt sig til den principielt rigtige linje, som hadde faat sit uttryk i landsstyrets forslag.

Sigurd Simensen, Hammerfest: Det er ganske riktig et prinsipp-spørsmål, som partiet her staar overfor — og det er et ikke uvæsentlig princip heller. Landsstyrets forslag maa sees som en *aktion mot loven* overensstemmende med partiets krav under dens behandling. Under denne synsvinkel set vilde vel innstillinger her bli vedtatt uten nogen dissens.

Der er imidlertid praktiske vanskeligheter ved den ordning som er foreslaat, og disse vanskeligheter vil for Nord-Norge især være saa store, at det for partiet i denne landsdel blir saagodtsom umulig at g ennføre landsmøtets beslutning — medmindre der sker dispensationer eller mulige ændringer. Hvad alternativ A angaar kan det aldrig bli tale om at bruke det, og selv med det andet alternativ vil det komme til at dreie sig om ganske betragtelige summer. Slik som vore foreninger for tiden er situert vilde de, hvis de skulde opfylde disse

betingelser, risikere at faa sin økonomi ødelagt forut for valget, idet de midler vi skulde benytte i agitationen vilde gaa med under forberedelserne. Og da er der jo liten hensigt i at stille til valg. Et visst tilskudd fra landsstyrets side vilde her være paa sin plads; hvis man ikke kunde regne paa et saadant, vilde byrderne ved aktionen mot nominationsloven helt og holdent bli lagt over paa Nord-Norges skuldre. Dette mener jeg landsmøtet ikke kan gaa med paa; der bør ikke gis «strafferegler» for nogen enkelt del av landet. — Tal. vilde foreløbig ikke opta noget særforslag i paaveite av en uttalelse fra styret.

*

I middagspausen hadde repræsentanterne fra Nord-Norge en sammenkomst, hvor man enedes om fremsættelsen av følgende tilløgsforslag til innstillingen:

«Landsmøtet henstiller til centralstyret at være opmerksom paa de særegne geografiske forhold i Nord-Norge, saa at eventuelle krav om andre forslag til nominationsregler blir set paa med al mulig velvilje. Likeledes henstilles det til centralstyret at yde økonomisk bidrag til de vanskeligst stillede distrikter i Nord-Norge.

Spørsmålet om en *likelig fordeling av utgifterne* til nominationerne mellom partiets organisationer optages til utredning.»

Joh. A. Skjelfjord henstillet, at Sogn og Fjordane maatte bli sat i samme klasse og tilføiet forslaget om et eventuelt bidrag fra partiets side.

Lærer *Maurstad*: For den bykreds som jeg tilhører vil spørsmålet om, hvilket alternativ man skal vælge, snart melde sig. Og det blir et ganske vanskelig spørsmål. Vi har her en sammenkobling av otte

byer, fra Notodden til Grimstad. Jeg tror ikke der findes den valgkreds i landet som er saa uheldig stillet som denne. For os tør det stille sig slik, at begge alternativer er like uanvendelige, — en uravstemning f. eks. er ikke saa let at gjennomføre, da partifællerne i de forskjellige byer er lite kjendt med hverandre. Jeg hadde tænkt det mulig at faa en saadan forandring i alternativ A, at det blev hver *samorganisation* som skulde ha ret til at la sig repræsentere paa fællesmøtet — ikke hver enkelt tilsluttet forening. I dette tilfælde vilde vi forsøke at bruke dette alternativ.

Stang: Det forslag, Simensen nu har fremsat, har jeg intet imot. Men jeg vil si paa forhaand, at en *reisefordeling*, som forslaget antyder, synes det mig tvilsomt at realisere. Det skal dog bli^o tat op til overveielse. — At ta med Sogn og Fjordane alene er neppe formaals-tjenlig; man kunde likesaa gjerne nævne *Opland* f. eks. Hvor der stiller sig store vanskeligheter i veien for et særskilt nominationsmøte maa oppstillingen kunne ske paa det ordinære fylkesmøte, som man jo maa ha allikevel. Jeg forstaar fuldt vel den situation, som Maurstad skildret, og det kunde tænkes, at man vilde indrømme adgang til en kombination av forslagsret for foreningerne og endelig valg av repræsentanterne for distriktets samorganisationer. Herom maatte i tilfælde indsendes forslag til centralstyret for approbation.

Skjelfjord: Det vil ta gjennomsnitlig 6 dage for hver repræsentant i Sogn og Fjordane til fællesmøtet, selv om man henlægger dette til det mest centrale sted som fylket har. Jeg tar derfor ikke feil,

naar jeg trekker en sammenligning mellem forholdene hos os og i Nord-Norge.

Trygve Lie: I komiteen, som behandlet nominationsreglerne, var det vanskelig at faa sammenarbeidet os til et forslag, som kunde tilfredsstille alle distrikter i vort land. Det gjaldt for os at faa fastslaaet de to principper, som forslaget er bygget over: først *repræsentationssystemet* og dernæst princippet om *uravstemning*. Jeg kan godt tænke mig en lokal, hensigtsmessig ordning for byerne i Bratsberg og Nedenes, naar de bare fastholder grundlaget i forslaget om repræsentation for partierne. Mulige ændringer er ogsaa forutsat i landsstyrets indstilling. En art av *reisefordeling* bør ogsaa komme under overveielse. — Jeg vil sterkt anbefale, at den offentlige lov om nomination ikke gjøres gjældende inden Det norske arbeiderpartis rækker — hvad der da heller ikke synes at skulle være nogen utsigt til. Det vilde betegnet et aapent brud med vor tradition og være et slag mot arbeiderungdommen, som trods alt har været kjernen i vort parti. Vi sier fra, at landsmøtet ikke bøier sig for nogen knebling av Det norske arbeiderparti; vi tar ikke imot de judaspenger de byr os — vi heiser *ideens* fane! (Bifald.)

Maurstad var tilfreds med de uttalelser som var kommet fra Stang og Lie. Han vilde støtte Skjelfjord i, at der maatte bli tat størst mulig hensyn til de særlige forhold vestpaa.

Ved *voteringen*, som derpaa fulgte, blev de fremsatte forslag vedtat enstemmig. I Simensens forslag blev efter «Nord-Norge» tilføjet *Sogn og Fjordane*.

Den socialistiske skolevirksomhet.

Under post 7 paa dagsordenen meddelte landsstyret:

Ledelsen av den socialistiske skolevirksomhet er overtat av en fælleskomité, nedsat av partiets centralstyre og Landsorganisationens sekretariat. Komiteen har utarbeidet og oversendt normalplaner for socialistiske kveldsskoler. Det er ved komiteens medvirkning ihøst sat igang 28 kveldsskoler med 641 elever. Fra nytaar er en række skoler blit organisert og er i fuld virksomhet. Komiteen har ogsaa ledelsen av den socialistiske dagskole, som i vinter har to semestre.

Landsstyret anser det av stor vigtighet at det paa landsmøtet blir nærmere redegjort for den socialistiske skolevirksomhet og at det blir paalagt alle partiorganisationer overalt hvor det er mulig at sette igang kveldsskoler. Forslag herom vil bli fremlagt paa landsmøtet.

I henhold hertil referertes følgende trykte forslag fra Centralkomiteen:

«1. Landsmøtet godkjender de 3-maanedlige socialistiske aftenskoler som grundtype for det organiserte oplysningsarbeide.

2. Som ledelse for disse skoler samt for den socialistiske dagskole i Kristiania anerkjender landsmøtet «Centralkomiteen for den socialistiske skolevirksomhet» som har at utarbeide planer for skolernes arbeide.

3. Landsmøtet paalægger alle herreds- og bypartier at organisere socialistiske aftenskoler senest fra 15. september 1921.

4. Landsmøtet henstiller til Centralkomiteen for skolevirksomheten at utarbeide planer for et videregaaende 3-maaneders kveldsskolekursus. Adgang til dette har bare elever, der

har gjennomgaat det første 3-maaneders kursus.

5. I distrikter, hvor fylkespartier med faste sekretærer er opprettet fungerer disse som kontrollerende og formidlende organer mellem skolerne og centralkomiteen. Fylkespartiernes sekretærer indsender regelmæssige rapporter om skolevirksomheten til centralkomiteen.

6. Hvor lokale lærere ikke kan skaffes vil landsmøtet anbefale at man gjennom fylkespartierne ansætter fastlønnede lærere i de socialistiske fag.

7. Landsmøtet bemyndiger centralkomiteen til, saafremt de økonomiske muligheter er tilstede, at igangssette 2 4-maanedlige kurser paa den socialistiske dagskole.»

Paa grundlag av dette forslag indlededes skolevirksomheten av *Trygve Lie*, som samtidig gav et kort tilbakeblik paa resultatene av partiets skolevirksomhet hittil. Han henviste herom til den trykte beretning for dagskolen og for centralkomiteens arbeide med organiseringen av kveldsskolene og fortsatte:

Det var de unge som reiste kravet om en metodisk socialistisk skoleundervisning og som tidligst ivret for at faa den istand. Allerede til landsmøtet i 1918 hadde ungdommen organisert sig ganske kraftig for at faa drevet saken frem. Sverre Krogh var da indlederen og utviklet nærmere planen om en *høiskole* for arbeiderbevegelsen. Forslaget blev oversendt en komité med Edv. Bull i spidsen. Resultatet av den behandling som saken saaledes fik, blev beslutningen om opprettelsen av den socialistiske *dagskole*. Denne traadte i virksomhet i Kristiania februar 1920. Fra denne skole blev ifjor uteksaminert to kuld paa til-

sammen 27 elever, og vi har for tiden et kuld paa ialt 20.

Det er klart at denne skole og den undervisning den gir ikke er helt ideel. Oplysningsarbeidet er for os først og fremst et spørsmål om økonomiske midler. Allikevel representerer skolen, slik som vi idag har den, det bedste som partiet og landsorganisationen ved forenede kræfter hittil har kunnet gjøre den til. Men *maalet* maa selvsagt peke videre. Som et skritt henimot en videre utvikling av dag-skolen foreslaaes nu, at centralkomiteen skal være bemyndiget til at igangssette to *4-maanedlige* kurser aarlig, saa snart som de økonomiske muligheter herfor er tilstede. Denne utvidelse kan selvsagt bare være et tidsspørsmål.

Virksomheten i aftenskolene har bragt overmaade gunstige resultater. I tiden fra januar til december ifjor er der under komiteens ledelse igangsatt 29 skoler med tilsammen omkring 700 elever, opprettet paa de forskjelligste steder av landet. Den *3-maanedlige* undervisning maa her sees som et minimum.

Som en følge av de nye organisationsforhold bør administrationen av aftenskolerne herefter tilknyttes fylkespartierne, som maa bli kontrollrende og formidlende organer mellom skolerne og centralkomiteen. Her melder sig en viktig oppgave for fylkessekretærene, der hvor man har saadanne. Det forutsættes at disse indsender regelmæssige rapporter om skolevirksomheten inden sit distrikt.

Vort arbeide for opplysningen er, som allerede nævnt, betinget av de økonomiske forhold, hvorunder organisationen virker. Vi har været i den heldige stilling, at en stor del av utgiftene har kunnet bestrides ved de tilskud som er mottatt fra

den faglige landsorganisation. Vi er den stor tak skyldig for det.

Naar vi stiller saa store forhaabninger til dette arbeide, som vi gjør, skal vi paa samme tid ikke glemme, at elevene jo ikke er *færdige* med de første *3-maanedlige* kurser. Saavel dagskole- som kveldsskoleundervisningen gir dem høist et grundlag at bygge videre paa. Den skal anspre dem til at *øke* sit kundskapsforraad paa de omraader, hvor kundskapene vil komme dem og bevegelsen til nytte. Men den undervisning de saaledes har mottatt vil *lette* dem det videre selvstudium.

Inden de kommunistiske partier overalt drives nu et intenst opplysningsarbeide ad de linjer, som her er nævnt. Ti man forstaar, at den voksende opplysning er arbeiderklassens *bedste vaaben*. Den er proletarietets virksomste vaaben i kampen mot borgerskapet saavelsom overfor høiresocialistene. Dette kan ikke skarpt nok præciseres. Og er forstaaelsen herav tilstede blandt os, da vet jeg, at vi ikke blir staaende ved de 30 aftenskoler vi allerede har, men at vi vil vite at mangedoble antallet inden ikke lang tid. Den indsats vi kan gjøre paa dette felt er av den største betydning for vor sak. Det er den nærliggende utformning av Moskvotesene — *tesene sat i praksis*. (Bifald.)

I den efterfølgende debat møtte centralkomiteens forslag almindelig tilslutning. Det eneste som man var i tvil om gjaldt muligheten av at gjennomføre beslutningen om opprettelse av socialistiske aftenskoler overalt inden den fastsatte frist (for-slaget punkt 3).

Maurstad uttalte om dette punkt, at det grep for langt og laa helt

over evne for en stor del av herredspartiene. Et almindelig paalæg her var umulig at gjennomføre, og derfor vilde han stemme *mot* det. Han antydet en ændring i forslaget slik, at det like overfor bygdetoreningene skulde ha henstillings form, mens paalægget bare kom til at gjælde partiet i byene.

Lie var forberedt paa, at der likeoverfor en beslutning som denne vilde melde sig betænkeligheter. Men forstaaelsen maatte være, at den blev haandhævet med en viss konduite. Han advarte mot at svække forslaget ved at flette ind nogen «henstilling».

Ivar Skjaanes: Henstillingene nytter det ikke noget med Organisationen skal føle det som en *pligt* for sig at overvinde de lokale vanskeligheter. Den største av disse vanskeligheter bestaar i at skaffe lærerkræfter. Her er der i forslaget pekt paa, at hvor lokale lærere ikke kan faaes, bør der gjennom fylkespartiene ansættes fastlønnede lærere i de socialistiske fag. — Tal. kom videre ind paa centralkomiteens undervisningsplan, som var utarbeidet i to alternativer. Han fremholdt paa grundlag av indvundne erfaringer, at tre maaneder à 120 timer, altsaa 5 kvelde i uken, var mindre heldig. I Trondhjem var man begyndt med 120 timer, som strakte sig over 20 uker, og det tegnet godt. Han sluttet med at anbefale, at man nu overalt tok opgaven op til hurtig løsning.

K. Laugerud: Etter Maurstads uttalelser at dømme trænger man ganske vist at faa *paalæg*; ellers blir neppe stort utført. Man skal huske, at dette arbeide tidligere er blit i høi grad forsømt paa landsbygden. I min bygd, Øvre Sandsvær, har vi faat sat ig ng en kveld-

skole med 30 elever, og noget lignende maa kunne gjøres ogsaa andre steder. Det er først og fremst viljen, som det kommer an paa.

Etter et indlæg av *Høljesen* til støtte for opplysningsvirksomheten, uttalte *Alfr. Skar* sig enig med Maurstad. Han hadde tænkt at fremsætte et ændringsforslag, men efterat *Lie* hadde snakket om «konduite» kunde han la det være.

Maurstad: Det som staaer som det viktigste for mig er de geografiske og lokale forhold, ikke først og fremst de økonomiske. Hvad hjelper det nemlig at ha skoler, naar man ikke faar elever? Forholdene er mangesteds slik, at nogen ordnet skole kan ikke holdes igang, slik som planen forutsætter — selv om vedkommende partiorganisation har raad til at oprette den og skaffe de nødvendige lærere. Man maa huske, at vi har andre landsdeler i Norge end Østlandet og byerne.

Skjelfjord hævdet, at beslutningen maatte være bindende for alle og kræves respektert. For at lette gjennomførelsen vilde han foreslaa:

«Landsmøtet paalægger alle herreds- og bypartier at organisere socialistiske aftenskoler snarest mulig.»

Søren Sørensen sluttet sig til denne form, idet han bemerket, at man ikke maatte drive teoretiseringen for vidt; der var en fare i det.

K. M. Nordanger hadde ventet, at man i denne debat vilde ha trukket frem forskjellige av de erfaringer man hadde høstet av de aftenskoler, som allerede var i gang. Han fremholdt ønskeligheten av, at centralkomiteen lot utarbeide en fællesplan for undervisningen, hvor etter én lærer kunde ha samme fag i flere skoler. Fordelingen av lærerkræfterne maatte ordnes saa hensigts-

mæssig som det var mulig. Likesaa maatte der utarbeides lærebøger sigtende paa et bestemt pensum. Tal. anbefalte videre, at man snart fik en færdig plan for en socialistisk *korrespondanceskole*, gennem hvilken man kunde haabe at finde vei ut til de fjerntliggende distrikter, hvor kveldskolerne ikke naar.

Wallén omtalte de gunstige erfaringer man hadde hat av skolearbeidet i Buskerud. Den interesse, som her vistes, var glædelig. Det var en livsbetingelse for vort parti at faa utvidet denne virksomhet; det gjaldt derfor at slaa ring om den.

Stang: Jeg er enig med Maurstad og Skjelfjord i at det er en umulighet at ha en slik skole i hvert herred i landet. Men jeg gaar ut fra, at meningen ikke er, at hvert herred skal ha sin særskilte skole; de maa kunne gaa sammen, ettersom de stedlige forhold tilsiger. Og er vanskelighetene ikke til at overvinde, trods alt, da er det et gammelt ord som siger, at «hvor intet er har keiseren tapt sin ret».

Hans Engebretsen: En svækkelse av forslaget kan ha virkning tilbake paa de steder, som har anledning til at realisere beslutningen inden den fastsatte frist. Og dette skal vi ikke indlate os paa. Hvor der er hjertelig og vilje, blir det ogsaa en utvei

Chr. H. Knudsen anbefalte likeledes forslaget. Dette arbeide var ikke nyt i og for sig, men det var nyt *utover landet*. I Kristiania hadde man tat det op allerede tidlig. Og likesaa nødvendig som det hadde vist sig i Kristiania, likesaa nødvendig vilde det vise sig for de forskjellige steder i bygd og by. Centralkomiteen fik støtte til med raad og daad der, hvor partiorgani-

tionene ikke kunde føre saken ut i livet ved egne kræfter.

Hornli foreslog følgende ændring i forslaget:

«Landsmøtet paalægger alle herreds- og bypartier, hvor de lokale og geografiske forhold tillater det, at organisere socialistiske aftenskoler fra senest 15. september.»

Andr. Bøe foreslog, at paalægget blev gjort ubetinget, men at beslutningen fik følgende tillæg:

«Skulde noget herreds- eller byparti paa grund av særlige forhold ikke klare at imøtekomme paalægget inden nævnte frist skal centralstyret underrettes herom snarest med angivelse av de grunde, som dikterer vedkommende partiavdeling.»

Dette forslag støttedes av *Bøthun*, og dirigenten meddelte, at landstyret ogsaa gik over til det. Det samme gjorde Hornli og Skjelfjord.

Ved voteringen forelaa saaledes bare et forslag, og det vedtoges enstemmig.

Hilsener til landsmøtet.

Fra de tyske partikammerater referertes følgende telegram:

«Det tyske kommunistiske proletariat sender Det norske arbeiderparti sin broderlige hilsen. Ved den kommunistiske Internationales baand tøler vi os knyttet til eder. Vi kjemper i fællesskap mot kapitalismen, mot bourgeoisie, for den sociale revolution, for kommunismen. Leve den kommunistiske Internationale!

Centralledelsen for Tysklands forenede kommunistiske parti.»

Likeledes mottoges en længere hilsningskrivelse fra de finske kommunister.

Som sidste sak i møtet paaske-aften paabegyndtes behandlingen av dagsordenens post 8:

Bedriftsraad og socialisering.

Kristiania arbeiderparti hadde oversendt centralstyret en uttalelse, som blev vedtat av metalindustriens socialiseringskonferance den 2. oktober 1920. Landsstyret hadde i den anledning avgitt en længere uttalelse, som konkluderte med følgende forslag til beslutning:

Verdenskrigen har bragt det kapitalistiske samfund op i en krise som kjendetegnes ved varemangel, dyrtid, en voksende arbeidsløshet og en stadig avtagende produktion. For at komme ut av dette kaos maa arbeiderklassen tilkjæmpe sig kontrol over industrien som indledning til næringslivets socialisering. Denne kamp vil Det norske arbeiderparti i samarbeide med Arbeidernes daglige landsorganisation fremme av al kratt.

I sit indledningsforedrag gav *Alfred Madsen* et utsyn over den almindelige økonomiske situation i Europa efter krigen og fremholdt herunder aarsakerne til den arbeidsløshet og anden elendighet, som det kapitalistiske produktionssystem bærer i sit følge. Om stillingen her i landet uttalte han bl. a.:

Idag hersker nød og bitterhet i tusener av arbeiderhjem. De arbeidsløses antal i denne vinter er opgit til omkring 30,000. Hertil maa lægges mange fler, som ikke kommer med i den officielle statistik. Der kan vel bli en lettelse utover sommeren, men naar høsten og vinteren atter sætter ind maa vi være forberedt paa, at den økonomiske depression vil bli endnu mer omfattende og føles sterkere end i den første vinter. Man maa regne med en *langvarig krise*, som vil føre til det herskende systems sammenbrudd.

Under alt dette utsættes arbeiderne daglig for at faa sine lønninger trykket ned. Krassest er det kommet frem i De forenede stater, hvor kapitalismen er sterkest utviklet. Men arbeidskjøpernes taktik er overalt den samme: lønningerne skal dumpes ned, før livsmiddelprisernes fald endog tilnærmelsesvis kan berettigge til det. Blant arbeiderne i de store, bestemmende industrier her i landet er forholdet i virkeligheten det, at *dyrtiden idag er værre end den var for et aar siden*. I virkeligheten er ogsaa en stor del av de ledige *lockoutet*. Og fler og fler trues med lockout, som er kapitalmagentens vaaben for at øve press paa arbeiderne og trykke lønsnivaet.

Vi ser her i landet, hvordan man i de forskjellige fag og brancher opsier overenskomsterne, overalt hvor de løper ut. Sjøfolkene er tilbudt en direkte reduktion i hyrerne av 33 $\frac{1}{3}$ pct.; dertil skal 25 procent av den gjenværende løn være regulerbar efter redernes for-godtbefind ndee. Under krigen tjente skibsfarten enormt; der utdeltet et fabelagtig utbytte. Saa kommer netop de, som har hat den største økonomiske fordel av høikonjunktoren, og er de krasseste til at slaa arbeidslønningerne ned! Det viser de retningslinjer, hvorunder privatkapitalismen arbeider.

For arbeiderne blir det da en bydende nødveudighet at drøfte og komme til klarhet over, hvilke midler de skal sette op herimot.

De passive streiker har mer og mer spillet ut sin rolle i arbeiderbevegelsen. Vi har en centralisert arbeidsgiver- og kapitalmagt at kjæmpe mot. Det er klart, at vi

ikke er istand til at ramme storkapitalen synderlig effektivt bare ved at lægge armene overkors. Den almindelige streik er naturligvis nødvendig, men den er — desværre, kan man si — ikke længer *tilstrækkelig* til at opretholde arbeiderklassens levestandard, endsi til at forbedre den.

Derfor maa vi nu for alvor ta op spørgsmaalet om *arbeidernes kontrol over produktionen*. Arbeiderne maa, hver paa sin arbejdsplads, søke at vinde kontrollen over sine egne arbejdsvilkkaar. De maa forberede sig paa at *tvinge bedrifterne til at fortsætte*, om nødvendig ved at de selv direkte overtar bedrifterne gennem en revolutionær handling.

I det forslag som er fremlagt pekes der paa endel virksomheter som ligger særlig til rette for en saadan kamp efter nye linjer — saaledes bakerierne og sporveierne. Vi har i de sidste dage set, hvordan der blandt sporveisfunktionærerne er vakt interesse for dette spørgsmaal. Det er naturligvis rigtig, at man drøfter det og forbereder sig paa at ta ledelsen av trafikken i sin egen haand, naar situationen indbyr til det. Men jeg mener ogsaa, at det er *farlig* at forme konkrete uttalelser eller beslutninger med sigte herpaa, uten at man samtidig er rede til at ta *konsekvensen* av dem og føre dem ut i det praktiske liv. Hvis ikke det gjøres vil det skade mer end noget andet.

Skal arbeidernes revolutionære kamp i denne retning kunne føre frem til positive resultater maa der ikke isolerte, men mer omfattende aktioner til. Og her er det, at *bedriftsraadene og arbeiderut-*

valgene efter min mening maa tjene.

Der er her i landet nu organisert 110 arbeiderutvalg; endvidere er 10 bedriftsraad dannet i og omkring Kristiania. Dette arbeide maa fortsætte. Og det maa paa sees, at utvalgene eller raadene sammensettes av virkelige revolutionære kamerater, som er villig til at gjøre positivt arbeide. De skal ikke være *forebyggende* organer paa arbejdspladsen; opgaven er ikke at virke utjevne Hovedopgaven for raadene maa være at *forberede arbeidernes revolutionære overtagelse av produktionsmidlerne* — at forberede ekspropriatorernes ekspropriation.

Vi er opmerksom paa, at slike aktioner paa det økonomiske omraade *ikke* betyr sosialisering. Men det er revolutionær kamp paa det økonomiske omraade som *kan føre til arbeiderklassens overtagelse av samfunds magten*, hvilket er nødvendig for at arbeiderklassen kan gjennomføre en planmessig sosialisering av hele det økonomiske liv.

Der maa herunder ogsaa tages nødvendige hensyn til de internationale forhold. I virkeligheten er det her spørgsmaal om internationale opgaver. Et litet land som Norge er i høi grad avhengig av utlandet, saavel for sin inndørsel som sin utførsel. Derfor er det klart, at de revolutionære aktioner i høi grad maa bestemmes av og rette sig efter den internationale situation, som den til enhver tid foreligger. Vi kan ikke gaa saa langt foran, at vi løsriver os fra den internationale arbeiderbevægelse. Men det er vor pligt at se til, at vi ikke sakker bakut, men holder skridt og optrær haand i haand med de

andre i kampen for at erobre samfundsmagten for proletariatet.

Det som nu foreligger er at ta fat paa det praktiske, opbyggende arbeide: at organisere revolutionære bedriftsraad og arbeiderutvalg, underbygge dem og fylde dem med den revolutionære socialistiske kampvilje.

Det som arbeiderne savner endnu i høi grad er kundskap og evne til at paase, at virksomheterne ledes og utbyttet fordeles paa en maate som svarer til arbeiderklassens interesser. Her er det, at partipressen og hele partiorganisationen maa gjøre hvad det er mulig, for at ta op de foreliggende konkrete opgaver og gjøre dem levende i arbeidernes bevissthet. Hovedopgaven for den norske arbeiderklasse nu bestaar i at *opøve* arbeiderne og dygtiggjøre dem til at utøve en fornuftig og nødvendig kontrol over den økonomiske virksomhet for derigjennem at bane vei for gjennomførelsen av arbeidernes vilje. (Bifald.)

Debatten aapnedes av *Edw. Mørk*, som uttalte:

Socialiseringskonferansen i Kristiania i oktober ifjor drøftet socialiseringen av jern- og metalindustrien her i landet. Man sluttet sig i det væsentlige til de beslutninger, som tidligere er fattet av partiet og landsorganisationen — dog med en viss kritik. Konferansen gik her noget *videre*, idet den bl. a. uttalte:

Den private kapitalens inddragning og overføringen av produksjonsmidlerne til samfundseie ved utløsning forutsætter en fredelig løsning av konflikten mellem kapital og arbeide. En saadan fredelig løsning avhænger imidlertid av, at borgerklassen resig-

nerer og ikke anvender militærmagten i den økonomiske kamp. — Den direkte konfiskations anvendelse maa man derfor ikke se bort ifra som den eneste vei under en tilspidset kamp.

Slik som kampen mellem kapital og arbeide utvikler sig blir det et spørsmal, om det i det hele vil være *mulig* at socialisere en enkelt industri alene. En *almindelig* socialisering tør bli den linje, som nødvendigheten anviser os at gaa. Ut fra denne betragtning pekte konferansen paa *konfiskationens* vei. Og naar den sendte sin uttalelse over til landsstyret var det i haab om, at dette vilde ta hensyn hertil i sit forslag til landsmøtet. — Et andet punkt, hvor konferansen gjorde sin opfatning gjældende, gjaldt ordningen av bedriftslivet i selve omlægningsperioden. Den pekte her paa det nødvendige i, at virksomheterne blev organisert paa basis av en viss *centralisme*. Bare derved, mente man, vilde arbeiderklassen skaffe sig den plan og oversigt, som kunde gi den et fast grep paa den økonomiske virksomhet og derigjennem sikre sig herredømme og kontrol over denne. Det var disse standpunkter, som nærmest præget metalkonferansens beslutninger, og som fik sit uttrykk i det oversendte forslag. Den behandling som det har faat av landsstyret er jeg ikke tilfreds med. Den indstilling styret her har lagt frem er et melkeblandet forslag, som ikke sier stort. Jeg kan derfor ikke stemme for det og agter at fremsætte et nyt forslag i linje med det, som blev formet av konferansen i høst.

Efter fremsættelsen av sit forslag (se næste side) opholdt tal. sig ved et punkt i premisserne til

landsstyrets forslag, hvori det fremholdtes, at den faglige aktions- evne gennem streiken var betydelig forringet. Han vilde ikke være med paa at uttale dette i saa bestemt form, som landsstyret hadde gjort, idet det sa, at de almindelige fagforeningskampe, slik som de var drevet hittil — med langvarige streiker som tømmer kasserne — ikke førte til nogen effektiv eller varig bedring. Det var farlig at si til arbeiderne: hold op med at streike, for det tømmer bare kasserne og fører ikke til noget maal. Tal. vilde helst se, at denne passus utgik av motivering.

Sakens behandling fortsattes paaskedag.

Stang: Foredraget igaar gir mig en kjærkommen anledning til at si nogen ord i anledning av socialiseringskomiteens indstilling. Det er en utbredt forestilling, at dette forslag er av reformistisk art, og jeg ser, at nu ogsaa Mørk har oppfattet det saa. Det er efter min mening ikke riktig. I indstillingen som vedtoges ifjor betones det uttrykkelig, at man overhodet ikke kan tænke sig gjennomført en socialisering inden det nuværende samfunds ramme — heller ikke av bedrifter eller industrier enkeltvis, men at socialiseringen maa foregaa naar arbeiderklassen har overtatt den politiske og økonomiske magt i samfundet. Komiteen forutsætter videre, at der dannes bedriftsråd, som utbygges videre over, og at disse foretar socialiseringen, ophæver privatkapitalismen og gjennomfører en koncentration av bedriftslivet i Norge.

Man kan spørre, hvordan det er gaat til, at hele komiteen har kunnet staa enig om dette. Jeg

skjønner det ikke selv. Imidlertid er det en enighet som — hvad man vil forstaa — i virkeligheten er falsk, fordi høiresocialisterne og vi hadde helt motsatte opfatninger av, hvordan den politiske magt skal erhverves. Forskjellen ligger uttrykt i indstillingen om *raadssystemet*, men er ikke kommet klart frem i indstillingen om socialiseringen. Den sidste taler væsentlig om den epoke, som er indtraadt *efter* at proletariatets diktatur er indført.

Tal. utviklet nærmere komiteens standpunkt med hensyn til konfiskation kontra ekspropriation og hævdet, at der ikke laa noget til grund for paastanden om, at indstillingen var «reformistisk» og bygget paa lovgivningen eller beskatningen. Mørks forslag indeholdt for en del netop det samme, som var uttrykt i indstillingen fra fælleskomiteen, og han hadde derfor intet at indvende mot vedtagelsen av det.

Efter bemerkninger av Mørk meddelte dirigenten, at landsstyret var gaat over til hans forslag til uttalelse.

Uttalelsen, som derpaa vedtoges enstemmig, lyder som følger:

Verdenskrigen har bragt de kapitalistiske samfund op i en krise, som kjendetegnes ved varemangel, dyrtid, en voksende arbeidsløshet og en stadig avtagende produktion.

Fra kapitalistklassens side gjøres der store anstrengelser for at forringe arbeidernes kaar og svække deres stilling i det økonomiske liv. Arbeiderklassen maa derfor være forberedt paa med alle midler at forsvare sin stilling.

Socialiseringskravet maa fremmes med de midler arbeiderklassen

raader over. I dette arbeide maa man ikke se bort fra, at under en tilspidset kamp maa den direkte konfiskation anvendes som den eneste vei for at gjennomføre sosialiseringen.

Dannelsen av bedriftsraad (arbeiderutvalg) maa vies den største oppmerksomhet. Straks et tilstrækkelig antal raad er dannet maa der organiseres distriktsraad og brancheraad. Brancheraadene maa straks i samarbeide med distriktsraadenes sentralkontor tilveiebringe den plan og oversigt over industrien, som muliggjør, at arbeiderklassen ved et fast grep paa den økonomiske virksomhet kan sikre sig herredømmet og kontrollen over denne.

*

Tilbake stod nu bare valgene. Under en pause, mens man ventet paa valgkomiteens indstilling, tok Ole Ruud, Solør, ordet for at henvende nogen ord til byrepræsentanterne paa landsmøtet. Han sluttet med at 'si, at «vi skal lære at forstaa bønderne, slik som vi vil at de skal lære at forstaa os.» Tal.s indlæg vandt almindelig bifald.

Redaktør Hornli fremsatte følgende

interpellation:

«Har centralstyret gjenemgaat de inkomne ansøknings til de averterte og besluttede sekretærstillinger, og har centralstyret allerede utpekt de som skal ansættes?»

Forespørselen besvart av *Tranmel*, som oplyste, at ansættelserne vilde bli foretat av det nye landsstyre paa grundlag av de foreliggende ansøknings.

Hornli var ikke tilfreds med svaret, idet han hadde grund til at anta, at ansættelserne i realiteten — om ikke formen — alt var foretat.

Lian tilbakeviste dette og erklærte, at saken ikke hadde været oppe i centralstyret.

Efter bemerkninger av *Chr. H. Knudsen* og *Maurstad* avsluttedes denne interpellationsdebatt.

Der referertes et hilsningstelegram fra *Honningsvaag* sosialistiske forening.

Tid og sted for næste landsmøte overlotes det landsstyret at bestemme.

Valgene.

Valgkomiteen meddelte, at den efter anmodning fra flere hold hadde drøftet spørsmålet om valg av partiets representant i den kommunistiske Internationales eksekutivkomité.

Den nuværende representant, Jakob Friis, var valgt av kongressen i Moskva efter indstilling av den derværende norske kongresdelegation. Han hadde imidlertid uttalt ønske om at fratræde og antydte, at landsmøtet burde

utpeke hans eftermand, hvis valg skulde godkjendes av Internationals kongres, eventuelt av eksekutivkomiteen.

I henhold hertil indstillet komiteen til vedtagelse en *ny lovparagraf* saalydende:

«Landsmøtet vælger et medlem av den kommunistiske Internationales eksekutivkomite med en varamand. Valget blir at godkjende av den kommunistiske Internationales kongres eller eventuelt av den kommunistiske Internationales eksekutivkomite.

Partiets medlem av eksekutivkomiteen er tillike medlem av partiets centralstyre.»

Under forutsetning av forslaget vedtagelse indstillet komiteen paa valget av *Olav Scheflo* som partiets representant i Internationalens eksekutivkomité med *J. Friis* som varamand.

Landsmøtet vedtok enstemmig og uten debat den nye lovbestemmelse, mens valget utsattes, indtil valgkomiteens indstilling i sin helhet forelaa.

Komiteens forslag til valg av centralstyre og landsstyre fremlagdes av formanden, *Ingv. Rastad*, som meddelte, at redaktør *Scheflo* hadde erklært sig villig til at motta valget som Det norske arbeiderpartis representant til Internationalen. Under denne forutsetning indstilledes som redaktør av «Social-Demokraten» *Martin Tranmæl*.

Videre forelaa indstilling paa gjenvalg av *Kyrre Grepp* som formand og *Emil Stang* næstformand; øvrige medlemmer av centralstyret *Chr. H. Knudsen*, *Tina Torleifsen*, *Halvard Olsen*, *Ingv. Rastad* og *Alfred Madsen*.

Varamænd: *Knut Eng*, *Harry Nilssen*, *Hanna Adolfsen*, *Sverre Johannessen* og *Einar Gerhardsen*.

Indstillingen var enstemmig paa alle punkter.

Efter sakens hele stilling blev valget av redaktør for hovedorganet optat som første sak. Dirigenten, *Lian*, gjorde forut opmerksom paa, at forutsetningen for valgkomiteens forslag var, at redaktør *Scheflo* valgtes som partiets representant til Internationalen og som saadan fortsat blev staaende som medlem av centralstyret.

Debatten.

Rastad: Fordelingen av de forskjellige tillidsposter i forbindelse med styrevalget har for komiteen denne gang været et litt vanskeligere stykke arbeide, end almindelig er ved vore landsmøter.

De beslutninger som vi har fattet om vort forhold til den 3. Internationale, har for det første nødvendiggjort den lovforandring, som var foreslaaet av valgkomiteen og er tilstemt av landsmøtet. Under hensyn til den betydning, som vor forbindelse med Internationalen tillægges av partiet, og efter de beslutninger som forøvrig er fattet av dette landsmøte, er valget av partiets medlem av eksekutivkomiteen et overmaade viktig spørsmaal.

Ved siden herav reiser sig et andet spørsmaal, som komiteen har maattet ta stilling til, nemlig spørsmålet om *Tranmæls* forbliven i partiets centralledelse.

Det er ikke nødvendig her at komme ind paa den betydning det har, at den nuværende partisekretær, som har ønsket at fratræ denne stilling, vedblivende knyttes til ledelsen av partiet. Den stilling han indtar inden organisationen er kjendt av alle. Da valgkomiteen traadte sammen stod den overfor det faktum, at *Tranmæl* i henhold til sin erklæring ikke under nogen omstændighet vilde fortsætte i sin stilling. Han vilde heller ikke motta formandshvervet i partiet — noget som den nuværende formand meget ønsket, idet han av helbredshensyn var ængstelig for at ta paa sig de pligter, som formandens arbeide fører med sig, endnu et aar.

Tranmæl har motivert sit ønske om at fratræ centralledelsen i Kri-

stiania med, at han som gammel journalist længtet tilbage til *pressen*, hvor han mente at ha en mission at gjøre. Det er — som vi alle saa let kan forstaa — de rent faglige spørsmåal, som han fremfor alt vilde ta op gjenmem et daglig virke i partipressen. Og dette er vistnok en av de avgjørende grunde for, at han har git Trondhjems arbeiderparti løfte om at ville overta redaktionen av «Ny Tid». Og det er sikkert, at bevægelsen deroppe træng ham ogsaa.

Valgkomiteen og vi som har konferert med Tranmæl kan naturligvis ikke benegte, at det som han har anført har meget for sig. Paa den anden side har let for komiteen været meget om at gjøre at knytte de bedste folk, som artiet har, til partiets centrum. Vi har villet disponere kræfterne paa en maate, som vilde være den bedst mulige — en maate som partiets medlemmer storset kunde være tilfreds med.

Valgkomiteen er da, som man ser, stanset ved at foreslaa, at *Tranmæl* vælges til redaktør av «Social-Demokraten», hvorved han vil gives den anledning, han ønsker, til at virke i vor partipresse.

Naar *Friis* ønsket at fratræde sin stilling, hvortil han blev valgt av kongressen i Moskva ifjor efter indstilling av den derværende norske delegation, gjaldt det at finde en mand i hans sted, som paa let internationale omraade hadde de dimensioner som kræves i en tilidspost som denne. Og det faldt da naturlig for valgkomiteen at pøke paa den mand, som i *første række* har staaet som den 3. Internationales talsmand indenfor vort parti, og som ved dette landsmøtes beslutninger har vundet en avgjø-

rende seir for det syn, som han i det spørsmåal har repræsenteret. Redaktør *Scheflo* stod her som den selvskrevne repræsentant for det norske arbeiderparti i Internationales eksekutivkomite.

Scheflo har erklært sig villig til at motta valget og forøvrig akceptere den ordning, som av valgkomiteen er bragt i forslag. I motsat fald vilde komiteen *enstemmig* ha indstillet paa hans gjenvalg til stillingen som redaktør av hovedorganet. Det er en forudsætning, som selvfølgelig deles av os alle, at *Scheflos* fremragende journalistiske egenskaper og dygtighet fremdeles vil komme avisen tilgode — at den, saavidt som det gjøres mulig for ham, fremdeles vil nyte godt av hans medarbeiderskap.

Valgkomiteen har fundet, at den ordning som her er søkt truffet, vil være fordelagtig fra alle sider set og i enhver henseende vise sig til held for partiet. Det er dens *erstemmige* opfatning, at nogen *bedre* disposition av kræfterne ikke har kunnet findes.

P. Løve: Vi mener, at *Tranmæl* nu bør overta stillingen som formand i partiet. At tvinge forbandsstillingen ind paa *Gerpp* er at gaa saa langt som — ja jeg hadde nær sagt: at underskrive hans dødsdom. Med hensyn til hvad der er fremholdt om *Scheflos* stilling som medlem av eksekutivkomiteen mener vi, at han meget vel kan skjømte denne stilling og samtidig staa som redaktør for «Social-Demokraten». Og netop i denne stilling, som betyr saa meget utad, kan vi ikke undvære ham. Hvad angaar *Tranmæls* løfte om at komme til Trondhjem, kan vi ikke boie os for det. Ifølge tesaerne har *Tranmæl* pligt til at følge det paalæg,

som vi, landsmøtet, gir (munterhet). Jeg optar altsaa forslag om Trammæl som formand og Schefflo som redaktør, idet den sidste samtidig blir vor representant til Internationalen.

Ordstyreren gjorde opmerksom paa at formandsvalget ikke forelaa. Han antydet en begrænsning av debatten, men herimot protesterte *trønderne*, og det besluttedes at fortsætte uten «strek» foreløbig.

Rudlang vilde som fagorganisationsmand støtte Trammæls valg som redaktør av hovedorganet.

Gustav Sundby (Trondhjem) talte for gjenvalg av Schefflo som redaktør og av Friis som medlem av eksekutivkomiteen. Om Trammæl kom til Trondhjem, vilde han ikke derfor bli borte fra hovedledelsen. Han hadde i aarrækker sittet i landsstyret og kunde fortsætte som medlem der. Trønderne hadde nu glædet sig til at faa ialfald en del tilbake av den kontingent, som de hadde avstaat til hovedstaden. Under de omstændigheter kunde tal. ikke paa nogen maate være med paa valgkomiteens arrangement. Et andet hensyn var, at hvis Trammæl blev bundet til krakken i «Social-Demokraten» vilde han helt gaa tapt for partiets mundtlige agitation.

Redaktør Eines: Det vilde være overmaate heldig, om Trammæl nu fik en pause i agitationen. Det vilde være heldig baade for ham og partiet. Hvis ikke, staar vi i fare for at miste ham helt som mundtlig agitator om kortere eller længere tid. Det maa være en grænse for de krav man kan stille ogsaa. Det bedste og det rigtigste nu vilde være at la ham faa tale gjennom sin pen. Og da rækker

han længst gjennom partiets hovedorgan. — Vort medlem av eksekutivkomiteen skal være bindeledet mellem den 3. Internationale og partiet. Ingen kjender de internationale forhold som Olav Schefflo, og ingen har hævdet Internationalens linje hos os som ham. Derfor er hans valg til denne tillidspost selvsagt. — Vedtagelsen av valgkomiteens forslag betyr, at vi beholder baade Trammæl og Schefflo ved siden av Grepp i centralstyret, idet formanden har erklært sig villig til at fortsætte. De tre vil saaledes fremdeles komme til at samarbeide. Derved bevarer vi kontinuiteten i partiforholdene.

Støstad: Det kan til en viss grad være saa, at det er viktig at beholde Trammæl i hovedstaden — i partiets centrum. Men det er ogsaa viktig at fordele vore dygtigste kræfter utover distrikterne. Og her mener jeg, at man bør ta skyldig hensyn til en landsdel som Trøndelagen. Vi trenger et samlende merke der, og Martin Trammæl er samlingsmerket som ingen anden. De internationale hensyn er ikke alt; vi maa ogsaa se paa de nationale. Jeg tviler ikke om, at et skifte i ledelsen av «Social-Demokraten» nu vil bli utnyttet mot Schefflo selv, som ogsaa mot partiet.

Der blev nu sat strek og to minutters taletid.

Kalvaa talte i tilslutning til Sundby og Støstad. Han syntes indstillingen var noget kunstig. Trammæl maatte forbeholdes Trondhjem og «Ny Tid», for ogsaa deroppe hadde man noget at «slaa for».

Edv. Mørk anbefalte indstillingen.

Trammæl: Jeg beklager meget den debat som er kommet op. Had-

de jeg hat anelse om den, skulde jeg ha været med paa hvad som helst, som maatte bli foreslaat. — Jeg har tidligere oplyst om, at jeg ikke ønsket at komme paa valg igjen som partiets sekretær; denne meddelelse har foreligget saavel for lands- som centralstyret, og jeg betragtet spørsmålet som op- og avgjort. I henhold hertil erklærte jeg mig villig til paa henvendelse at komme til Trondhjem og overta «Ny Tid». Jeg beklager høilig de forviklinger, som nu er kommet paa, og den debat som det har git foranledning til. Jeg har uttalt overfor valgkomiteens formand, at jeg ikke paa nogen maate kunde tiltræde det foreslaatte arrangement. Det er fuldstændig overdrøvet det som sies om centralledelsen og mit forhold til den; det betyr ingen «svækkelse», om jeg fratræder, slik som forutsætningen har været. Det jeg kan gjøre for partiet gjør jeg bedst som dets representant deroppe. — Et andet hensyn er kontinuiteten i «Social-Demokraten»s ledelse. Redaktør Scheflo er rigtignok utset til en likesaa betrodd og viktig stilling; men allikevel —: det er først og fremst hans opfatning som har seiret i og med dette landsmøte. Og da er det nødvendig, at Scheflo netop i dette øieblik forblir i sin stilling. — Jeg fastholder, hvad jeg har erklært overfor valgkomiteen, at jeg ikke kan motta valg til redaktør eller til nogen anden stilling i centralstyret; jeg føler mig forpligtet overfor Trondhjem, og kan jeg utrette noget for den samlede bevegelse har jeg min plads der.

Søren Sørensen anbefalte Scheflos valg. Han var sikker paa, at de fleste av repræsentanterne var kommet til landsmøtet under den

forutsætning, at noget skifte av redaktør ikke nu naatte finde sted.

Vraa saa i valgkomiteens forslag en fornuftig fordeling av kræfterne. Tal vilde si, Det norske arbeiderparti ikke hadde raad til å miste Kyrre Grepp i formandstillingen, saa længe som han vilde og kunde være med.

Skaardal kunde som medlem av valgkomiteen understreke det mest av det, som var fremholdt i formandens begrundelse. For tal, som representant for Trøndelagen, hadde stillingen i komiteen været vanskeligere end for de fleste. Alle hensyn tat i betragtning fandt han at maatte bøie sig for det almindelige ønske om at faa beholde Tranmæl herinde — til trods for at det betød brudd paa mange forutsætninger.

Otto Luhn gik ut fra, at landsmøtet under ingen omstændighet kunde ta hensyn til den trønderske patriotisme. Ogsaa bergenserne var patriotiske, men de hadde allikevel maatte avstaa Scheflo, som trøndhjemskameraterne dengang avstod Tranmæl. Trønderne maatte ogsaa i fremtiden indrette sig paa, at de ikke vilde faa lov til at beholde «kræfterne» for sig selv, men maatte ofre dem til landspartiet. Man fik se bort fra distriktshensynene i en situation som denne.

Chr. H. Knudsen: Spørsmålet om Tranmæl som formand, ifald Grepp trak sig tilbake, har været oppe i diskussionerne forut. Men Tranmæl ønsket sig tilbake til avisarbeidet, og de grunde han gav for sin stilling var for os saa avgjørende, at vi maatte respektere dem. Naar der nu er fremkommet forslag om at vælg Tranmæl til redaktør av «Social-Demokraten», hvorved vi fremdeles vilde faa

holde ham, finder jeg, at der er vægtige grunde, som taler for en saadan ordning.

Alfred Madsen: Overalt i landet hvor jeg er kommet har det vakt skuffelse, da man fik høre, at Tranmæl skulde forlate sin stilling i partiet. Men stor som skuffelsen har været, er jeg viss om, at det vil bli mottatt med like megen glæde og begeistring av partifællerne rundt om, om Tranmæl kunde fortsætte som medlem av central-ledelsen og derigjennem ogsaa bli staaende som partiets representant i sekretariatet. Trønderne er sikkert ogsaa opmerksomme paa, at selv om han ikke denne gang kommer ditop, som de hadde ventet, har de udmerkede kræfter i «Ny Tid»s redaktion allikevel. Skulde Tranmæl sendes ut var det visselig andre distrikter, som kunde trænge ham bedre end Trøndelagen. Vi kan f. eks. se hen til Smaalenene og stillingen der. Men selvsagt er der ingen, som tænker paa at sende Tranmæl dit; vi ønsker at beholde ham der, hvor han er.

Aksel Olsen anbefalte gjenvælg av Schefflo, som ikke kunde erstattes i den stilling hvori han stod. *Magnus Johansen* saa i Schefflo partiets bedste journalist og støttet hans valg paa det bedste. I samme retning talte *Janette Olsen*, *Ivar Skjaanes* og *Karl Laugerud*.

Debatten avsluttedes av *Rastad* som uttalte, at debatten kun hadde bestyret ham i den opfatning, at valgkomiteens indstilling burde vedtages — allerhelst *enstemmig* — av landsmøtet. Det var ikke lykkes for nogen at peke paa en for partiet og den samlede bevægelse bedre ordning. Han sluttet med at markere, at Schefflos valg til eksekutivkomiteen var en konse-

kvens av den seier, som hans politik hadde ført til paa dette landsmøte.

Voteringen.

Ved voteringen vedtoges valgkomiteens indstilling med 191 stemmer av 303.

Valget av centralstyrets øvrige medlemmer ved siden av Schefflo og Tranmæl avgjordes enstemmig overensstemmende med indstillingen. Likesaa for varamændenes vedkommende.

Som medlemmer av *landstyret* indstilledes:

Jeanette Olsen, Narvik, Alfred Vaagnes, Honningsvaag, Johan Aalberg, Nord Trøndelag, Ole Fremo, Sør Trøndelag, Ivar Ertresvaag, Aalesund, I. B. Aase, Bergen, Egede-Nissen, Stavanger, Ole Øisang, Kr.sand, Ole Moen, Rjukan, Eugene Olaussen, Hoksund i Eiker, Oscar Torp, Sarpsborg, Oscar Nielsen, Løiten, Ivar Rikheim, Lærdal, og Hans P. Haugli, Raufos, med følgende varamænd: Anton Christiansen, Vestfold, Charles Sjøiland, Jæren, Søren Sørensen, Aust-Agder, Karl Bøthum, Odda, og Ottar Lie, Hamar.

Søren Sørensen foreslog T. Fjermødal, Sætedalen, i stedet for Ole Øisang.

J. Skjaanes foreslog Gustav Sundby, Trondhjem, i stedet for Ole Fremo, og at denne blev 1. varamand.

Wallén foreslog Peder Olsen, Buskerud, i stedet for Eugène Olaussen, som ventedes at ville flytte til Kristiania.

Rastad fastholdt indstillingen paa Øisang og Olaussen.

Ved voteringen valgtes de indstillede — med den forandring, at

Gustav Sundbye, Trondhjem, indtok Fremos plads, mens Fremo gjenvalgte som første varamand. 2. varamand blev Charles Søiland, 3. Anton Christiansen, 4. Karl Bøthun og 5. Ottar Lie. — Søren Sørensen traadte ut efter eget ønske.

Som partiets revisorer valgtes P. A. Pettersen og Torger Heggen med Bugge Pettersen og Alb. Nyrén som suppleanter.

Uten debat besluttedes landstyre til at bemyndigelse til at ordne de eventuelle partiforviklinger som maatte opstaa i perioden indtil næste landsmøte.

Landsmøtets avslutning.

Kata Dahlstrøm uttalte, idet hun som vort svenske broderpartis gjest tok avsked med landsmøtet:

Mange kongresser har jeg hat glæden av at overvære, men ingen som har imponert mig som denne. Der synes at ha været en fast vilje hos eder til at kjæmpe ut *utenfor* kongressen den strid, som dere har hat — for at I desto enigere kunde samles om det *arbeide*, som har foreligget for dette landsmøte, og desto sterkere gaa ut til kamp.

Den brusende strøm, som efter verdenskrigen sopet frem gjennom landene, har stillet os overfor oppgaver, som ingen av os før krigen nogensinde har drømt om. Arbeiderklassens enhet sprængtes. Endel drev lenger og lenger til høire, over til bourgeoisiet, mens venstres skarer stod splittet i en mængde grupper — og det i en tid da det urokkelige samhold var blit en tvingende nødvendighet for os.

Frem av dette kaos staar *Moskva* frem med sit krav om kommunistisk samling paa basis av de teser, kongressen slog fast.

Og kom ihu, at det var ikke mænd som stod og bare *talte* der om revolutionær kamp og indsats; det var mænd som i aartier hadde levet i landflyktighet eller været spærret inde i zarens fængsler og i magthavernes fængsler forøvrig.

Det var kamerater, som vidste, hvad *offer* var, og som hadde gjort det klart for sig hvilke ofre der fremtidig kunde komme til at kræves.

Vort norske parti har utkjæmpet en strid, hvis resultat vil bli til gagn ikke bare for dere selv, men for hele det internationale proletariat. Dere har vidst at holde *ideen* frem — den ide ved hvilken vi skal seire. Det kan bare være mit haab, at vi ogsaa hjemme i Sverige snart vil forstaa at følge efter.

Moskva-Internationalen heiste den samlende ideens fane, men den gav os noget *mer*; den gav os en almindelig basis paa hvilken aandens som haandens arbeidere kunde møtes for fælles sak. Der har været et skille her, hvor der netop trængtes samarbeide. I Sovjetland har man forstaaet nødvendigheten av dette samarbeide, og man har praktisert det som aldrig tidligere i noget land. Der spørres ikke om, hvorfra man kommer, men hvad *man duer til* i den internationale kamp for kommunismens ideer. Det har vist os veien frem til et samfund, hvor vi alle er *menesker* med menneskers rettigheter og menneskers ansvar. Og vi kommunister maa følge den vei. Vi maa gaa i breschen for at gjøre

luften ren og klar for menneskeheten, for os alle.

Maa det være mig tillatt tilslut at frembære en hjertelig tak baade for min egen del og mine hjemmeverende kamerater for at vi har kunnet faa være tilstede paa dette landsmøte. Atter en tak for de uforglemmelige dage i Kristiania under denne saa viktige kongres. Den har git et nyt og levende vidnesbyrd om den magt og evne som tesarne eier til at bringe enighet blandt de kjæmpende arbeidere paa egte kommunistisk grund over al verden!

Vor danske partikamerat *Johs. Ervig* uttalte:

Det er gaat mig som den svenske gjest; kongressen har været eiendommelig for mig. Dens prag har jo været enighet — en alt overveiende enighet, som vilde været *betænkelig* partimæssig set, hvis man ikke vidse, at kampen om de store spørsmåal var gaat forut. Men faktisk er jo kongressen bare en bekræftelse paa, en underskrivelse av den seier som er vundet ute i landet. Derfor føler jeg ingen betænkelighet, men *stolthet* over at partiet saa helstøpt har kunnet gaa ut av denne krise.

En av de ting som har glædet mig mest er beslutningerne om de socialistiske aftenskoler. De viser en dyp fortaaelse av, at det at være revolutionær ikke er at kunne si nogen sterke ord, men at vite hvor man staa — at man kjender det samfund, vi lever i, og søker efter veiene frem til et bedre. Det er fremfor alt *hjernenes* revolution, som maa ske. Det er tankegangen som maa forandres. At rydde de borgerlige fordomme ut av arbeidernes sind er den store opgave nu. Og hertil vil intet kunne tjene

bedre end de utdannelseanstalter som her er besluttet sat igang.

Vi vet, at Rom blev ikke bygget paa én dag. Det samfund vi vil frem til bygges heller ikke op idag eller imorgen. Der skal et grundig arbeide til. Det er ikke ved *basunstøt* vi velter det kapitalistiske samfunds mure, men kun ved et dyptgaaende, systematisk arbeide.

Utviklingen gaar rykkevis. Snart er farten rasende, fremadstormende. De fem aars verdenskrig har skjøvet hurtigere paa, end et aarhundrede vilde kunne gjøre det under en «normal» utvikling. Det var arbeidernes revolutioner som satte ind og bragte verden ut av lave. Senere har hjulet sagtnet sin fart. Fra toppen synes vi at være kommet ned i bølgedalen; bevægelserne er blit langsommere. Den verdensrevolution, som vi haabet skulde følge efter verdenskrigen, fik ikke lov at fuldføres i første omgang; den maatte ha et pusterum. Men den «stille» tid gjælder det ogsaa at benytte; ti i den kan meget nødvendig arbeide gjøres.

Vi befinner os altsaa i øieblikket i en periode, som betegner et «pusterum» i utviklingen. Staaende overfor dette vil de beslutninger, som vi træffer, være av den største betydning, hvis de tar sigte paa at *dygtiggjøre* organisationerne og de enkelte medlemmer, slik at de kan staa beredt, med hjerne og haand, til kampen i næste omgang.

Held for den som er *ung* nu og faar lov til at gjennomleve denne tid — og til at være med i arbeidet! Held for den ældre som faar lov til at leve nogen aar endnu og se det nye samfund stige frem! I øst er morgengryet begyndt, og til øst ser vi hen. Se da til at den gyldne strime fra øst faar brede

sig over den ganske verden og varsle det nye, *kommunismens* samfund!

Talerne hilstes med kraftig bifald.

Efter at *Stang* hadde rettet en tak til de uttrædende av lands- og centralstyret for det arbeide de hadde nedlagt uttalte *Lian* tilslut:

Kamerater! Vi staar foran avslutningen av arbeiderpartiets 25. ordinære landsmøte. Jeg vil da faa lov til paa landsmøtets vegne at rette en tak til vore danske og svenske kamerater for de ord, de har talt, og den venlighet de har vist ved at være med os i disse dages samvær. Det er vort fælles ønske, at det samarbeide, som deres deltagelse symboliserer, alltid vil vokse og styrkes til gagn for den skandinaviske arbeiderbevegelse og for den revolutionære bevegelse av alle landes arbeidere.

Nu skal vi gaa ut til arbeidet. Og før vi slutter vil jeg si et par ord. De beslutninger vi har fattet er saa viktige og spørsmålene saa gjennemkjæmpet i arbeidernes sind at nu skulde vel tiden være inde til at vi gik ut i det *praktiske arbeide for deres virkeliggjørelse*.

Den tid vi lever i er rik paa begivenheter; det er likesom tiden har tat syvmilsstøvler paa sig. Det er det kaos som krigen skapte som gjør, at utviklingen nu gaar hurtigere end den gjorde tidligere. Det er en skaperproces som i virkeligheten foregaar for vore øine, en omdannelsesproces i samfundslivet. Det er kanskje en stillestående periode vi er inde i netop nu, men vi vet ikke naar det atter flammer op. At processen er tilstede er vi alle klar over. Over hele verden er det de samme kræf-

ter som virker, og frem av dette kaos, baaret av livets egne kræfter, stiger et nyt samfund, det samfund som vi tror paa — socialismens samfund. Ingen anden frelse findes for menneskeheten, ingen anden livgivende ide end den som ligger i *socialismen*.

Vi ser desværre, at arbeiderklassen i en række land bekjemper hverandre under det nydannelsesarbeide, som foregaar. Men det er min sikre forvisning, at dette splittelsesarbeide vil vise sig at være et forbigaaende stadium. Jeg tror, at arbeiderklassen nok vil finde frem til enighet igjen. Og her er det at jeg vil *rette en appel*, ikke som dirigent, men som formand i den faglige landsorganisation, *til samtlige fagorganiserte arbeidere i Norge*. Der gjøres ogsaa i vort land forsøk paa at splitte arbeidernes rækker. Man har herunder hovedsagelig lagt an paa at faa fagforeningerne i Norge til at melde sig ut av Det norske arbeiderparti. *Det maa være hver eneste representants pligt efter dette møte med al sin vilje, al sin kraft at protestere mot og motarbeide disse splittelsesforsøk!* (Bifald.) Og det skulde vel ta sig daarlig ut, om fagforeningerne stillet sig til tjeneste for en slik splittelse. Intet andet har lært arbeiderklassen solidaritetens evangelium som *fagforeningerne* har kunnet gjøre. Derfor er deres plads i rækkerne der, hvor man marsjerer frem mot det høie maal, til socialismens samfund. Opnaelsen av dette maal i enig arbeide vilde være arbeiderbevegelsens høieste triumf.

Og vi har fuldt op av arbeide. Vi har paa dette landsmøte vedtat en række ting, som kræver alle partiføllers uførtroede arbeidsvilje og evne. Men av alle de blandede

spørsmal, som er behandlet, er der et, som stiger op og likesom tar alle de andre i sin favn — *socialiseringen*. Det er netop dagens spørsmal. Den vil ta tid at faa kjæmpet frem, men vi staar paa tærskelen til dens gjennomførelse. I vort praktiske arbeide maa vi se at løfte ogsaa *dette* spørsmal op av teoriernes taakede verden og ut i den praktiske virkelighet. Og her skal vi se *bedriftsraadene* som en indledning, som et skridt paa veien.

Vi staar kanskje foran vanskelige tider. Kampen fra arbeidsgjavernes side er allerede indvarslet. De forsøk paa lønstryk, som gjøres i Danmark og Sverige, er heller ikke ukjent hos os. Men ogsaa denne kamp, den daglige kamp paa arbeidspladsen, demonstrationerne, massemöterne er i virkeligheten en kamp for socialismen. Om en enkelt konflikt kan synes tapt i øie-

blikket, er den allikevel et indhugg i det kapitalistiske samfund.

Naar vi nu skal gaa til arbeidet, maa ikke noget arbeide være for simpelt. Intet arbeide er for ringe eller for stort for den som tror paa det kommunistiske samfund. I a os da uttale haabet og ønsket om, at dette landsmøte som alle de andre vi har hat maa bidra til at sveise de norske arbeidere sammen til en kjæpende enhet, som kjemper for frihet, for likhet og for broderskap, og la os uttrykke dette vort ønske ved at utbringe et 3 gange 3 hurra for Det norske arbeiderparti og derigjennem for den internationale revolutionære arbeiderbevegelse!

Kraftige hurraer fulgte, hvorpaa landsmötets deltagere sang «Op alle jordens bundne tralle». Dermed erklærtes arbeiderpartiets 25. ordinære landsmøte hævet.

